

Konjunkturläget

Augusti 2001

Utgiven av
Konjunkturinstitutet
Stockholm 2001

Konjunkturinstitutet (KI) grundades 1937. Institutet är ett utrednings- och forskningsorgan vars främsta uppgifter är att följa och analysera den ekonomiska utvecklingen, att utarbeta prognoser för den svenska ekonomin och att bedriva forskning i anslutning härtill. Konjunkturinstitutet är en myndighet under Finansdepartementet och finansieras till största delen med statsanslag. KI har liksom andra myndigheter en självständig ställning och svarar själv för de bedömningar som redovisas.

Konjunkturläget som publiceras i mars, juni, augusti och november innehåller analyser och prognoser över den svenska ekonomin och en genomgång av det internationella läget. Till Konjunkturläget hör också *Analysunderlag*, ett omfattande tabellmaterial som utkommer i mars, augusti och november. *The Swedish Economy* och *Statistical Appendix* innehåller en översättning till engelska av Konjunkturläget respektive *Analysunderlag*.

I serierna *Arbetspapper* och *KI-dokument* publiceras uppsatser rörande bl.a. metodfrågor och utvärdering av statistik i anknytning till konjunkturbedömning. Forskningsresultat från Konjunkturinstitutet publiceras i serien *Working Paper*. Av dessa publiceras vissa i internationella vetenskapliga tidskrifter och utges då på nytt under beteckningen Reprints. Rapporter i båda dessa serier kan beställas, utan kostnad. Titlar i dessa serier finns dokumenterade på hemsidan och kan beställas utan kostnad.

Konjunkturinstitutet
Kungsgatan 12-14
Box 3116
SE-103 62 Stockholm
Telefon: 08-453 59 00, Telefax: 08-453 59 80
E-post: ki@konj.se, Hemsida: www.konj.se

ISSN 0023-3463
ISBN 91-89226-26-7

Förord

I Konjunkturläget augusti 2001 presenteras en konjunkturprognos för åren 2001 till 2003. I ett särskilt avsnitt jämförs prognosen med den bedömning som presenterades i juni 2001.

Arbetet med Konjunkturläget har letts av prognoschef Hans Lindberg. Beräkningarna avslutades den 20 augusti 2001.

Ingemar Hansson
Generaldirektör

Sammanfattning

Den vikande internationella konjunkturen innebär att den svenska tillväxten bromsar upp och stannar vid måttliga 1,6 procent i år. Den svenska exportutvecklingen dämpas framför allt av den svaga efterfrågan på motorfordon och teleprodukter samt en lägre tillväxt i euroområdet. En viss förbättring av det internationella konjunkturläget bedöms dock ske redan under vintern. Den amerikanska ekonomin stimuleras av både ränte- och skattesänkningar. Dessutom avtar fallet i investeringarna successivt. Även för europakonjunkturen väntas en återhämtning.

Den svenska exporten börjar öka svagt redan innan årsskiftet för att sedan ta fart. Samtidigt väntas en expansiv finans- och penningpolitik bidra till att hushållens konsumtion ökar snabbare. Tillsammans med höga investeringar till följd av utbyggnaden av tredje generationens mobiltelefonät bedöms detta medföra att den svenska BNP-tillväxten stiger och uppgår till 2,7 procent under både nästa år och 2003.

Utvecklingen är dock svårbedömd. Om den internationella konjunkturen inte vänder uppåt snart och följs av en starkare efterfrågan på motorfordon och teleprodukter kommer både den svenska exporten och BNP att växa långsammare.

Tabell 1 Valda indikatorer

Årlig procentuell förändring respektive procent

	1999	2000	2001	2002	2003
BNP till marknadspris	4,1	3,6	1,6	2,7	2,7
Bytesbalans ¹	3,7	2,9	1,9	1,2	1,7
Sysselsättningsgrad ²	75,9	77,2	78,2	78,2	78,6
Öppen arbetslöshet ³	5,6	4,7	4,0	3,9	3,6
Timlön ⁴	3,4	3,8	4,0	4,0	4,1
Produktivitet i näringslivet ⁵	2,6	2,4	1,2	3,3	2,8
KPI, dec-dec	1,2	1,4	2,6	1,9	2,2
UND1X, dec-dec	1,9	1,3	3,1	1,8	1,7
Offentligt finansiellt sparande ⁶	1,7	4,1	3,6	1,6	2,4
Reporänta ⁷	3,25	4,00	3,75	3,75	4,50
10-årig statsobligationsränta ⁷	5,6	4,9	5,0	5,2	5,5
TCW-index ⁷	124,4	128,0	134,1	128,6	123,2

¹ Riksbankens definition. I procent av BNP.

² Reguljär sysselsättning i procent av befolkningen, 20-64 år.

³ I procent av arbetskraften.

⁴ Enligt förtjänststatistiken.

⁵ Exkl. finans- och fastighetsverksamheten.

⁶ I procent av BNP.

⁷ Vid årets slut.

Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och Arbetsmarknadsstyrelsen.

Den vikande efterfrågeutvecklingen under det senaste året har nu spridits till arbetsmarknaden. Sysselsättningen bedöms sjunka de närmaste månaderna. Trots att efterfrågeläget förutspås bli något bättre under hösten innebär stora lager och hög bemanning i företagen att det dröjer till nästa år innan sysselsättningen börjar öka igen. Ungefär 4,13 miljoner personer i åldern 20–64 år bedöms vara reguljärt sysselsatta 2003, vilket motsvarar en sysselsättningsgrad på 78,6 procent. Det återstår därmed en sysselsättningsökning på ca 83 000 personer för att nå regeringens mål att 80 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år ska vara reguljärt sysselsatta 2004. Det blir svårt att nå sysselsättningsmålet 2004 till följd av en hög andel studerande, långvarigt sjuka och förtidspensionärer.

Inflationen överstiger i nuläget Riksbankens inflationsmål, men detta beror på tillfälliga effekter från bl.a. stigande elpriser. Den snabba prisutvecklingen under våren är även i viss mån ett resultat av den snabba efterfrågetillväxten och det stigande resursutnyttjandet under senare år. Men efterfrågan växer nu långsammare och Konjunkturinstitutets samlade bedömning är att resursutnyttjandet är på väg att avta. Kronkursens och importprisernas fortsatta inverkan på inflationen är svårbedömd. De underliggande kapitalutflödena avtar dock successivt samtidigt som den amerikanska dollarn bedöms bli svagare. Det finns därför anledning att räkna med en starkare kronkurs framöver. Förutsatt att kronan förstärks innebär den svaga efterfrågeutvecklingen att inflationsutsikterna på ett till två års sikt är dämpade. Reporäntan kan därför sänkas med 0,5 procentenheter till 3,75 procent under hösten.

Under 2002–2003 bedöms efterfrågan växa snabbare än den potentiella produktionen, som beräknas öka med ca 2,5 procent per år. Arbetsmarknadsläget blir stramare och den öppna arbetslösheten sjunker till 3,6 procent 2003. Det höga och stigande resursutnyttjandet leder till ett något starkare inflationstryck i form av växande vinstmarginaler och en tilltagande löneglidning. Det framstår därför i nuläget som motiverat att under 2003 höja reporäntan till 4,50 procent.

Enligt regeringens budgetmål ska de offentliga finanserna visa ett överskott på motsvarande 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Formuleringen tillåter variationer kring tvåprocentnivån beroende på konjunkturläget. Målet för både 2002 och 2003 är tillsviare satt till 2 procent. Med hänsyn till avmattningen i konjunkturen finns ett utrymme för skattesänkningar 2002 utan nackdelar ur stabiliseringspolitisk synvinkel. Utgångspunkten för prognosen är att skatterna sänks med ytterligare 20 miljarder kronor 2002 i form av bl.a. sänkt inkomstskatt, fastighets-skatt och förmögenhetsskatt. Dessa antaganden överensstämmer med de intentioner som regeringen uttalade innan budgetförhandlingarna inleddes. Det offentliga finansiella

sparandet bedöms under dessa förutsättningar uppgå till 1,6 procent 2002 och 2,4 procent 2003.

De statliga utgifterna under prognosperioden begränsas av de utgiftstak som riksdagen lagt fast. Den starkare prisutvecklingen och låga tillväxten i år innebär att de statliga utgifterna växer snabbare än väntat. Utgiftstaken för 2002 och 2003 bedöms därför överskridas med ungefär 10 miljarder kronor respektive år. Om regeringen gör en liknande bedömning kommer sannolikt åtgärder som har en återhållande effekt på utgiftsutvecklingen att föreslås i höstens budgetproposition. Det skulle innebära att det finansiella sparandet stärks samtidigt som det framtida skattesänkingsutrymmet ökar. Detta bedöms vara en förutsättning för att en fullständig kompensation av egenavgiften ska kunna genomföras 2003.

Innehåll

Konjunkturprognos.....	11
Internationell ekonomi.....	13
Finansiell ekonomi.....	23
Efterfrågan och produktion i svensk ekonomi.....	29
Arbetsmarknad, löne- och prisbildning.....	45
Offentliga finanser.....	59
Prognosjämförelse	73

Konjunkturprognos

2001–2003

Internationell ekonomi

Omfattande avmattning i världsekonomin

Tillväxten i världsekonomin har bromsats upp påtagligt. Efter att förra året ha uppvisat den högsta BNP-tillväxten sedan slutet av 1980-talet, bedöms årets tillväxt inom OECD-området bli bland de lägsta sedan dess (se diagram 1 och 2). Samtidigt visar arbetslösheten i de stora OECD-länderna en tendens att öka och inflationstakten är betydligt högre än 1999 års bottennotering.

Tabell 2 BNP samt slutlig inhemsk efterfrågan i USA och euroområdet

Procentuell förändring

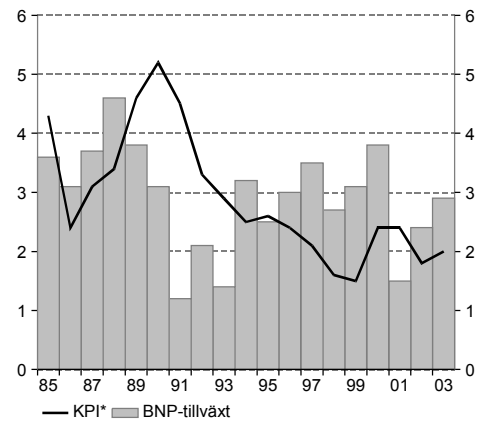
	2000	2001	2002	2003
USA				
Slutlig inhemsk efterfrågan	5,0	2,3	2,1	2,8
BNP	4,1	1,6	2,5	3,1
Euroområdet				
Slutlig inhemsk efterfrågan	2,9	1,8	2,3	2,6
BNP	3,4	1,9	2,4	2,7

Källor: Konjunkturinstitutet och OECD.

Konjunkturavmattningen beräknas dock vara relativt kortvarig. Den expansiva ekonomiska politiken – med både penningpolitiska och finanspolitiska åtgärder – bidrar till att hålla den slutliga inhemska efterfrågan uppe under 2002 både i USA och i euroområdet (se tabell 2). Fasta investeringar – i synnerhet maskiner – bedöms ta fart under andra delen av 2002. Dessutom får den privata konsumtionen stöd av sjunkande inflation. BNP-tillväxten under 2002 förstärks ytterligare av att de tidigare negativa effekterna av lagercykeln då vänds till att bli svagt positiva.

Avmattningen uppvisar emellertid stora skillnader mellan olika länder och länderområden, både vad gäller förlopp och bakomliggande orsaker. Redan under slutet av 2000 stod det klart att den amerikanska ekonomin hade tappat fart. Under sommaren har det visat sig att den japanska och den europeiska konjunkturavmattningen är betydligt kraftigare än vad som tidigare förutsetts. I flera länder utanför OECD-området, t.ex. i en del asiatiska länder, var tillväxten i industriproduktionen svag eller negativ under första halvåret i år (se diagram 3). En svårkontrollerad skuldsituation med hastigt stigande räntor har lett till en recession i Argentina. Tillväxten i Brasilien och Mexico har också dämpats markant.

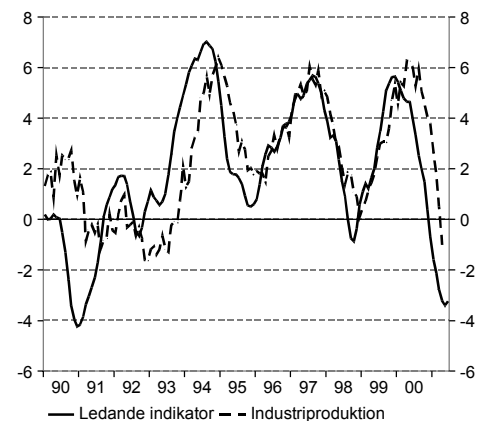
Diagram 1 BNP-tillväxt och inflation i OECD
Årlig procentuell förändring



* Se not tabell 3.

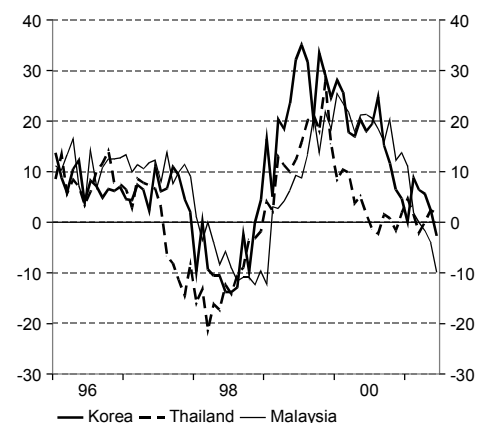
Källor: Konjunkturinstitutet och OECD.

Diagram 2 Ledande indikator för industriproduktion samt industriproduktion i OECD
12-månaders förändring



Källa: OECD

Diagram 3 Industriproduktion i Korea, Thailand och Malaysia
12-månaders förändring



Källor: Nationella källor.

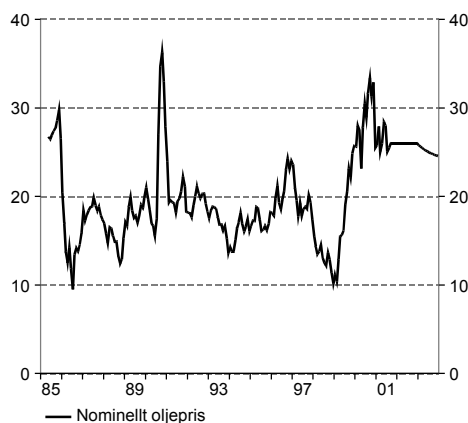
Den amerikanska avmattningen är i hög grad konjunkturrellt betingad. De högt uppdrivna förväntningarna på IKT-sektorns (informations- och kommunikationsteknologi) tillväxtpotential bidrog till den tidigare överhettningen av ekonomin genom överinvesteringar och uppblåsta börskurser. Trots den låga tillväxten under de senaste kvartalen är resursutnyttjandet fortsatt ansträngt och de underliggande obalanserna med ett stort bytesbalansunderskott och ett lågt sparande inom den privata sektorn består. I Japan är den svaga utvecklingen i huvudsak strukturellt betingad. Situationen har förvärrats till följd av den vikande internationella efterfrågan, speciellt på IKT-produkter. Den amerikanska avmattningen och krisen inom IKT-sektorn har tillsammans med en avmattning av den övriga inhemska efterfrågan bidragit till att bromsa tillväxten inom euroområdet.

Ifjol steg inflationstakten i OECD-området framför allt beroende på höjda olje- och energipriser men också på grund av att resursutnyttjandet var förhållandevis högt. Trots den försvagade tillväxten och en viss nedgång i oljepriserna har inflationen under första halvåret varit oförändrad, bl.a. till följd av tillfälliga faktorer som t.ex. höjda livsmedelspriser. Priset på råolja (Brent) väntas sjunka till omkring 25 dollar per fat under 2003, dvs. ungefär i enlighet med OPEC:s målsättning för råoljepriset (se diagram 4).

I USA har den avsaknade tillväxten mötts med omfattande räntesänkningar. ECB har endast sänkt styrräntan med 0,25 procentenheter, bland annat mot bakgrund av att inflationen en längre tid överstigit den övre gränsen för ECB:s prisstabilitetsmål, dvs. 2 procent. I USA förutses styrräntan hållas oförändrad fram till mitten av nästa år. Då bedöms tillväxten i USA åter vara så hög att styrräntan börjar höjas. I euroområdet sjunker resursutnyttjandet i år för att sedan gradvis stiga under 2002 och 2003. ECB bedöms därför sänka styrräntan med 0,5 procentenheter i år. Mot slutet av 2003 förutses resursutnyttjandet åter bli så högt att penningpolitiken börjar ges en mindre expansiv inriktning.

Räntesänkningarna i USA i kombination med en expansiv finanspolitik bedöms leda till att BNP-tillväxten successivt förstärks (se tabell 3). I Japan förutses BNP minska i år och öka endast svagt nästa år. De åtgärder som vidtagits för att komma tillrätta med de strukturella problemen i den japanska ekonomin kommer att leda till en snabbare tillväxt först på längre sikt. Ännu 2003 bedöms BNP-tillväxten bli såpass svag som 1,5 procent. I euroområdet blir BNP-tillväxten i år endast marginellt bättre än i USA, då avmattningen i betydligt högre grad än väntat kommit att omfatta även den inhemska efterfrågan. Under de kommande två åren bedöms räntesänkningar samt en övergång från åtstramande till neutral eller svagt expansiv finanspolitik bidra till att BNP-tillväxten i euroområdet åter stiger.

Diagram 4 Oljepris
Brent USD/fat, månadsgenomsnitt



Källa: Thomson Financial Datastream.

Tabell 3 BNP och KPI i OECD-området

Procentuell förändring

	BNP				KPI			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
USA	4,1	1,6	2,5	3,1	3,4	3,2	2,4	2,6
Japan	1,5	-0,2	0,3	1,5	-0,6	-0,6	-0,4	0,0
Euroområdet	3,4	1,9	2,4	2,7	2,3	2,8	2,0	1,9
Tyskland	3,1	1,2	2,0	2,5	2,1	2,7	1,7	1,9
Frankrike	3,4	2,1	2,3	2,5	1,8	1,7	1,5	1,5
Storbritannien	3,1	2,1	2,3	2,8	0,8	1,5	1,7	2,0
OECD ¹	3,8	1,5	2,4	2,9	2,4	2,4	1,8	2,0

¹ BNP-siffrorna avser samtliga OECD-länder, medan KPI-siffrorna avser OECD exkl. Australien, Island, Korea, Mexiko, Polen, Tjeckien, Turkiet och Ungern. KPI för EU-länderna avser harmoniserade KPI-tal.

Källor: Konjunkturinstitutet och OECD.

För OECD-området som helhet beräknas BNP-tillväxten i år bli 1,5 procent, den lägsta sedan 1993 (se diagram 1). Tillväxten bedöms förstärkas till 2,4 procent under nästa år och till 2,9 procent under 2003. Konjunkturavmattningen i år har i särskilt hög grad berört export- och importvaror, som t.ex. bilar och IKT-utrustning. Den svaga utvecklingen av världshandeln, vilken i år växt långsammare än BNP, beror till stor del på att investeringarna mattats av under året.

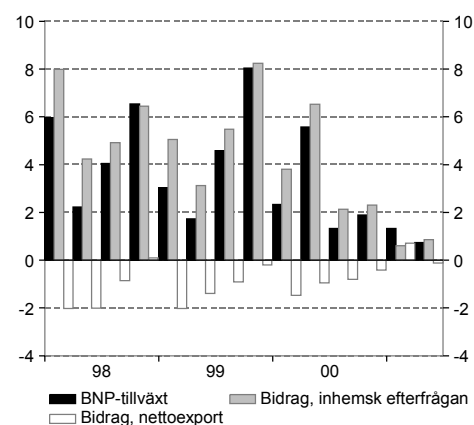
Sjunkande olje- och livsmedelspriser samt ett lägre resursutnyttjande beräknas medföra att inflationen i OECD-området avtar till under 2 procent nästa år för att sedan stiga något 2003.

Japan bedöms utgöra den största nedåtrisen i den internationella konjunkturbedömningen. Uppblossande kriser i banksystemet skulle kunna leda till en situation liknande den i Sverige i början av 1990-talet eller i USA i slutet av 1980-talet. Problemen inom banksektorn följdes då av en djup recession med åtskilliga företagskonkurser och hastigt stigande arbetslöshet. En mera dramatisk nedgång i Japan skulle förvärra och förlänga konjunkturavmattningen i resten av världen. Risk föreligger också för att konjunkturuppgången i USA och euroområdet kan dröja längre, vilket skulle kunna medföra en lägre global tillväxt främst nästa år.

Utdragen återhämtning att vänta i USA

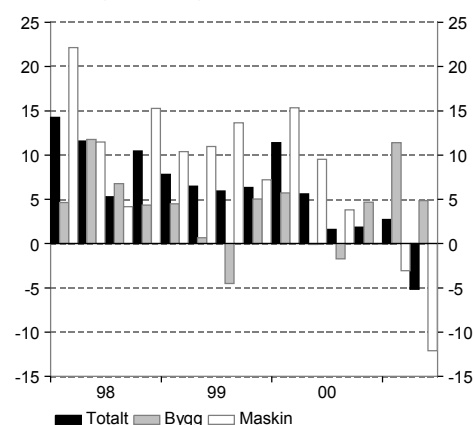
Enligt preliminärt utfall föll tillväxttakten i USA ytterligare under det andra kvartalet i år. Mellan första och andra kvartalet ökade BNP med 0,7 procent, uppräknat till årstakt (se diagram 5). En fortsatt stark utveckling för såväl privat som offentlig konsumtion bidrog till att hålla uppe tillväxten trots att maskininvesteringarna minskade kraftigt, i synnerhet vad gäller IKT-relaterad utrustning (se diagram 6). Minskningen av maskininvesteringarna bidrog till att impor-

Diagram 5 BNP-tillväxt i USA
Förändring från föregående kvartal, årstakt. Procent



Källa: US Department of Commerce.

Diagram 6 Fasta investeringar i USA
Förändring från föregående kvartal, årstakt. Procent



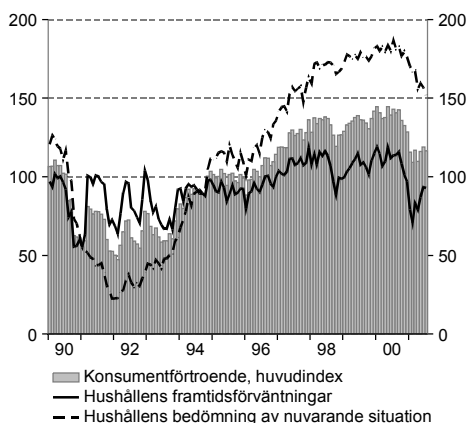
Källa: US Department of Commerce.

Diagram 7 Ledande indikator för USA



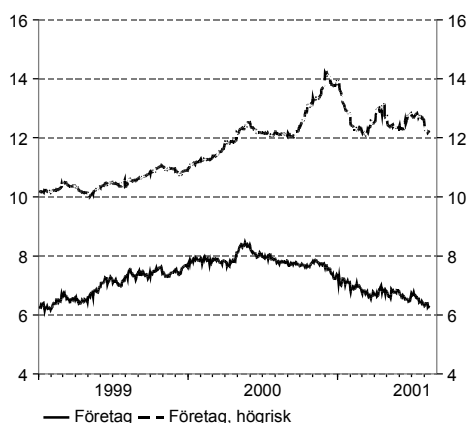
Källa: The Conference Board.

Diagram 8 Konsumentförtroende i USA



Källa: The Conference Board.

Diagram 9 Kapitalanskaffningskostnader för företag i USA



Källa: Merrill Lynch.

ten föll markant. Till följd av den vikande efterfrågan på världsmarknaden och den fortsatt starka dollarn minskade emellertid även exporten kraftigt, varför bidraget från nettoexporten till BNP-tillväxten blev obetydligt. Lagerinvesteringarna, som föll kraftigt under årets första kvartal, ökade åter något under andra kvartalet men är fortsatt små.

The Conference Board's ledande indikator på den ekonomiska aktiviteten¹, som bottnade under mars månad i år efter att ha fallit sedan början av 2000, ökade under juni för tredje månaden i rad (se diagram 7). En vändning i den amerikanska ekonomin kan därför vara nära förestående, även om en rad tecken tyder på att återhämtningen inte kommer att bli särskilt kraftfull till att börja med.

Efter kraftiga fall under slutet av förra året och under årets första månader, har konsumentförtroendet stabiliserats under de senaste månaderna (se diagram 8). Framtidsförväntningarna har ökat stadigt sedan bottennoteringen i april, vilket tyder på att de kraftfulla räntesänkningar som genomförts under året i allt större grad påverkat hushållens framtidstro. Tillsammans med de nu påbörjade återbetalningarna av redan inbetald skatt för 2001, en följd av Bush-administrationens skattesänkningar, pekar utvecklingen av hushållens förtroende på att konsumtionen kommer att fortsätta att utvecklas stabilt under den närmaste tiden. Det senaste årets sjunkande nettoförmögenhet, som till stor del är en följd av fallande priser på teknologiaktier (se avsnittet om finansiell ekonomi), samt en stigande arbetslöshet framöver utgör dock återhållande faktorer och skapar en viss osäkerhet kring den privata konsumtionens utveckling.

Det NAPM-index² som mäter inköpschefers bedömning av aktiviteten i tillverkningsindustrin pekar på att produktionen fortfarande minskar, om än i långsammare takt än under årets första hälft. Även orderingen har fortsatt att utvecklas svagt. Under årets första hälft var orderingen i tillverkningsindustrin fem procent lägre än under andra halvan av 2000. Inköpschefernas bedömningar tyder på en fortsatt svag ordergång under den närmaste framtiden.

Det lägre resursutnyttjandet och den vikande orderingen, speciellt för investeringsvaror, indikerar att företagsinvesteringarna kommer att fortsätta att försvagas ytterligare en tid framöver. Denna bild förstärks av den osäkerhet som omgärdar IKT-sektorn. Dessutom förvärras företagets finansieringssituation av fortsatt fallande företagsvinster och höga räntor på företagsobligationer med hög risk (se diagram 9). De fortsatt sjunkande företagsinvesteringarna bidrar också till att importen utvecklas svagt under de närmaste kvartalen.

¹ The Conference Board är en världsomspännande privat, ideell organisation vars mål är att utveckla företagets roll i samhället.

² NAPM står för National Association of Purchasing Management.

Sysselsättningen föll under det andra kvartalet i år och kommer troligen att utvecklas svagt en tid framöver. Arbetslösheten, som ökade under årets första månader men stabiliserats kring 4,5 procent sedan april, bedöms gradvis öka framöver för att nå 5 procent under början av 2002.

Sammantaget är den närmaste tidens utveckling av den amerikanska ekonomin fortsatt osäker. De största osäkerhetsfaktorerna utgörs av i vilken utsträckning de nu påbörjade skattesänkningarna förmår stimulera den privata konsumtionen samt hur företagets vinster utvecklas, med de implikationer detta har för sysselsättning, investeringar och börsklimat. Den samlade bedömningen är dock att den ekonomiska utvecklingen bottnat under sommaren och att tillväxten kommer att öka något under hösten och vintern.

De sänkningar av styrräntan som genomförts hittills under året, från 6,5 till 3,5 procent, kommer successivt att ge en allt större stimulerande effekt på ekonomin. Den samlade effekten är dock svårbedömd och beror bl.a. på i vilken utsträckning räntesänkningarna påverkar hushållens och företagens upplåningsräntor samt förstärker konsumentförtroendet och börsen.

Inflationen sjönk under juli till 3,2 procent och förväntas fortsätta att sjunka under det närmaste året (se diagram 10). De låga nominella korträntenivåerna medför trots detta att de korta realräntorna förblir låga framöver.

Tabell 4 Ekonomiska indikatorer för USA

Årlig procentuell förändring respektive procentenheter

	1999	2000	2001	2002	2003
Privat konsumtion	5,0	4,8	3,0	2,5	2,7
Investeringar	7,9	6,7	0,2	0,6	3,4
Total inhemsk efterfrågan	5,1	4,9	1,6	2,2	2,9
Nettoexport ¹	-1,1	-0,9	0,0	0,2	0,2
BNP	4,1	4,1	1,6	2,5	3,1
KPI	2,2	3,4	3,2	2,4	2,6
Arbetslöshet	4,2	4,0	4,5	5,1	5,2
Styrränta ^{2,3}	5,50	6,50	3,50	4,00	5,25
Lång ränta ⁴	6,0	5,7	5,3	5,6	5,8
YEN/USD ²	103	108	124	122	120
USD/EURO ²	1,01	0,86	0,88	0,94	1,00

¹ Bidrag till BNP-utvecklingen.

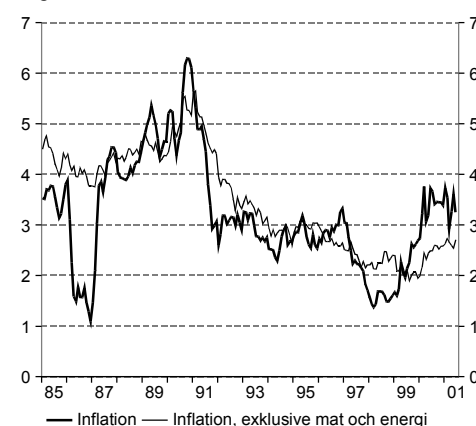
² Vid slutet av respektive år.

³ Federal Funds styrränta.

⁴ 10-årig statsobligationsränta, årsgenomsnitt.

I nuläget bedöms produktionsgapet vara fortsatt positivt. Den låga tillväxten under de närmaste kvartalen medför dock att produktionsgapet bedöms övergå till att bli negativt i början av 2002. Den amerikanska styrräntan förväntas därför hållas kvar på 3,5 procent fram till sommaren 2002. Den expansiva penningpolitiken bidrar till att tillväxten

Diagram 10 Inflation i USA

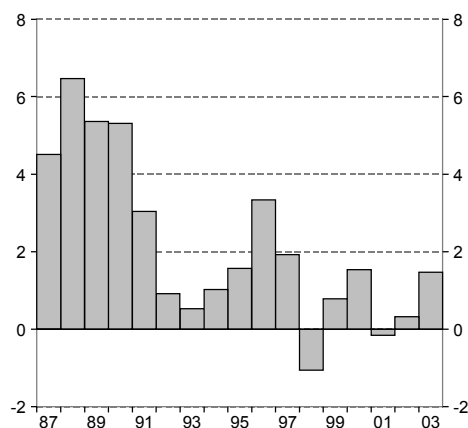


Källa: United States Department of Labor.

successivt ökar framöver för att närma sig den potentiella tillväxttakten, vilken bedöms vara drygt 3 procent, under slutet av 2002. Styrräntan förväntas därför åter börja höjas under sommaren 2002. Den ökande tillväxten i ekonomin förutses även bidra till att den 10-åriga obligationsräntan successivt stiger från sin nuvarande nedpressade nivå.

Dollarn bedöms gradvis försvagas under prognosperioden (se avsnittet Finansiell ekonomi), framför allt mot euron. Försvagningen av dollarn bidrar till att stimulera exporten. Exporttillväxten förutses trots allt bli relativt måttlig till följd av en låg tillväxttakt även i omvärlden. Importtillväxten bedöms dock bli än lägre bl.a. till följd av den deprecierande dollarn, men även till följd av den långsamma tillväxten för maskininvesteringar. Bytesbalansen förbättras därför gradvis under prognosperioden. Förbättringen av bytesbalansen möjliggörs av den låga investeringstillväxten och ett ökat sparande i den privata sektorn. Därigenom förbättras de nuvarande underliggande obalanserna i den amerikanska ekonomin med stora bytesbalansunderskott och ett lågt finansiellt sparande i den privata sektorn.

Diagram 11 BNP-tillväxt i Japan
Procentuell förändring, årstakt



Källor: Cabinet Office, Japan och Konjunkturinstitutet.

Recession i Japan

Återhämtningen i den japanska ekonomin bröts under första halvåret 2001. BNP föll under första kvartalet, samtidigt som deflationstendenserna fortsatte. Kortfristiga indikatorer pekar på en fortsatt nedåtriktad tendens och BNP bedöms sjunka i år (se diagram 11).

BNP-nedgången under första kvartalet berodde framför allt på att exporten minskade kraftigt. Den internationella konjunkturavmattningen har varit markerad i några av landets viktigaste handelspartners (USA och Ostasien) och främst berört viktiga varugrupper i den japanska exporten som informations- och kommunikationsteknologiska produkter.

Den privata konsumtionen och investeringarna stagnerade under första kvartalet. En nedgång i maskininvesteringarna vägdes upp av kraftigt ökande offentliga investeringar. Importen minskade kraftigt, men ändå i mindre grad än exporten, varför utvecklingen av utrikeshandeln hade en negativ inverkan på BNP-tillväxten.

Exporten och industriproduktionen fortsatte att minska under våren liksom orderingången till investeringsvaruindustrin. Att döma av uppgifter om detaljhandelsförsäljningen var den privata konsumtionen fortsatt svag andra kvartalet. Den fallande efterfrågan och den pågående omstruktureringen av ekonomin har lett till stigande arbetslöshet och sjunkande löner. Detta har bidragit till den fortsatta deflationen och en avvaktande inställning hos konsumenterna.

Såväl företag som hushåll ser nu betydligt mer pessimistiskt på framtiden än under förra hösten (se diagram 12), även om en viss stabilisering av företagens framtidsomdömen skedde under andra kvartalet och hushållens omdömen blev något mer positiva. Efter en tillfällig utplaning under våren har börskurserna åter fallit till nya bottennivåer under sommaren. Tillsammans med sjunkande fastighetspriser riskerar detta att ytterligare undergräva bankernas säkerhet för beviljade krediter.

En ny regering med premiärminister Koizumo i spetsen tillträdde under våren och presenterade ett ekonomisk-politiskt paket, vilket syftade till att påskynda avregleringarna av ekonomin och reformera socialförsäkringssystemet. Banksystemet skall stärkas genom en mer rigorös kreditprövning och på några års sikt skall bankernas stock av osäkra fordringar minska. Dessa åtgärder riskerar visserligen att försvaga ekonomin på kort sikt, men genomförs för att åstadkomma en mer självbärande ekonomisk tillväxt i ett längre perspektiv.

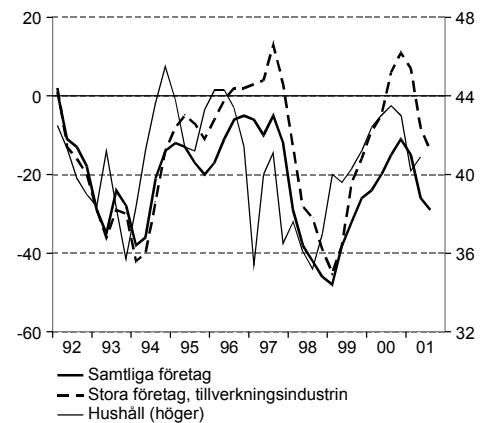
Därmed kom det internationella efterfrågebortfallet synnerligen olägligt, då det försvagade den redan i utgångsläget bräckliga efterfrågan. Premiärministern utsätts nu för starka påtryckningar att presentera ytterligare stimulansåtgärder, något som också troligen kommer att ske under hösten. Möjligheterna till finans- och penningpolitisk stimulans är emellertid begränsade till följd av den stora statsskulden och de redan mycket låga räntorna. Bank of Japan återgick under våren till den tidigare nollräntepolitiken och har nu accepterat att i högre grad försöka stimulera ekonomin och hejda deflationen genom finansiering av budgetunderskottet via sedelpressarna. En positiv faktor för den japanska ekonomin är att yenen under våren försvagats kraftigt mot dollarn och euron, vilket på lite sikt kan väntas stimulera exporten.

Bättre exportutsikter bedöms så småningom komma att bryta den i år nedåtgående tendensen för BNP, trots fortsatt svag inhemsk efterfrågan. BNP-tillväxten nästa år beräknas dock bli mycket låg. Först 2003 förutses en måttlig återhämtning av den inhemska efterfrågan och BNP (se tabell 3).

Djupare avmattning i euroområdet än väntat

Den internationella avmattningen har sedan årets början satt tydliga spår i ekonomierna i euroområdet. De senaste två årens starka uppgång i exporten bröts och exporten stagnerade under första kvartalet. Även i euroområdet inverkar krisen i IKT-sektorn negativt på efterfrågan, bland annat genom fallande börskurser för telekommunikations- och teknikrelaterade företag. Den tidigare snabba uppgången i maskininvesteringarna i Tyskland, Frankrike och Italien bröts under fjärde kvartalet ifjol och första kvartalet i år,

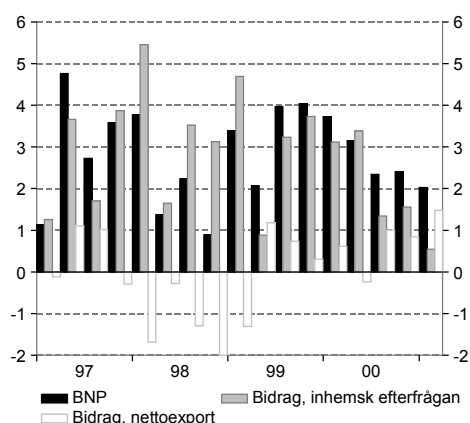
Diagram 12 Konfidensindikatorer i Japan
Index respektive netttotal



Källa: Thomson Financial Datastream.

Diagram 13 Bidrag till BNP-tillväxt i euroområdet

Förändring från föregående kvartal, årstakt. Procent



Källor: Konjunkturinstitutet och Eurostat.

troligen delvis som en effekt av lägre investeringar i IKT-sektorns produkter. Den inhemska efterfrågan dämpades också av lagerneddragningar. I några länder medförde emellertid lägre arbetslöshet och sänkta skatter att den privata konsumtionen steg något. Den svaga inhemska efterfrågan medförde att importen minskade. Därmed kom BNP i euroområdet att stiga med 2,0 procent uppräknat till årstakt mellan fjärde kvartalet ifjol och första kvartalet i år (se diagram 13). I Tyskland steg BNP endast med 1,6 procent. Där har den internationella konjunkturförsvagningen och problemen inom IKT-sektorn inte bara lett till fallande export utan också till sjunkande inhemska efterfrågan. Samtidigt minskade emellertid den tyska importen kraftigt. I Frankrike och Italien var utvecklingen något starkare än i Tyskland under första kvartalet, men enligt preliminära uppgifter föll Italiens BNP under andra kvartalet.

Förra årets kraftiga BNP-tillväxt inom euroområdet ledde till ett ökat resursutnyttjande och till att inflationstakten – visserligen delvis på grund av tillfälliga faktorer – i år har varit högre än 2 procent, vilket är den övre gränsen för ECB:s prisstabilitetsmål. Överslagskalkyler baserade på ECB:s historiska skattningar av den potentiella tillväxten och kompletterade med beräkningar inom Konjunkturinstitutet, indikerar att det tidigare negativa produktionsgapet kan ha slagit om till svagt positivt under förra året. ECB:s utrymme att sänka styrräntan har därför varit begränsat och hittills har styrräntan sänkts med 0,25 procentenheter under året.

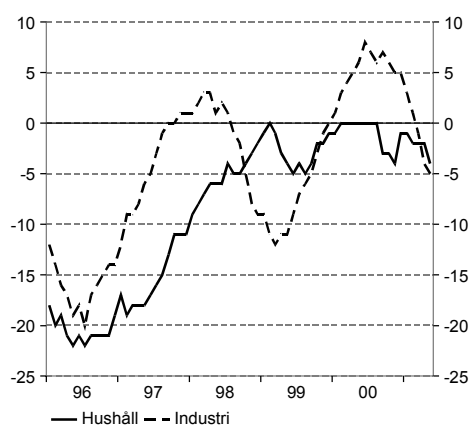
Av de senaste indikatorerna att döma kommer BNP-tillväxten i euroområdet att bli relativt svag under resten av året. Månadsstatistik över utrikeshandeln visar att exporten av varor har varit dämpad även under andra kvartalet och orderingången har minskat från såväl den inhemska sidan som exportmarknaden. Industriproduktionen har fallit och produktionsförväntningarna har dragits ned samtidigt som sysselsättningen sjunkit något. Konjunkturavmattningen avspeglades också i ökande pessimism under våren och sommaren hos både företag och hushåll (se diagram 14).

BNP-tillväxten för euroområdet bedöms i år underskrida 2 procent (se tabell 5), vilket medför att resursutnyttjandet åter faller tillbaka. BNP-tillväxten i Tyskland bedöms endast komma att uppgå till 1,2 procent. I Frankrike och Italien blir BNP-tillväxten högre – omkring 2 procent – tack vare en starkare inhemska efterfrågeutveckling, understödd av skattesänkningar. I Frankrike tillkommer dessutom effekten av en lägre arbetslöshet och en starkare inkomstutveckling.

Från och med årskiftet förutses exporten från euroområdet börja utvecklas starkare beroende på en gradvis återhämtning av världshandeln och inom IKT-sektorn. Den reala disponibla inkomstutvecklingen och därmed den inhemska efterfrågan stöds av att konsument- och produ-

Diagram 14 Konfidensindikatorer i euroområdet

Nettotal



Källa: EU-kommissionen.

centprisökningstakten förväntas avta under innevarande höst (se tabell 5). Med ett svagare inflationstryck bedöms ECB under hösten kunna genomföra ytterligare sänkningar av styrräntan med 0,5 procentenheter till 4 procent. Den inhemska efterfrågan kommer dessutom att stimuleras av lättnader i finanspolitiken, bl.a. i form av skattesänkningar för både hushåll och företag. Den ekonomiska återhämtningen och en fortsatt orientering mot en ökad flexibilitet på arbetsmarknaden i många länder, bedöms åter vända sysselsättningskurvan uppåt. Mot bakgrund av dessa faktorer förutses en gradvis snabbare BNP-tillväxt för euroområdet från årskiftet 2001/2002 (se diagram 15). Därmed kommer resursutnyttjandet att stiga successivt. Först mot slutet av 2003 bedöms dock detta vara så högt att ECB finner det nödvändigt att höja styrräntan.

Tabell 5 Ekonomiska indikatorer för euroområdet

Årlig procentuell förändring respektive procentenheter

	1999	2000	2001	2002	2003
Privat konsumtion	3,0	2,6	1,7	2,2	2,6
Investeringar	5,2	4,5	2,1	3,4	3,9
Total inhemska efterfrågan	3,1	2,9	1,5	2,3	2,6
Nettoexport ¹	-0,5	0,6	0,6	0,2	0,0
BNP	2,5	3,4	1,9	2,4	2,7
KPI harmoniserat	1,1	2,3	2,8	2,0	1,9
Arbetslöshet ²	10,0	9,0	8,4	8,1	7,8
Styrränta ^{3,4}	3,0	4,75	4,0	4,0	4,5
Lång ränta ⁵	4,5	5,3	4,9	5,0	5,4
USD/EURO ⁴	1,01	0,90	0,90	0,95	1,00

¹ Bidrag till BNP-utvecklingen.

² Standardiserade arbetslöshetstal.

³ Refiränta.

⁴ Vid slutet av respektive år.

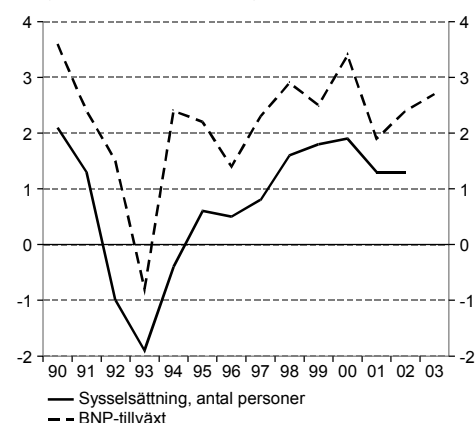
⁵ 10-årig statsobligationsränta, årsgenomsnitt.

Inbromsning i Storbritannien

BNP-tillväxten i Storbritannien har saktat av hittills i år, framför allt beroende på en kraftigt minskad industriproduktion, medan tjänstesektorerna utvecklas bättre. Arbetslösheten uppgick under första halvåret till strax över 5 procent – vilket för Storbritanniens del är en låg nivå. Inflationen är likaså rekordlåg, trots förhållandevis höga löneökningar. Till den låga inflationstakten har bl.a. den fortsatt starka pundkursen bidragit.

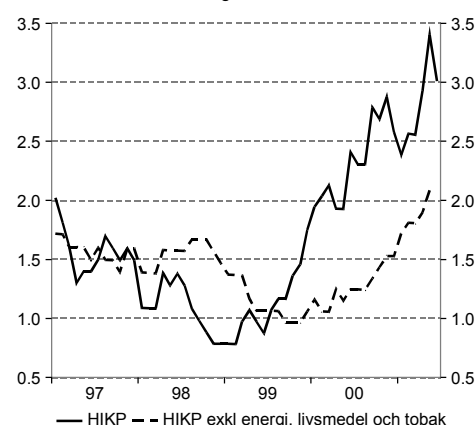
Det fortsatt svaga inflationstrycket har gett Bank of England möjlighet att parera den avsaktande BNP-tillväxten med en lättande penningpolitik. Styrräntan har sänkts vid ett flertal tillfällen, från 6 procent i början av året till 5 procent i början av augusti.

Diagram 15 BNP-tillväxt och sysselsättning i euroområdet
Årlig procentuell förändring



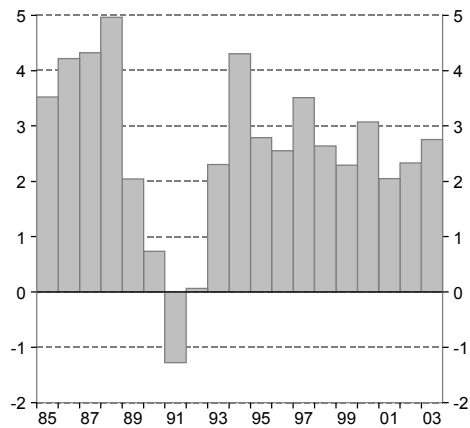
Källor: Konjunkturinstitutet och EU-kommissionen.

Diagram 16 Inflation i euroområdet
12-månaders förändring



Källa: Eurostat.

Diagram 17 BNP-tillväxt i Storbritannien
Årlig procentuell förändring



Källa: Office for National Statistics, Storbritannien.

Utöver de penningpolitiska lättnaderna stöds den inhemska efterfrågan av låg arbetslöshet. Dessutom väntas de offentliga investeringarna stiga kraftigt andra halvåret i år och nästa år. En successiv försvagning av pundkursen väntas medföra att den negativa inverkan från utrikeshandeln klingar av under prognosperioden. Under 2003 kan BNP-tillväxten därmed uppgå till knappt 3 procent (se diagram 17).

Finansiell ekonomi

Börsutvecklingen

Börserna i USA, Europa och Sverige föll under det första kvartalet i år. Under det andra kvartalet har det amerikanska Standard and Poor's 500 index liksom den teknikrelaterade Nasdaqbörsen utvecklats förhållandevis stabilt trots många vinstvarningar. Båda index ligger för närvarande på de nivåer som rådde i början av 1999 (se diagram 18). Den amerikanska konjunkturförsvagningen märks tydligast inom tillverkningsindustrin. Framförallt är det telekommunikation- och teknikrelaterade företag som uppvisar kraftigt försämrade vinster.

Euroområdet Dow Jones Euro Stoxx index har till skillnad från den amerikanska börsen fortsatt att falla då det visat sig att företagets vinster blev lägre än väntat. Indexet ligger nu på ungefär samma nivå som våren 1999. Även i euroområdet är det framförallt de teknikrelaterade företagen som uppvisat svaghetstecken.

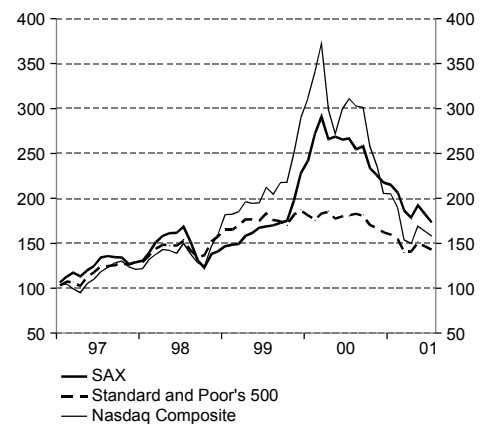
På samma sätt som de amerikanska börserna har den svenska börsutvecklingen varit förhållandevis stabil under det andra kvartalet. Detta trots att industrikonjunkturen i Sverige utvecklats svagt och att inslaget av telekommunikation- och teknikrelaterade företag är betydande i det svenska SAX-index (som har ersatt det gamla generalindex). Till skillnad från de amerikanska aktiekurserna är de svenska alltså alltjämnt drygt 20 procent över nivån från början av 1999. I Sverige har aktieägandet i genomsnitt, sett över de senaste 2-3 åren, erbjudit en relativt hög värdestegring.

Sänkt reporänta i år

Sedan maj i år har tendensen för långräntorna i omvärlden varit fallande. Under maj och juni i år steg dock motsvarande svenska räntor, vilket medförde en stigande marginal mot de internationella obligationsräntorna. Under juli månad följde de långa räntorna i Sverige tendensen i omvärlden, varför marginalen mellan den svenska 5-åriga obligationsräntan och motsvarande ränta i EMU-området alltjämt uppgår till ca 0,3 procentenheter (se diagram 19).

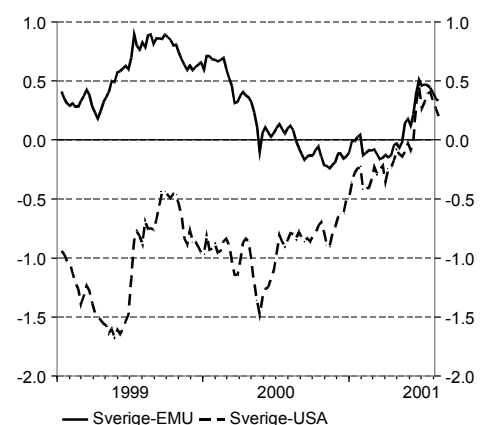
Uppgången i de svenska obligationsräntorna sammanföll med att inflationen blev oväntat hög inledningsvis i år, vilket ledde till att de kortsiktiga inflationsförväntningarna steg. Samtidigt började marknadsaktörerna att förvänta sig en åtstramning av penningpolitiken framöver. Riksbankens tidiga agerande med en höjning av reporäntan med 0,25 procentenheter till 4,25 procent i inledningen av juli har troligtvis

Diagram 18 Börsutvecklingen i Stockholm och New York
Index 1996-12-30=100



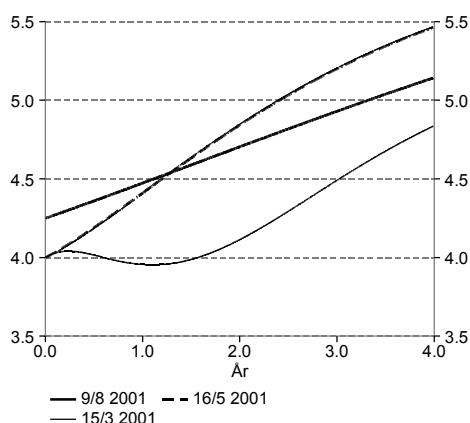
Källa: Thomson Financial Datastream.

Diagram 19 Svenska räntemarginaler, 5-åriga obligationer
Procentenheter



Källa: Riksbanken.

Diagram 20 Implicita framtida reporänta i Sverige
Procent



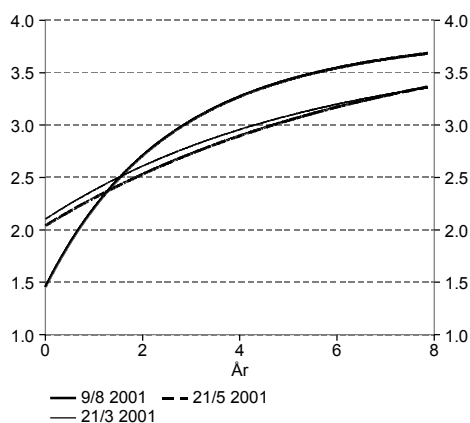
Anm. Beräknad via avkastningskurvan för olika tidpunkter.
Källor: Konjunkturinstitutet och Riksbanken.

gen bidragit till att dämpa inflationsförväntningarna och till att de långa räntorna föll tillbaka.

Fallet i de långa räntorna och höjningen av reporäntan har medfört att den svenska avkastningskurvan blivit flackare. Den senaste skattningen av den implicita förväntade reporäntan indikerar att marknadsaktörerna förväntar en höjning på ca 0,5 procentenheter inom två år (se diagram 20). I Reuter:s senaste mätning av penningmarknadsaktörernas förväntningar om reporäntan från den 24 juli uppgav de flesta respondenter att reporäntan väntades vara oförändrad de kommande tre månaderna. Samma undersökning visade dock att reporäntan förväntas höjas till 4,75 procent inom ett år (se diagram 22).

Sedan SCB:s senaste mätning av de långsiktiga inflationsförväntningarna den 16 maj har inga nya mätningar tillkommit. Det finns dock inga tecken på att de långsiktiga inflationsförväntningarna stigit påtagligt den senaste tiden. Inflationsprognoserna enligt den senaste Consensus Forecasts från den 13 augusti visar att prognosmakare förväntar sig att den svenska inflationstakten överstiger Riksbankens inflationsmål i år. Redan nästa år väntas dock inflationstakten åter vara i linje med den målsatta. Andra indikatorer uppvisar en något högre långsiktigt förväntad inflation men är fortfarande i stort sett i linje med inflationsmålet. En sådan indikator erhålls då räntan på en lång realobligation subtraheras från räntan på en motsvarande nominell obligation. Differensen mellan dessa, den inflationstakt som likställer reala och nominella obligationsavkastningar, kan tolkas som den förväntade inflationen under obligationernas löptid (inklusive riskpremier). Denna differens uppgick till ca 1,5 procent under förra året och steg till ca 2 procent under sommaren men har under den senaste tiden fallit tillbaka något. Uppgången av differensen kan tyda på att inflationsförväntningarna, mätt på detta sätt, i högre grad överensstämmer med Riksbankens inflationsmål efter de senaste årens låga inflationstal. Storleken på eventuella riskpremier utgör dock ett osäkerhetsmoment i bedömningen av indikatorn.

Diagram 21 Realräntor i Sverige
Procent



Källor: Konjunkturinstitutet och Riksbanken.

Sedan Konjunkturinstitutets junirapport är växelkursens och räntornas sammantagna effekt på ekonomin alltjämt expansiv. Under sommaren har kronkursen ytterligare försvagats. Den korta realräntan ligger på en låg nivå trots Riksbankens senaste höjning av reporäntan (se diagram 21). De längre realräntorna har dock ökat något.

Penningpolitiken grundas i en bedömning av inflationsutsikterna på ett till två års sikt. Efterfrågeläget i år och i början av nästa år är betydligt svagare än bedömningen i Konjunkturinstitutets juniprognos. Den svagare konjunkturutvecklingen, både i omvärlden och i Sverige, innebär en klar risk för att inflationen under nästa år och 2003 understiger Riksbankens inflationsmål om reporäntan hålls på den

nuvarande nivån. Under prognosperioden bedöms också kronkursen att appreciera, vilket verkar dämpande på inflationsutvecklingen. Mot bakgrund av de dämpade inflationsutsikterna bedöms det vara motiverat för Riksbanken att sänka reporäntan med 0,5 procentenheter till 3,75 procent under loppet av andra halvåret i år. Sänkningen av reporäntan väntas inte inverka i någon större omfattning på värderingen av kronan.

På längre sikt är det ekonomins resursutnyttjande som är styrande för inflationsutvecklingen. Under nästa år och 2003 bedöms ekonomins tillväxttakt att överstiga den långsiktigt hållbara produktionstillväxttakten och leda till ett mer ansträngt resursutnyttjande. Framför allt innebär stigande ssys-sättning och sjunkande arbetslöshet att situationen på arbetsmarknaden blir stramare. Denna utveckling medför risken att ett inflationstryck etableras under slutet av prognosperioden. Då penningpolitiken inverkar på ekonomin med en tidsfördröjning bedöms Riksbanken att höja reporäntan under 2003 till 4,5 procent (se diagram 22) för att hålla inflationen vid inflationsmålet i det längre perspektivet.

Utvecklingen av reporäntan under prognosperioden bedöms leda till ett årsgenomsnitt för den svenska 10-åriga räntan på 5,1 procent i år och 5,2 procent nästa år. För 2003 beräknas den svenska 10-åriga obligationsräntan att uppgå till 5,5 procent.

Tabell 6 Räntor och valutakurser

	1999	2000	2001	2002	2003
Korta räntor¹					
Riksbankens reporänta	3,25	4,00	3,75	3,75	4,50
ECB:s refinansränta	3,00	4,75	4,00	4,00	4,50
Federal funds target rate	5,50	6,50	3,50	4,00	5,25
Långa räntor²					
Sverige	5,0	5,4	5,1	5,2	5,5
Euroområdet	4,5	5,3	4,9	5,0	5,4
USA	5,6	6,0	5,2	5,5	5,8
Valutakurser¹					
SEK/USD	8,48	9,66	10,34	9,42	8,60
SEK/EURO	8,59	8,66	9,14	8,87	8,60
TCW-index	124,44	128,0	134,1	128,6	123,2

¹ Vid slutet av respektive år

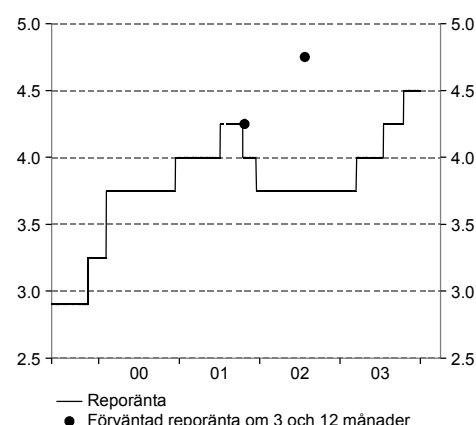
² 10-årig statsobligationsränta, årsgenomsnitt.

Källor: Konjunkturinstitutet och Riksbanken.

Viss återhämtning för kronan

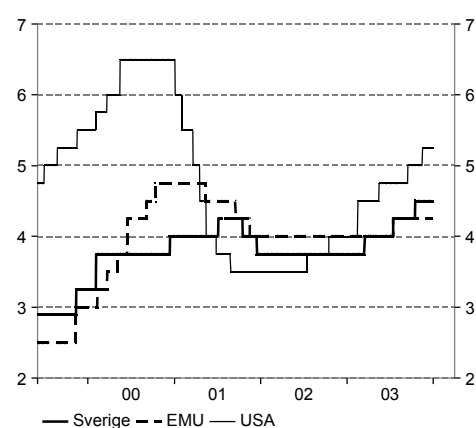
I Konjunkturläget juni 2001 gjordes bedömningen att kronan mätt som TCW-index skulle komma att förstärkas. Försvagningen av kronan i slutet av maj och början av juni, då kronan föll till en nivå kring 138 i TCW-termer (se diagram 24), föranledde Riksbanken att intervensera på valutamark-

Diagram 22 Förväntningar och prognos på reporäntan i Sverige
Procentenheter



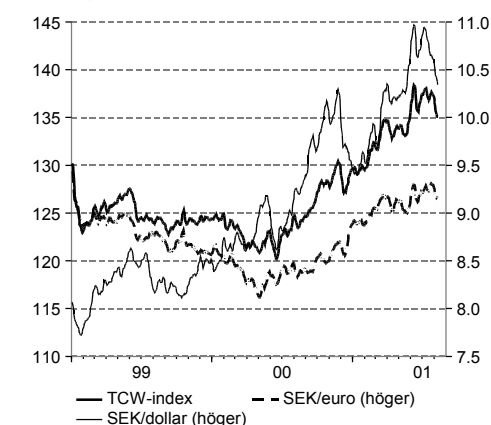
Källor: Reuter, Konjunkturinstitutet och Riksbanken.

Diagram 23 Styrräntor i USA, EMU och Sverige
Procentenheter



Källor: Riksbanken och nationella källor.

Diagram 24 Nominella växelkurser
Månadsgenomsnitt



Källor: Konjunkturinstitutet och Riksbanken.

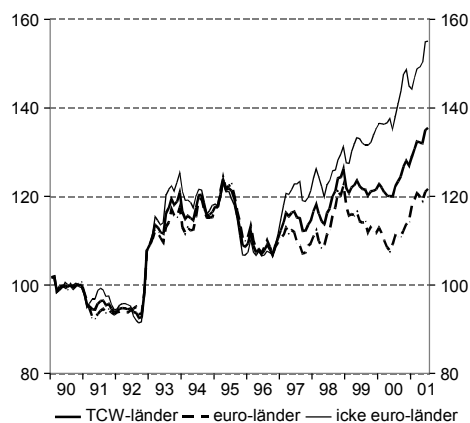
naden i syfte att stödja kronan. Åtgärden fick emellertid endast en kortvarig effekt och under början av juli handlades kronan åter kring 138 i TCW-termer. Under perioden fram till mitten av augusti har kronan åter förstärkts något i samband med att den amerikanska dollarn försvagats.

Den amerikanska dollarn handlas för närvarande kring 0,90 US dollar per euro. Såväl bilateralt mot euron och den svenska kronan som i effektiva (konkurrentvägda) termer framstår dollarn dock fortfarande vara högt värderad. Den svaga kronan förefaller därför till stor del vara ett resultat av dollarns generella styrka. Som påpekades i Konjunkturläget juni 2001 är det svårt att med konventionella växelkursmodeller förklara den starka dollarkursen. Alternativa förklaringar som exempelvis högre förväntad potentiell tillväxttakt i USA jämfört med omvärlden och stora kapitalinflöden i form av direktinvesteringar och portföljinvesteringar har därför förts fram. De under året kraftigt försämrade utsikterna för den amerikanska ekonomin (se avsnittet om internationell ekonomi) kan därför förväntas bidra till en försvagning av dollarn i den mån de för med sig minskande kapitalinflöden i form av direktinvesteringar och portföljinvesteringar till USA.

Även underliggande faktorer talar för att dollarn på sikt kommer att försvagas mot euron. En rad studier pekar på att dollarn för närvarande är betydligt starkare gentemot euron än vad som motiveras av underliggande faktorer i ett medelfristigt och långfristigt perspektiv.³ I vilken takt denna mera långsiktiga anpassning kommer att ske är osäkert och beror bl.a. på hur snabbt obalanserna i den amerikanska ekonomin korrigeras.

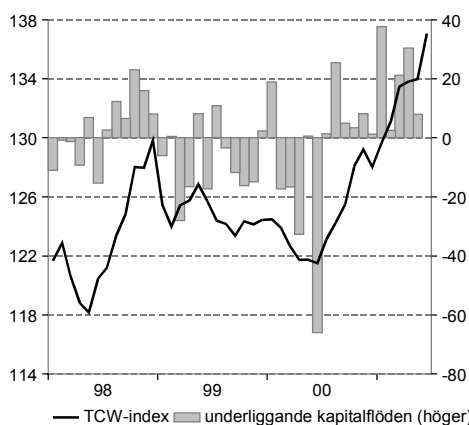
Även om kronan förstärkts något under den senaste månaden är den fortsatt lågt värderad i reala effektiva (konkurrentvägda) termer. Detta gäller både mot euron och, i synnerhet, mot övriga valutor i TCW-systemet (se diagram 25). Den försvagning av kronan som ägt rum sedan sommaren 2000 kan till viss del förklaras av förändringar i underliggande kapitalflöden, vilket framgår ur diagram 26 där dessa redovisas tillsammans med TCW-index. De underliggande kapitalflödena definieras här som den teckenvända summan av bytesbalans, direktinvesteringar och portföljinvesteringar i aktier.⁴ Ett positivt tal motsvarar därmed ett nettoutflöde av kapital. De underliggande kapitalflödena omfattar i stort sett samtliga kapitalflöden utom de som följer av handel med räntebärande papper. Om de underliggande kapitalflödena innebär nettoutflöden av kapital måste dessa balanseras av nettoinflöden via handel med räntebärande papper, vilket tenderar att försvaga kronan.

Diagram 25 Kronans reala effektiva växelkurs Index 1990=100



Anm. Ett ökande index motsvarar en depreciering. Källor: Konjunkturinstitutet, Riksbanken och nationella källor.

Diagram 26 Underliggande kapitalflöden och TCW-index



Anm. Ett positivt tal för underliggande kapitalflöden indikerar ett nettoutflöde, miljarder SEK. Källor: Konjunkturinstitutet och Riksbanken.

³ Se Koen, V. *et al.* (2001), "Tracking the Euro", Economics Department Working Paper No 298, OECD.

⁴ De här definierade underliggande kapitalflödena motsvarar det som på engelska benämns "basic balance".

De stora nettoutflödena av kapital under våren och försommaren förklaras bl.a. av ett minskat utländskt innehav av svenska aktier och AP-fondernas och premiepensionssystemets nettoinvesteringar i utländska aktier. AP-fondernas planerade omplaceringar bedöms nu vara till stor del genomförda. Detta förväntas bidra till att de underliggande kapitalflödena förbättras framöver, även om utvecklingen av de privata portföljinvesteringarna i aktier utgör en stor osäkerhetsfaktor.⁵ Tillsammans med den minskning av amorteringstakten av statens utlandsskuld från 25 till mellan 10 och 15 miljarder kronor i år som nyligen beslutats, bedöms de förbättrade underliggande kapitalflödena bidra till att kronan förstärks under hösten.

På längre sikt talar även mer grundläggande, fundamentala faktorer för en förstärkning av kronan. Beräkningar av den reala effektiva jämviktsväxelkursen indikerar att kronan är betydligt lägre värderad än vad som motiveras av fundamentala faktorer.⁶ Kronan bedöms därför förstärkas under prognosperioden, för att mätt som TCW-index nå en nivå om ca 123 vid utgången av 2003. I förhållande till euron bedöms kronan värderas till 8,60 kronor per euro. Det bör dock påpekas att den fortsatta utvecklingen för kronan är svårbedömd. Prognosen vilar på att de underliggande kapitalutflödena avtar och att dollarn försvagas och närmar sig den nivå som motiveras av fundamentala faktorer. Gentemot euron bedöms dollarn försvagas från den nuvarande nivån kring 0,90 dollar per euro till 1,00 dollar per euro vid utgången av 2003.

⁵ AP-fondernas utlandsplaceringar valutasäkras i stor utsträckning, varför de inte slår igenom på kronan fullt ut.

⁶ För en beskrivning av dessa beräkningar, se Konjunkturläget Mars 2000.

Efterfrågan och produktion i svensk ekonomi

Konjunkturbilden har successivt försvagats i år. Det är framförallt varuexporten som gått tillbaka kraftigt. Exportbortfallet motverkas dock av en låg import liksom en stark, och till stora delar oönskad, lageruppbyggnad. BNP-tillväxten under första halvåret uppgick till 1,8 procent, vilket var ungefär i linje med KI:s prognos.

Tabell 7 Försörjningsbalans

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2000	2000	2001	2002	2003
BNP till marknadspris	2 083	3,6	1,6	2,7	2,7
Hushållens konsumtionsutgifter	1 051	3,1	1,6	3,1	2,5
Offentliga konsumtionsutgifter	548	0,1	1,2	1,0	0,7
Statliga	159	-2,9	0,4	0,4	0,5
Kommunala	389	1,4	1,6	1,3	0,7
Fasta bruttoinvesteringar	356	4,5	4,9	5,2	3,3
Lagerinvesteringar ¹	17	0,6	-0,3	-0,1	0,0
Export av varor och tjänster	987	9,8	-0,7	4,9	6,7
Import av varor och tjänster	876	9,7	-0,5	5,5	5,9
Total inhemsk efterfrågan	1 972	3,1	1,8	2,8	2,2
Nettoexport ¹	111	0,6	-0,1	0,0	0,7
Bytesbalans ²	61	2,9	1,9	1,2	1,7

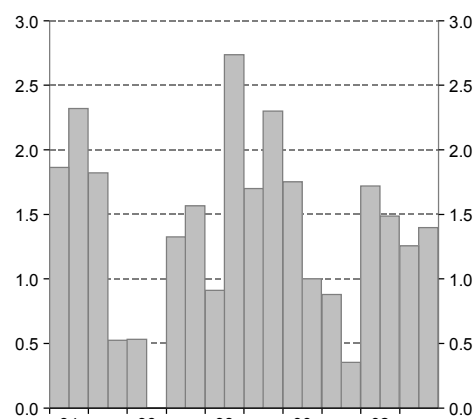
¹ Bidrag till BNP-tillväxten.

² I procent av BNP, löpande priser.

Anm. Utvecklingstalen 2000 är justerade för att Svenska kyrkan fr.o.m. i fjol redovisas i hushållssektorn i stället för som tidigare i kommunsektorn. Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

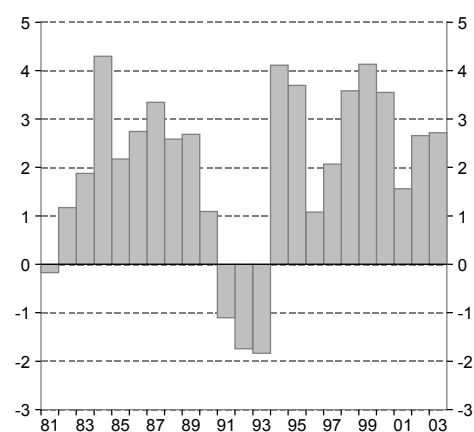
Den svenska BNP-tillväxten är för närvarande svårbedömd. Det sammanhänger bl.a. med svårigheterna att värdera effekterna av den internationella konjunkturavmattningen och den fortsatta efterfrågan på IKT-produkter. Den internationella marknadstillväxten för bearbetade varor i år bedöms minska till ca 3,5 procent, vilket normalt brukar vara den bästa approximationen av den efterfrågan som de svenska exportföretagen möter. Samtidigt noteras emellertid via utrikeshandelsstatistiken en påtagligt svagare utveckling för den svenska exporten av bearbetade varor, med t.o.m. negativa utvecklingstal i årstakt. Orsaken är dock inte en generell förlust av marknadsandelar för svensk exportindustri, utan snarare att den internationella avmattningen är kraftigt markerad för IKT- och fordonssektorerna, vilka har särskilt stor betydelse för just varuexportens utveckling. Under årets fem första månader har den svenska exporten av IKT-produkter och fordon fallit med ca 20 miljarder kronor i löpande priser jämfört med samma period året innan. Resten av varuexporten har däremot ökat i värde.

Diagram 27 BNP till marknadspris
Procentuell förändring från föregående halvår, säsongrensat



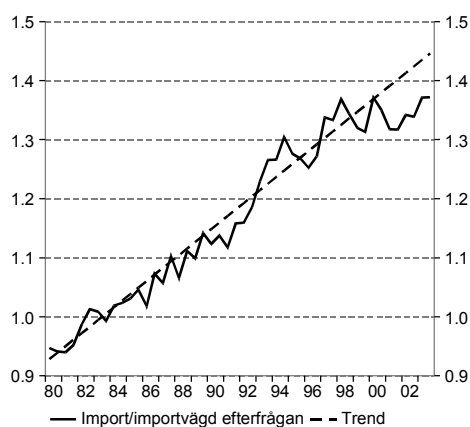
Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 28 BNP till marknadspris
Årlig procentuell förändring



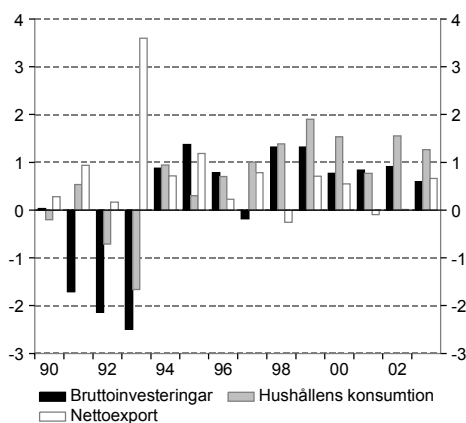
Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 29 Import av bearbetade varor i förhållande till efterfrågan
Kvot



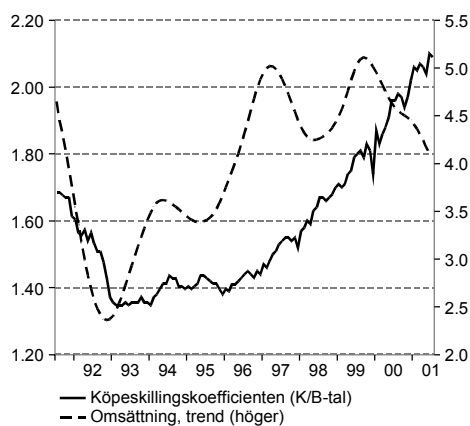
Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 30 Bidrag till BNP-tillväxt
Procent



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 31 Fastighetsmarknaden
Kvot respektive tusental



Källa: Statistiska centralbyrån.

Motsvarande efterfrågeberäkning för importen av bearbetade varor ger den s.k. importvägda efterfrågan, vilken antas öka med 0,3 procent i år. Samtidigt bedöms importen av bearbetade varor minska med nära 3 procent. Normalt brukar importen av bearbetade varor i genomsnitt öka med ca 1–1,5 procentenheter mer än importvägd efterfrågan per år (se diagram 29). Det är inte möjligt att fullt ut förklara den svaga importutvecklingen med sammansättningseffekter av det slag som påverkat exporten. Importnedgången är jämnare fördelad över olika varugrupper och bl.a. har antagligen lagercykeln i sin nuvarande fas – vilken präglas av strävanden att reducera lagren – minskat importbehovet.

Den internationella konjunkturavmattningen har således hittills haft relativt dramatiska effekter på den svenska utrikeshandeln och nettoexporten bedöms ge ett negativt bidrag till BNP-tillväxten i år (se diagram 30). Även om de negativa effekterna är tydliga i den aggregerade industriproduktionen, är det framförallt lönsamhetsproblem för företag i IKT-sektorn som dominerat bilden, med varsel om uppsägningar, omstruktureringar och fallande börskurser. I föreliggande bedömning antas den internationella konjunkturen bottna under hösten, med en långsam och utdragen återhämtning en bra bit in på nästa år. Lagercykeln innehåller en fortsatt anpassning av för stora lager, vilket hämmar tillväxten särskilt under hösten (se diagram 27).

Villkoren för att hushållen mer påtagligt ska kunna öka sin konsumtion är alltså goda. Inkomsterna beräknas öka kraftigt de närmaste åren och förmögenhetsställningen är fortfarande solid i ett historiskt perspektiv, trots negativa effekter av kursnedgångarna på börsen. Det främsta hindret torde föreligga i den stora osäkerhet som just nu omgärdar förväntningarna om den ekonomiska utvecklingen. Mer negativa scenarier för konsumtionsutvecklingen kan inte uteslutas. Bland annat indikerar den minskande omsättningen på fastighetsmarknaden en viss försiktighet i hushållssektorn (se diagram 31). Men betingat på att bl.a. den internationella konjunkturen successivt vänder uppåt, finns skäl att tro att hushållen återgår till ett konsumtionsmönster som bättre svarar mot förväntade inkomster och förmögenhet. Även inriktningen av den ekonomiska politiken talar för detta. Utgångspunkten för bedömningen är att penningpolitiken förs i expansiv riktning redan i höst och att skatterna sänks med ytterligare 20 miljarder 2002.

Både i år och nästa år bedöms tillväxten i huvudsak bli efterfrågebestämmd då problemen på utbudssidan inte är överhängande. I år noteras en låg produktivitetstillväxt i näringslivet, vilket är att förvänta under ett år med vikande efterfrågan. Redan under nästa år väntas emellertid en betydligt gynnsammare produktivitetstillväxt. Denna är en följd framförallt av ett förbättrat efterfrågeläge. Det samlade resursutnyttjandet blir åter högt 2003 och BNP-tillväxten be-

gränsas av samspelet mellan utbud och efterfrågan och de möjligheter som finns att öka produktionen med effektivare produktionsmetoder. Produktiviteten i näringslivet exkl. finans- och fastighetsverksamhet väntas då öka med 2,8 procent, vilket är i linje med den trendmässiga utvecklingen.

Exporten hämmas av svag efterfrågan på teleprodukter och motorfordon

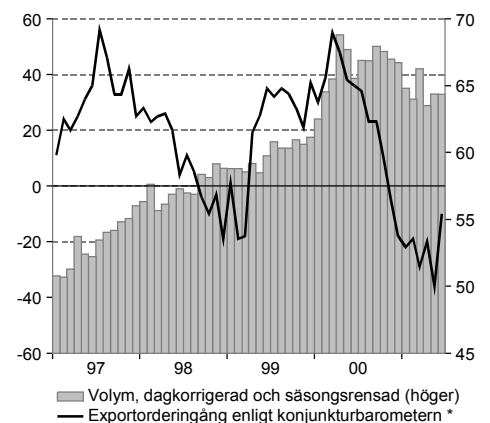
Avmattningen i världskonjunkturen har kännetecknats av en svag efterfrågan på teleprodukter och motorfordon. Motorfordonskonjunkturen toppade sannolikt redan under förra sommaren då signaler från framför allt Nordamerika om en vikande efterfrågan började dyka upp. Samtidigt började kapacitetsutnyttjandet sjunka inom IKT-sektorn till följd av överinvesteringar. På aktiebörserna inleddes en process av kraftig nedvärdering av IKT-företagen, och många nätoperatörer började se över sina investeringsplaner. Den följande konsolideringen av IKT-sektorns verksamhet innebär att många operatörer sköt på kapacitetsutbyggnaden. Svensk export, som till stor del (ca 30 procent förra året) består av just teleprodukter och motorfordon, har drabbats av denna utveckling.

Preliminär utrikeshandelstatistik för första halvåret i år visar på fortsatt betydande leveransminskningar (se diagram 32). För teleprodukter beräknas exportvärdet ha minskat med ca 30 procent jämfört med första halvåret i fjol och för motorfordon (inkl. delar) med drygt 10 procent. Den svenska motorfordonsexporten föll tillbaka något redan under andra halvåret i fjol för att sedan, i början av innevarande år, minska kraftigt. Även exporten av teleprodukter kulminerade tidigt 2000 för att därefter vara kvar på en ungefär oförändrad nivå innan efterfrågeutvecklingen genererade betydande leveransminskningar fr.o.m. slutet av året (se diagram 33). Samtidigt beräknas dock exportvärdet för övriga bearbetade varor under samma period ha ökat med ca 8,5 procent. I synnerhet är det inom den kemiska industrin som utvecklingen har varit god.

Ser man till enskilda länder så är det i första hand en minskning av leveranserna till EU:s medlemsländer som förklarar nedgången. Även till Nordamerika har dock utvecklingen varit svag fr.o.m. början av förra året (se diagram 34).

Utgångspunkten för bedömningen av den svenska exporten är att den ekonomiska utvecklingen i USA bottnat och att tillväxttakten återigen börjar öka någon gång under hösten eller något senare i vinter. För de europeiska länderna väntas en liknande återhämtning dröja till någon gång runt årsskiftet, eller strax därefter. Detta, tillsammans med övriga tillgängliga indikationer, tyder på att exportvolymen under

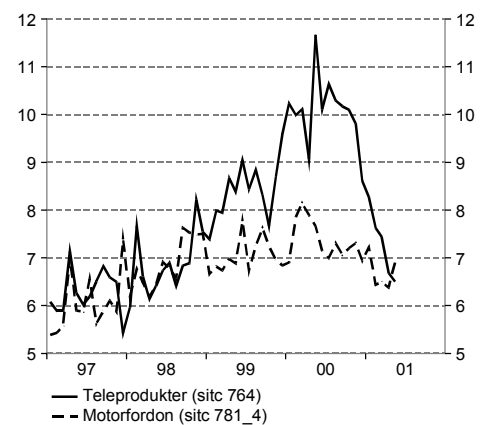
Diagram 32 Export av varor
Nettototal enligt konjunkturbarometern respektive miljarder kronor



* Över 0=ökar, under 0=minskar.

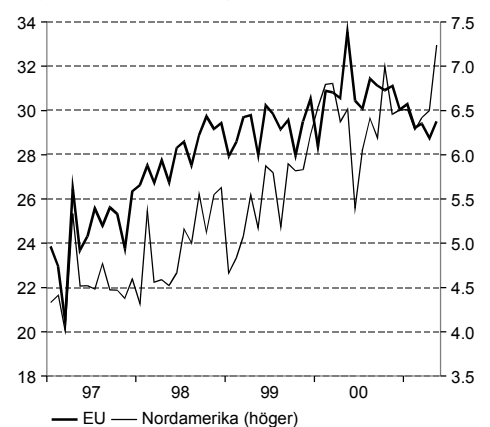
Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 33 Export av teleprodukter och motorfordon
Miljarder kronor, säsongsrenat



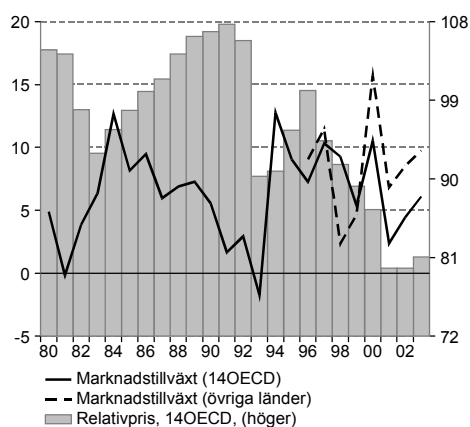
Källa: Statistiska centralbyrån

Diagram 34 Export av bearbetade varor till EU och Nordamerika
Miljarder kronor, säsongsrenat



Källa: Statistiska centralbyrån

Diagram 35 Marknadstillväxt och relativpris för bearbetade varor.
Procent respektive index



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

andra halvåret kommer att vara fortsatt låg, men att den mot slutet av året torde få en något mer positiv utveckling. Exporten av bearbetade varor beräknas därmed sammantaget minska med nära 3 procent i år.

Den starkare världskonjunkturen 2002 innebär att marknaden för bearbetade varor växer snabbare. Nästa år antas den öka med 5,5 procent för att 2003 växa med ytterligare 7,0 procent. Vidare väntas IKT-investeringarna ta fart på nytt under nästa år efter den återhållna utvecklingen i år. Denna utveckling, tillsammans med en successivt allt starkare fordonskonjunktur och en förhållandevis svag kronkurs, förväntas påverka den svenska exporten gynnsamt under de båda kommande åren (se diagram 35).

Tabell 8 Export av varor och tjänster

Procentuell förändring

	Volymutveckling			Prisutveckling		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Varuexport	-2,5	5,5	7,6	1,8	-1,6	-1,5
Bearbetade varor	-2,8	6,2	8,5	2,0	-1,2	-1,4
Råvaror	-0,6	1,1	2,0	0,2	-4,2	-2,3
Tjänsteexport	6,8	2,8	3,0	6,9	-1,4	-2,9
Summa export	-0,7	4,9	6,7	2,8	-1,6	-1,8

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Under det senaste året har kronan försvagats kraftigt och den bedöms i dagsläget vara starkt undervärderad. Under prognosperioden bedöms därför kronan appreciera ungefär till en nivå motsvarande den under första halvåret 2000. De svenska företagens konkurrenssituation bedöms dock vara fortsatt god också vid prognosperiodens slut.

Det svenska exportpriset på bearbetade varor mätt i kronor har endast stigit svagt, trots den betydande deprecieringen av kronan. Fortsatt fallande priser på teleprodukter är den viktigaste förklaringen till den begränsade prisöknings-takten. Världsmarknadspriset för bearbetade varor bedöms stiga med nära 4 procent fram till slutet av 2003. Samtidigt förväntas kronan under samma period apprecieras med 10 procent. Det svenska exportpriset på bearbetade varor mätt i svenska kronor bedöms därför komma att vara som högst under innevarande kvartal för att sedan successivt sjunka under hela prognosperioden. För i år innebär detta att de svenska exportpriserna beräknas stiga med 2 procent för att under 2002 och 2003 falla med mellan 1 och 1,5 procent per år.

Råvaruexporten ökade i fjol med 3,6 procent. För enskilda varor som exempelvis jordbruksprodukter, icke-järnmetaller och järnmalm ökade leveranserna betydligt mer. De råvarunära grupperna papper och i synnerhet stål ökade också sina exportvolymmer 2000. Bland de större råva-

rugrupper vars export minskade, märks i synnerhet avsalumassa och petroleumprodukter.

För innevarande år förutses en fortsatt anpassning av råvaruexporten till den vikande efterfrågan med lagerökningar hos råvaruproducenterna och fallande internationella priser som följd. Den lägre efterfrågan innebär främst en lägre export första halvåret i år. Därefter torde köparna vara i behov av att fylla på sina lager, samtidigt som de internationella råvarupriserna bottnar. Även pappret och stålet följer detta mönster. För helåret 2001 innebär detta en något mindre råvaruexport än under 2000. Den förbättrade internationella konjunkturen väntas emellertid medföra en gradvis ökning av exporten från första halvan av 2002.

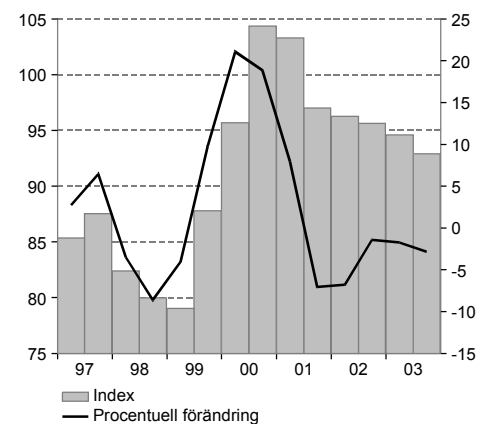
Med en ökning om närmare 20 procent i fjol har utvecklingen av råvarupriserna varit mer dramatisk än för råvaruvolymer (se diagram 36). Det var i synnerhet stora prisstegringar på petroleum och massa som låg bakom denna utveckling, som vändes till en utveckling med fallande priser vid årets början. De internationella råvarupriserna exklusive petroleum väntas börja stiga under loppet av andra halvåret i år. En positiv prisutveckling prognostiseras också för 2002 och 2003. Det gäller även den internationella prisutvecklingen på stål. En viss ökning av papperspriser i allmänhet kan komma till stånd under första halvåret 2002. Det internationella oljepriset väntas i stort sett vara oförändrat under prognosperioden. Det större prognostiserade fallet i priset på avsalumassa gör dock att exportpriset på råvaror i svenska kronor i det närmaste förblir oförändrat i genomsnitt i år jämfört med 2000. Den allt starkare kronan medför därefter att exportpriset sjunker kontinuerligt från och med andra halvåret i år.

Tjänsteexporten ökade förra året med 5,9 procent i volym och fortsätter också att öka i volym under de kommande åren. Ökningen av tjänsteexporten i år i löpande priser, och enligt bytesbalansens uppställning, beror främst på en ökning av andra tjänster än resevaluta och transporter. Under 2002 och 2003 minskar däremot exporten av andra tjänster och den totala exporten av tjänster i löpande priser förblir därmed oförändrad mellan 2002 och 2003.

Hushållens inkomster ökar stabilt

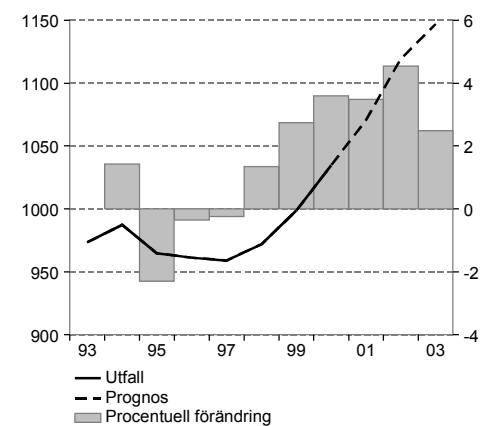
Hushållens reala disponibla inkomster växer starkt i år och nästa år, för att sedan öka i en långsammare och mer normal takt 2003 (se diagram 37). Flera faktorer ligger bakom denna utveckling. Sysselsättningen är högre i år än i fjol, vilket har haft en positiv inverkan på utvecklingen av lönesumman i löpande priser. Dessutom innebär årets skattesänkningar, liksom de här beaktade skattesänkningarna nästa år, att hushållens direkta skatter faller (i fasta priser) både i år och näs-

Diagram 36 Exportpris råvaror
Index respektive procentuell förändring, motsvarande halvår föregående år



Anm. Sammanvägt enligt utrikeshandelsstatistiken. Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 37 Disponibel inkomst
Fasta priser, miljarder kronor respektive procent



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

ta år, se tabell 9. I år motverkas detta dock av att det preliminära taxeringsutfallet för år 2000 visar en kraftig ökning av reavinstskatterna. (För en närmare beskrivning av skatteförändringarna, se avsnittet om offentliga finanser). Till bilden hör också att prisökningstakten väntas bli fortsatt relativt låg, vilket också bidrar till att hålla uppe den reala inkomstutvecklingen. År 2003 bidrar införandet av en högre men beskattad garantipension för ålderspensionärer med låg inkomstgrundad pension till såväl ökade offentliga inkomstöverföringar till hushållen som ökade skatter.

Tabell 9 Hushållens inkomster

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

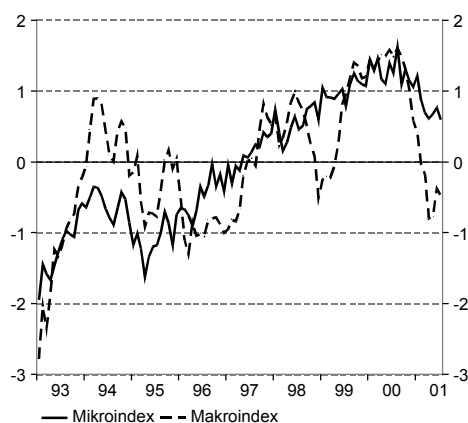
	2000	2000	2001	2002	2003
Faktorinkomster	1 097	5,4	2,3	2,1	2,7
därav löner	907	5,6	2,8	2,9	3,2
Överföringar fr offentlig sektor	394	0,1	1,1	2,2	4,4
Överföringar fr privat sektor	36	-5,4	0,5	1,5	0,6
Skatter och avgifter	492	6,2	-1,3	-2,4	4,6
Disponibel inkomst	1 035	2,6	3,5	4,5	2,5

Anm. Utvecklingstalen 2000 är justerade för att Svenska kyrkan fr.o.m. i fjol redovisas i hushållssektorn i stället för som tidigare i kommunsektorn.

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

I jämförelse med juniprognosen kan noteras att lönesummans ökningstakt är nedreviderad på grund av en svagare konjunkturbild som dämpar sysselsättningsutvecklingen. Bland övriga faktorinkomster har börsbolagens dystra resultat också lett till nedrevidering av aktieutdelningarna till hushållen nästa år. Det höga preliminära utfallet för reavinstskatter 2001 och den större beaktade skattesänkningen 2002 har lett till en ändrad profil på skattebetalningarna. Påverkan på beräkningarna från regeringsförslaget blir dock mindre än vad förslaget innehåller då det redan i juniberäkningarna antogs att ytterligare kompensation för egenavgifter till pensionssystemet skulle genomföras även 2002. Inkomstöverföringarna har uppreviderats 2003 och sett över hela prognosperioden är prisprognosen uppdragen något. Sammantaget betyder det att den reala inkomstutvecklingen i förhållande till juniprognosen bedöms bli svagare i år men starkare de två kommande åren.

Diagram 38 HIP – Mikro- och makroindex
Normaliserad



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Gynnsamma villkor för hushållens konsumtion

Efter ett drygt år med fallande förtroende för både den svenska och den egna ekonomin börjar nu hushållens förväntningar stabiliseras (se diagram 38). Makroindex har vänt uppåt under sommaren och mikroindex har i det när-

maste varit oförändrat under de senaste fyra månaderna.⁷ Konsumtionstillväxten jämfört med föregående kvartal (säsongrensat) var 0,7 respektive 0,8 procent under årets två första kvartal, vilket är en förhållandevis stark utveckling. Utfallet för det andra kvartalet var dock något svagare än vad som förväntades i junirapporten. Tillväxten under det andra halvåret 2001 bedöms fortsätta i ungefär samma takt som i början av året, men helårssiffran för 2001 dras ned av det svaga fjärde kvartalet 2000, då nivån på konsumtionen sjönk med 0,9 procent säsongrensat (se tabell 10 och diagram 39).

Nybilsregistreringen har fortsatt att falla under sommaren efter en tillfällig förbättring i april och maj. Hushållens utgifter för inköp av personbilar bedöms minska med ca 20 procent i år. Under första halvåret 2002 väntas botten vara nådd och därefter förutses en försiktig uppgång. Tillväxten i konsumtionen av övriga varaktiga varor väntas öka redan under andra halvåret 2001 och kulminera under 2002. Detta innebär att den totala konsumtionen av varaktiga varor inklusive bilar öka under andra halvåret 2001 med drygt 2 procent och med drygt 3 procent under båda halvåren 2002 jämfört med föregående halvår (se diagram 40).

Hushållens reala disponibelinkomster väntas nu växa något långsammare under 2001 jämfört med föregående prognos. Den fortsatt osäkra internationella konjunkturbilden, med ökande varsel inom industrin, har också bidragit till att prognosen för tillväxten av hushållens konsumtion 2001 har reviderats ned till 1,6 procent från juniprognosens 2,0 procent.

Tabell 10 Hushållens utgifter

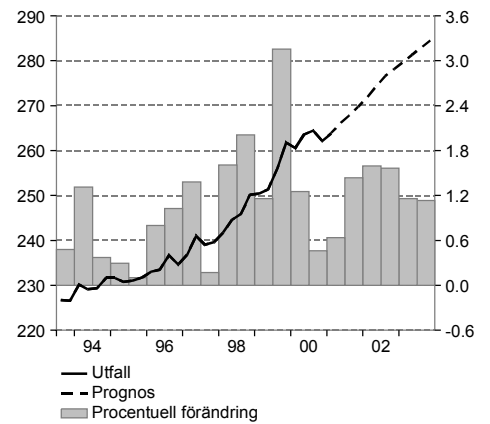
Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2000	2000	2001	2002	2003
Konsumtionsutgifter	1 051	3,1	1,6	3,1	2,5
därav: Varaktiga varor	191	7,4	1,2	6,3	5,0
Livsmedel	122	2,9	2,8	1,2	0,8
Turistutgifter	45	9,9	3,3	4,6	6,5
Tjänster exkl. bostad	262	4,2	2,4	5,2	4,3
Sparande inkl. avtalspensioner ¹	21	2,0	3,6	4,8	4,8

¹ Nivå respektive sparkvot i procent av disponibelinkomst.

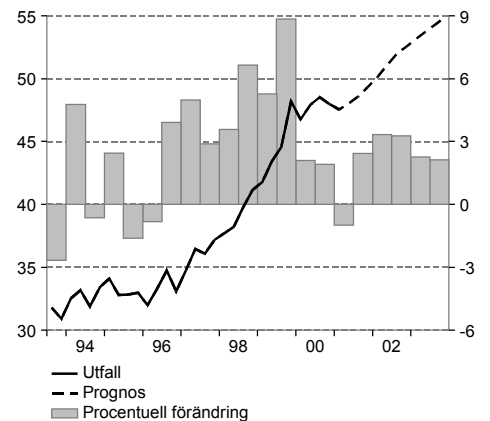
Anm. Utvecklingstalen 2000 är justerade för att Svenska kyrkan fr.o.m. i fjol redovisas i hushållssektorn i stället för som tidigare i kommunsektorn. Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 39 Total konsumtion
Fasta priser, miljarder kronor respektive procent, säsongrensat



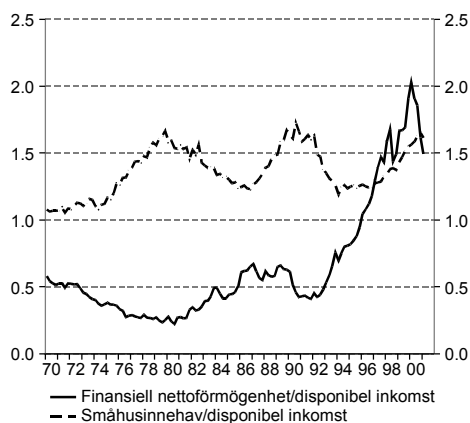
Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 40 Konsumtion av varaktiga varor
Fasta priser, miljarder kronor respektive procent, säsongrensat

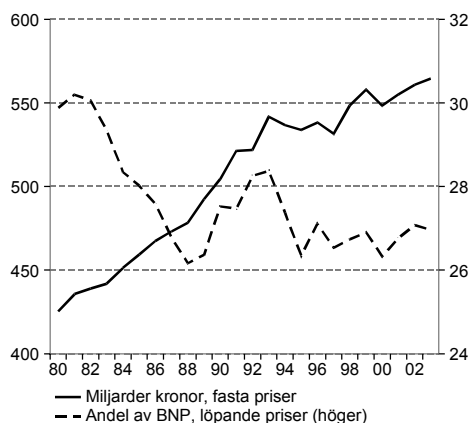


Källa: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

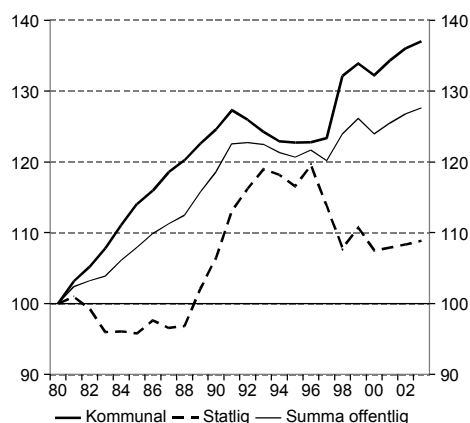
⁷ Mikro- och makroindex är en sammanvägning av svaren på ett antal frågor i enkätundersökningen Hushållens inköpsplaner. De speglar hushållens förväntningar om den *egna* ekonomin respektive om *Sveriges* ekonomi.

Diagram 41 Hushållens förmögenhetskquot
Kvot

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 42 Offentlig konsumtion
Miljarder kronor respektive procent av BNP

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 43 Offentlig konsumtion
Index 1980=100

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Den starka ökningen av disponibelinkomsterna under 2002, bl.a. till följd av de nyligen aviserade skattesänkningarna, ger konsumtionen extra fart uppåt under början av nästa år. Detta driver upp helårstillväxten 2002 till 3,1 procent. Under 2003 bromsas utvecklingen beroende på långsammare tillväxt av disponibelinkomst och stigande ränta.

Hushållens finansiella förmögenhetsposition är fortsatt stark och har stabiliserats under våren. Den finansiella förmögenhetsknoten, dvs. kvoten mellan finansiell nettoförmögenhet och disponibel inkomst, var ca 1,5 i slutet av mars, se diagram 41. Sedan dess är aktiekurserna på Stockholmsbörsen i det närmaste oförändrade och eftersom hushållssparandet bedöms vara positivt har den finansiella förmögenhetsknoten därmed sannolikt stabiliserats kring 1,5 vilket är en historiskt sett hög nivå. Priserna på fastigheter har fortsatt att stiga under sommaren, vilket ytterligare stärker hushållens totala förmögenhetsposition. Sammanfattningsvis finns det en solid grund, i form av stigande disponibelinkomst och stor förmögenhet, för en fortsatt god utveckling av konsumtionen.

Den offentliga konsumtionen ökar i god takt

Den offentliga konsumtionen ökade med 1,1 procent första halvåret i år jämfört med motsvarande period förra året enligt de preliminära nationalräkenskaperna. Utfallet ligger väl i linje med Konjunkturinstitutets juniprognos, då det bedömdes att den offentliga konsumtionen skulle stiga med 1,2 procent under 2001. Under 2002–2003 förutses den offentliga konsumtionen växa något långsammare (se diagram 42 och 43).

Tabell 11 Offentlig konsumtion och sysselsättning

Miljarder kronor, löpande priser samt tusentals personer respektive procentuell förändring, fasta priser

	2000	2000	2001	2002	2003
Konsumtion					
Offentlig	548	-1,2	1,2	1,0	0,7
Statlig	159	-2,9	0,4	0,4	0,5
Kommunal	389	-1,7	1,6	1,3	0,7
Sysselsättning, tusental¹					
Offentlig	1 292	-0,1	1,2	1,0	0,6
Statlig	238	-1,1	0,1	0,2	0,1
Kommunal	1 054	0,2	1,5	1,1	0,7

¹ Sysselsättning enligt nationalräkenskaperna.

Anm. Utvecklingstalen 2000 är justerade för att Svenska kyrkan fr.o.m. i fjol redovisas i hushållssektorn i stället för som tidigare i kommunsektorn.

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Kommunerna tycks i större utsträckning köpa tjänster på entreprenad istället för att producera i egen regi. Något som talar för det är att sysselsättningen ökar i kommunerna, men i mer måttlig takt i förhållande till direktkonsumtion och förbrukning av varor och tjänster. Antalet sysselsatta ökar också snabbare än antalet arbetade timmar, vilket betyder att medelarbetstiden sjunker. Den lägre medelarbetstiden beror bland annat på ökade sjukskrivningar (se diagram 44).

Sysselsättningsökningen i kommunerna kan dämpas till följd av brist på arbetskraft inom kommunernas verksamhetsområden. Som exempel kan nämnas att bristen på behöriga lärare inför skolstarten har varit stor i många kommuner.

Konsumtionen i landstingskommunerna hålls tillbaka av fortsatta finansiella underskott. Trots en svagare konsumtionsutveckling 2002 och 2003 kan landstingskommunerna få svårt att klara balanskravet.

Den statliga konsumtionen ökade med 0,2 procent under första halvåret. Det var framför allt en uppgång i försvarets förbrukning av varaktiga varor som bidrog till utvecklingen. Den statliga konsumtionen kan komma att bli lägre än i prognosen 2002 och 2003 till följd av den restriktion som utgiftstaken utgör (se även avsnittet om de offentliga finanserna).

Investeringskonjunkturen planar ut

I Konjunkturbarometern som publicerades i juli, framkom att utfallet för andra kvartalet utgjorde en besvikelse för de flesta företagen inom både tjänste- och varunäringarna. Produktionsförväntningarna för det tredje kvartalet är också ordentligt nedjusterade. Exempelvis uppger industriföretagen att de är i mindre behov av både maskin- och anläggningskapacitet nu jämfört med föregående kvartal (se diagram 45).

De försämrade konjunkturutsikterna dämpar investeringsaktiviteten. Den totala investeringsnivån kommer dock även fortsättningsvis att ligga relativt högt till följd av utbyggnaden av den tredje generationens mobilnät (UMTS) samt ett fortsatt gott orderläge inom bostadsbyggandet.

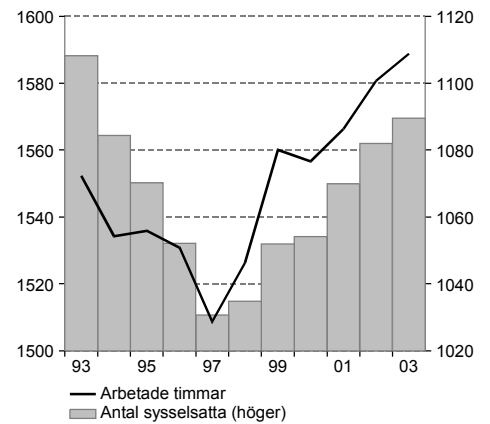
Tabell 12 Fasta bruttoinvesteringar

Löpande priser, miljarder kronor respektive procentuell förändring, fasta priser

	2000	2000	2001	2002	2003
Varubranscher	116	3,1	4,6	1,8	2,5
Tjänstebanscher	151	9,7	6,4	6,8	3,1
Bostäder	41	7,9	7,7	12,8	7,6
Offentliga myndigheter	48	-7,4	-0,8	1,0	1,5
Summa	356	4,5	4,9	5,2	3,3

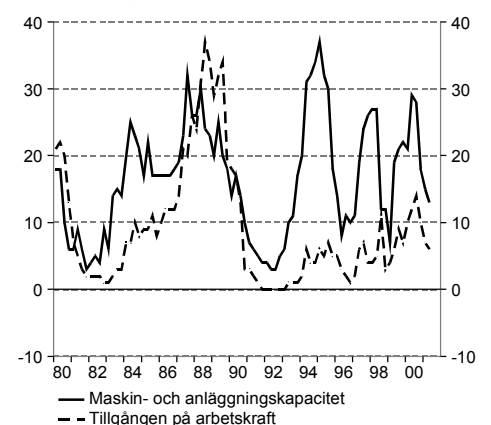
Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 44 Sysselsättningen i primärkommuner och landsting
Miljoner timmar respektive tusentals sysselsatta

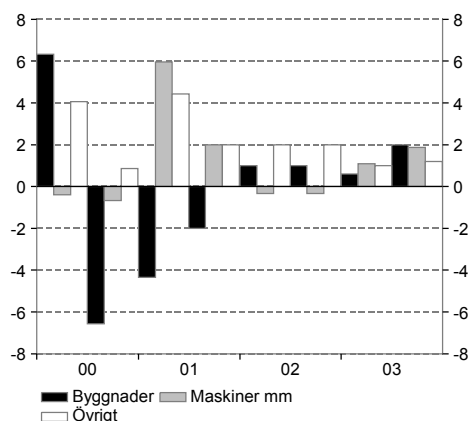


Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 45 Trång sektion för företagets produktion enligt konjunkturbarometern
Andel företag



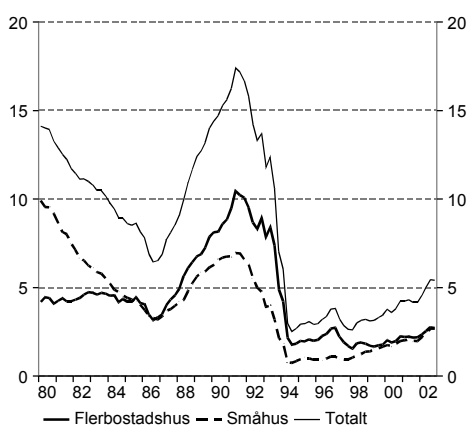
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 46 Industriinvesteringar
Procentuell förändring, säsongrensad

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 47 Kapitalkvoter i tjänstebranscher
och industrin
Kvot

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån

Diagram 48 Antal påbörjade lägenheter
Tusental

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån

Enligt preliminärt utfall steg industriinvesteringarna starkt första halvåret i år jämfört med andra halvåret i fjol. Detta starka förlopp kommer troligen att brytas och industriföretagen bedöms investera i en betydligt lägre takt andra halvåret i år och nästa år. Maskininvesteringarna bedöms till och med minska något nästa år, för att kommande år åter stiga i takt med en allt starkare produktion (se diagram 46).

En stor andel av investeringarna inom tjänstebranscherna kan tillskrivas den s.k. UMTS-utbyggnaden inom telekommunikation. De ursprungliga investeringsplanerna uppgick till cirka 100 miljarder kronor enligt ansökningshandlingarna, men de har med tiden skrivits ned. De fyra huvudaktörerna har ingått samarbetsavtal och bildat för ändamålet särskilda bolag. Detta medför ett betydligt mer kostnadseffektivt sätt att bygga än i ursprungsplanerna och utgifterna för att bygga den tredje generationens mobilnät uppskattas i dagsläget till 25 miljarder kronor fram till och med 2003. I år investeras totalt 3 miljarder, nästa år 10 miljarder och 2003 12 miljarder.

Normalt brukar kapitalstockarna anpassas till efterfrågan med viss eftersläpning. I diagram 47 framgår att kapitalkvoten⁸ inom både industrin och tjänsteverksamhet bedöms stiga i år för att i industrin plana ut under 2002 och 2003.

Tabell 13 Antal påbörjade lägenheter

	2000	2001	2002	2003
Flerbostadshus	8 909	10 201	11 500	14 500
Småhus	8 333	9 799	10 500	11 500
Summa	17 242	20 000	22 000	26 000

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån

Bostadsbyggandet har intagit tätpositionen inom byggverksamheten. Ökningen i nybyggnadsinvesteringar förväntas fortsätta under hela prognosperioden (se diagram 48). Den starka efterfrågan i storstadsregionerna och en ökande bostadsbrist även i andra delar av landet, som tidigare inte rapporterat någon brist, talar för att någon större avmattning inte är att vänta.

Den allmänt svagare konjunkturen i år har endast marginell inverkan på bostadsbyggandet under innevarande år. En viss justering nedåt gjordes redan i bedömningen i juni, då utfallet för det första kvartalet blev svagare än förväntat samtidigt som en alltmer ansträngd arbetsmarknad kunde iaktas, med svårigheter för ett flertal företag att erhalla kompetent yrkesfolk (se tabell 13 ovan).

⁸ Kapitalstocken dividerad med förädlingsvärdet.

Lageravveckling dämpar produktionen innevarande halvår

Lageruppbyggnaden under 2000 upplevdes, enligt svaren i Konjunkturbarometern, till en början inte som något större problem. När efterfrågeutvecklingen i slutet av förra året sedan blev klart svagare än förväntat steg dock lagren inom såväl handel som industri på ett inte önskvärt sätt. Successivt började då ett alltmer utpräglat missnöje över den befintliga lagersituationen att framträda (se diagram 49).

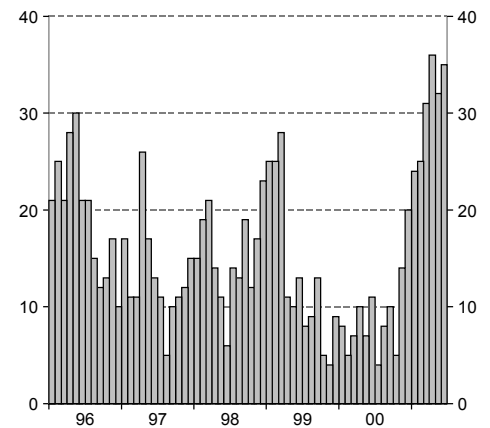
Någon lagerstatistik som beskriver utvecklingen under andra kvartalet finns ännu inte tillgänglig. Enligt Konjunkturbarometern var dock industrins missnöje över storleken på färdigvarulagren vid halvårsskiftet fortsatt markant. Detta tyder på att industrin ännu inte klarat av att i tillräcklig omfattning anpassa sin produktion till den svagare efterfrågan. Även för övriga lager, med undantag möjligen för bilhandeln, är det svårt att finna stöd för att någon mer långtgående anpassning redan ska ha ägt rum. Lagerutvecklingen enligt de preliminära nationalräkenskaperna för andra kvartalet, den låga importen under samma kvartal liksom tolkningen att industrins färdigvarulager blivit för stora, indikerar att en viss anpassning av industrins lager av insatsvaror samt handelslagren redan kan ha skett. För andra halvåret prognostiseras en betydande nedjustering av industrins färdigvarulager, samtidigt som anpassningen av såväl insatsvarulager som av handelslager fortsätter. Lagerutvecklingen kommer därmed att i betydande utsträckning verka återhållande på inhemsk produktion och import.

För helåret 2001 medför lagerinvesteringarna ett negativt tillväxtbidrag med motsvarande 0,3 procentenheter av BNP. Vid årets slut bedöms likväl ett mindre behov av ytterligare anpassning finnas kvar. Denna smärre återstående justering beräknas innebära en begränsning av den inhemska efterfrågeutvecklingen med motsvarande 0,1 procentenheter av BNP 2002. Under 2003 förväntas i samband med en gynnsammare efterfrågeutveckling en lagerutveckling vars inverkan på produktionen blir närmast neutral.

Importen låg i år

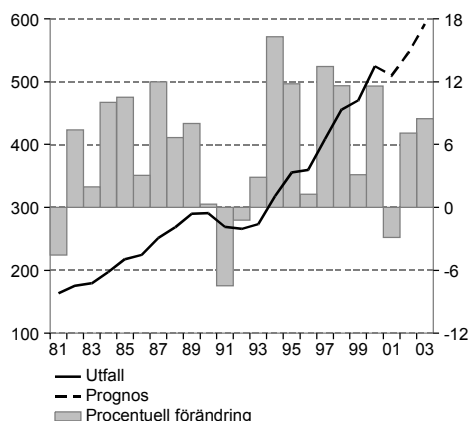
Efter att ha ökat under de första månaderna i år blev utfallet för varuimporten andra kvartalet, enligt preliminär statistik, 5,6 procent lägre än motsvarande kvartal i fjol. Detta motsvarar en faktisk utveckling av varuimportvolymen första halvåret i år på -1,5 procent. Orsakerna till den låga importen står främst att finna i den sällsynt låga orderingång som framför allt exportindustrin uppvisar, i synnerhet i importintensiva delar som tele- och fordonsindustri. Detta medför att efterfrågan på importerade insatsvaror är ovanligt låg.

Diagram 49 Industrins färdigvarulager, nulägesomdöme
Nettotal



Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 50 Import av bearbetade varor
Fasta priser. Miljarder kronor respektive procentuell förändring



Källa: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån

Även viss import avsedd för hushållskonsumtion utvecklas svagt, särskilt importen av sällanköpsvaror och bilar. Lagren både i industrin och handeln är fortsatt stora och den pågående lageranpassningen bidrar också till den låga importen. Importefterfrågan väntas bli dämpad under hösten och importen beräknas utvecklas svagt ytterligare några månader för att börja öka igen någon gång runt årsskiftet, då efterfrågan från industrin ökar igen. För helåret 2001 beräknas importen av varor minska med 2 procent (se diagram 50).

Under 2002 väntas importen öka på grund av en högre konsumtion hos hushållen och en återgång till högre efterfrågan på importerade insatsvaror från industrin. Någon gång under första halvåret väntas lagren vara anpassade till aktivitetsnivån i produktion och handel och inte längre bidra till att hålla tillbaka importen.

Tabell 14 Import av varor och tjänster

Procentuell förändring

	Volymutveckling			Prisutveckling		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Varuimport	-2,0	5,8	6,9	4,2	-0,5	-1,9
Bearbetade varor	-2,9	7,1	8,5	4,9	0,5	-1,1
Råvaror	1,4	1,1	1,1	1,8	-4,5	-6,0
Tjänsteimport	3,8	4,8	3,0	8,6	-0,9	-2,5
Summa import	-0,5	5,5	5,9	5,3	-0,6	-2,1

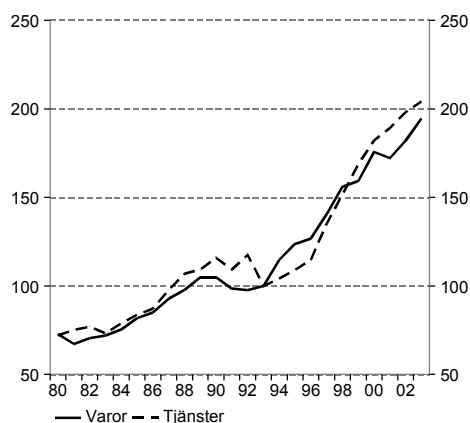
Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Under 2003 beräknas importen öka snabbare då exportindustrin väntas stå för en hög efterfrågan på importerade insatsvaror samtidigt som konsumtionen förutses fortsätta utvecklas starkt. (se diagram 51)

Deprecieringen av kronan under andra halvan av 2000 och första halvåret i år medför att importpriserna stiger. Importpriset på bearbetade varor beräknas stiga med nära 5 procent i år. Den prognostiserade apprecieringen av kronan kommer dock att medföra prissänkningar på importen av bearbetade varor, med början från och med årsskiftet. Även priserna på råvaror beräknas sjunka, främst priserna på petroleumprodukter.

Importen av tjänster fortsätter att öka. Underskottet i bytesbalansens tjänstenetto ökade i fjol och fortsätter att öka genom hela prognosperioden. Ökningen är betydande nästa år då underskottet i handeln med andra tjänster än resevaluta och transporter väntas öka betydligt.

Diagram 51 Import av varor och tjänster
Index 1993=100



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Återhämtningen i näringslivet dröjer något

Konjunktoren i näringslivet försvagades ytterligare andra kvartalet i år. Den säsongrensade produktionstillväxten för

första halvåret i år jämfört med andra halvåret i fjol begränsades därmed till 0,9 procent, vilket är i överensstämmelse med Konjunkturinstitutets prognos i juni. Antalet registrerade arbetstimmar ökade samtidigt något mer än produktionen, varför produktivitetstillväxten i näringslivet minskade.

Under första halvåret minskade produktionen i industrin och transportsektorn, medan den ökade måttligt inom handeln. Svagast var utvecklingen för IT-relaterade verksamheter. Produktionen av teleprodukter minskade kraftigt och produktionen av datorer och kontorsmaskiner stagnerade. Försäljningen av dessa varor i detaljhandelsledet sjönk samtidigt. Dessutom har omsättningen för datakonsulter och dataservice utvecklats svagt. Byggverksamheten fortsatte däremot att växa starkt, liksom företagstjänster relaterade till denna verksamhet. Även partihandeln med byggvaror ökade betydligt. Sammantaget innebär detta att kapacitetsutnyttjandet och bristen på arbetskraft ökat i byggverksamheten, medan den minskade påtagligt i stora delar av det övriga näringslivet.

Orderingången till industrin från både export- och hemmamarknaderna fortsatte att sjunka andra kvartalet. Enligt Konjunkturbarometern förutses orderingången bli i stort sett oförändrad tredje kvartalet. Inom de mer hemmamarknadsorienterade tjänstenäringarna är optimismen större och man tror på en viss förbättring tredje kvartalet, även om förväntningarna är nedjusterade. Jämfört med institutets prognos i juni bedöms detta sammantaget innebära att återhämtningen av näringslivets produktion kommer senare och inleds först i slutet av innevarande år. Den säsongrensade produktionstillväxten väntas därmed bli lägre andra halvåret jämfört med första halvåret 2001.

Tabell 15 Produktion och produktivitet i näringslivet

Löpande priser, miljarder kronor respektive procentuell förändring, fasta priser

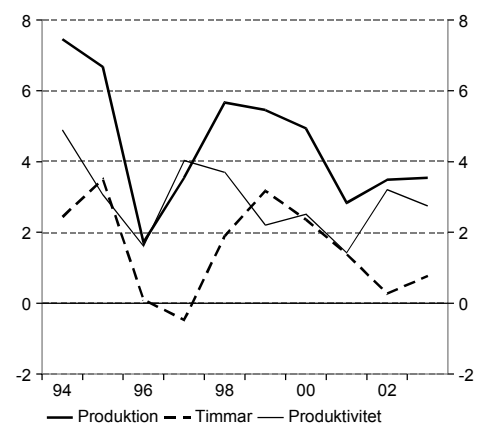
	2000	2000	2001	2002	2003
Varubranscher	547	4,6	2,3	3,8	3,9
Tjänstebanscher	927	4,6	1,9	2,7	3,0
Summa produktion¹	1 435	4,6	1,8	3,1	3,4
<i>Näringslivet exkl. finans- och fastighetsverksamhet</i>					
Produktion ¹	1 148	4,9	2,6	3,5	3,6
Arbetade timmar		2,4	1,4	0,3	0,8
Produktivitet ¹		2,4	1,2	3,3	2,8

¹ Ofördelade banktjänster har subtraherats.

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Efterfrågan, såväl den internationella som den inhemska, väntas återhämta sig successivt mot slutet av i år för att sedan utvecklas tämligen starkt under resten av prognosperioden. I år beräknas produktionsökningen i näringslivet stanna

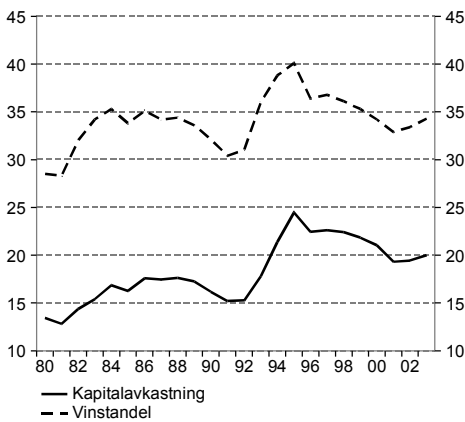
Diagram 52 Produktivitet i näringslivet¹
Årlig procentuell förändring



¹ Exkl. finans- och fastighetsverksamhet.

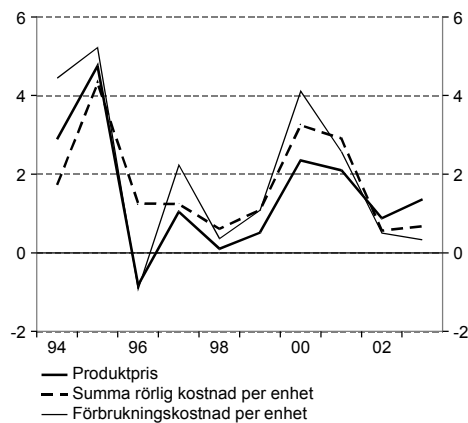
Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 53 Kapitalavkastning och vinstandel i näringslivet¹
Andel i procent



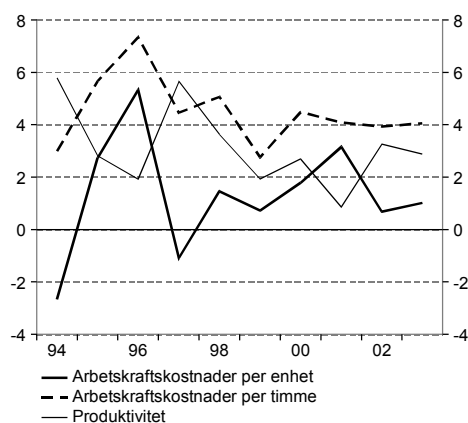
¹ Exkl. finans- och fastighetsverksamhet.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 54 Produktpris och produktionskostnader i näringslivet¹
Årlig procentuell förändring



¹ Exkl. finans- och fastighetsverksamhet.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 55 Arbetskraftskostnader i näringslivet¹
Årlig procentuell förändring



¹ Exkl. finans- och fastighetsverksamhet.
Källa: Konjunkturinstitutet.

vid 1,8 procent (exklusive finans- och fastighetsverksamhet 2,6 procent). Men för de återstående prognosåren väntas den årliga produktionstillväxten klart överstiga 3 procent (se tabell 15 och diagram 52). Produktiviteten utvecklas svagt i år till följd av en i förhållande till produktionsökningen förvånansvärt stor ökning av antalet anställda, främst i tjänstebranscherna, under första halvåret. Därvid har antagits att företagen i stort sett bibehåller den något överdimensionerade arbetsstyrkan under andra halvåret. Detta minskar behovet av nyanställningar nästa år. Produktivitetsökningen beräknas därför bli betydligt större 2002. År 2003 väntas produktivitetsökningen avta något.

Lönsamheten i näringslivet har försvagats successivt sedan toppåret 1995. Exkluderas finans- och fastighetsverksamhet är dock vinstandelen fortfarande nästan i nivå med de starkaste åren på 1980-talet (se diagram 53). Om bruttoöverskottet sätts i relation till kapitalstocken (kapitalavkastningen) i stället för förädlingsvärdet, erhålls en ännu starkare bild. Kapitalavkastningen är nu klart högre än under de bästa åren på 1980-talet. Detta illustrerar att det krävs en mindre realkapitalstock för att åstadkomma samma vinst på 1990-talet som på 1980-talet.

Nedgången i näringslivets genomsnittliga vinstandel under senare år förklaras främst av sjunkande vinstandelar i flertalet varubranscher. En betydande försvagning har skett i investeringsvaruindustrin, trots att kostnaderna där hållits tillbaka av en kraftfull produktivitetutveckling. Priserna för branschens produkter har sjunkit och vinstmarginalerna sänkts på grund av en hård konkurrenssituation. Detta är särskilt tydligt i år för teleproduktindustrin. För tjänstebranscherna exklusive finans- och fastighetsverksamhet har den genomsnittliga vinstandelen förblivit på en hög nivå.

Tabell 16 Vinstmarginal och vinstandel i näringslivet exklusive finans- och fastighetsverksamhet

Per producerad enhet. Procentuell förändring

	2000	2001	2002	2003
Förbrukningskostnad	4,1	2,6	0,5	0,3
Arbetskraftskostnad	1,8	3,2	0,7	1,0
Arbetskraftskostnad per timme	4,5	4,1	3,9	4,0
Produktivitet	2,7	0,9	3,3	2,9
Summa rörlig kostnad	3,2	2,9	0,6	0,7
Produktpris	2,4	2,1	0,9	1,4
Vinstmarginal	-0,7	-0,7	0,3	0,5
Vinstandel	-1,1	-1,3	0,5	0,9

Anm. Produktiviteten beräknas här på bruttoproduktionen till skillnad från produktivitetstabellen ovan där den beräknas på förädlingsvärdet.

Källa: Konjunkturinstitutet.

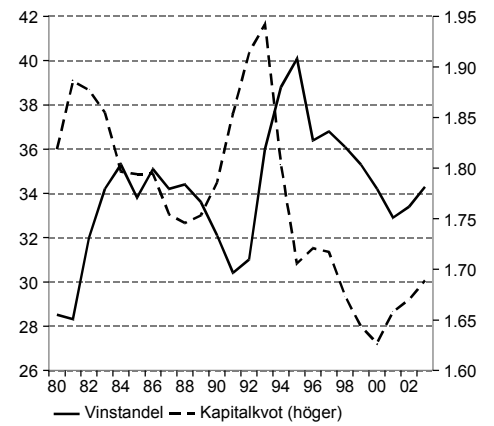
I fjol var det främst de snabba prisökningarna på insatsvaror, i synnerhet petroleumprodukter, som sänkte vinstandelarna

i näringslivet (se tabell 16 och diagram 54). I år bidrar främst den svaga produktivitetstillväxten till att vinstandelen sjunker ytterligare (se diagram 55). Under 2002 och 2003 väntas en tämligen stark produktivitetstillväxt hålla tillbaka kostnadsökningarna för företagen. Vinstandelen i industrin beräknas dock sjunka ytterligare som en följd av apprecieringen av kronan och en fortsatt hård konkurrenssituation för främst teleprodukter. För tjänstebranscherna bedöms ett högt resursutnyttjande och en fortsatt god efterfrågan i ekonomin skapa utrymme för vissa marginalhöjningar.

Produktionsökningen i kombination med en jämförelsevis god lönsamhet i stora delar av näringslivet skapar förutsättningar för en fortsatt kapacitetsutbyggnad. Efterhand som företagen närmar sig kapacitetstaket (kapitalkvoten sjunker) ökar också incitamenten att investera (se diagram 56). Enligt Konjunkturinstitutets investeringsenkät fortsätter investeringarna att öka påtagligt i år (se diagram 57). I industrin är investeringsplanerna oväntat expansiva med tanke på att industrikonjunkturen har försvagats. Nästa år väntas investeringarna öka ytterligare. Både i år och nästa år stimuleras investeringarna av utbyggnaden av UMTS-näten för tredje generationens mobiltelefoni. Initialt bedöms denna utbyggnad innebära att kapitalkvoten stiger innan trafiken (produktionen) kommer igång på allvar i näten.

Diagram 56 Vinstandel och kapitalkvot i näringslivet¹

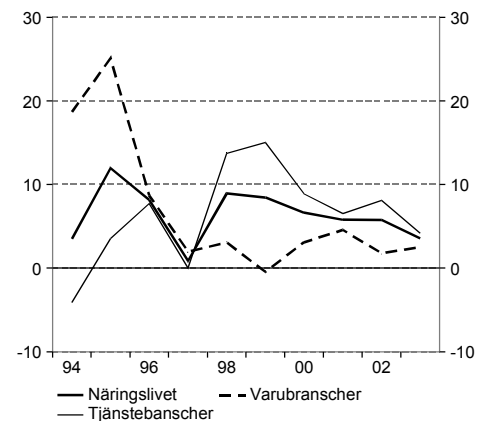
Andel i procent respektive kvot



¹ Exkl. finans- och fastighetsverksamhet.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 57 Investeringar i näringslivet¹

Årlig procentuell förändring



¹ Exkl. finans- och fastighetsverksamhet.
Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Arbetsmarknad, löne- och prisbildning

Den starka sysselsättningstillväxten har avstannat till följd av den svagare efterfrågan i ekonomin. Minskande sysselsättning under andra halvåret i år leder till att arbetsmarknadssituationen väntas bli mindre ansträngd. Stigande efterfrågan och produktionstillväxt leder redan nästa år till att sysselsättningen tar fart igen och arbetskraftsresurserna tas därmed alltmer i anspråk. Arbetsutbudet bedöms växa långsammare de närmaste åren, vilket innebär att arbetslösheten fortsätter att minska.

Resursutnyttjandet bedöms ha varit högre hittills i år än i fjol men avtar till följd av konjunkturavmattningen som väntas bli mer utdragen än vad som bedömdes i juniprognosen. Konjunkturbarometern indikerar att resurserna inom företagen inte utnyttjas fullt ut i nuläget. I takt med stigande efterfrågan och ökande sysselsättning stiger resursutnyttjandet från och med nästa år.

Löneglidningen tilltar under prognosperioden som en följd av ett successivt stigande resursutnyttjande. Då de avtalsmässiga löneökningarna är som störst i början av avtalsperioden begränsas dock den totala löneökningstakten i ekonomin till omkring 4 procent per år.

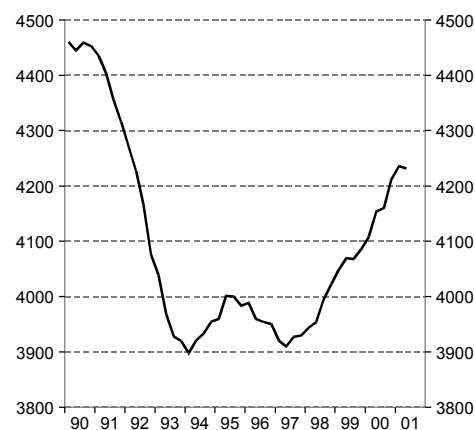
KPI-inflationen har ökat markant under våren och sommaren 2001. Det är framför allt de inhemska priserna som stigit kraftigt under året. I den högre inhemska inflationen finns dock tydliga temporära inslag, som i början av 2002 kommer att falla ur 12-månaderstalen. Under 2002 och 2003 kommer stigande priser, till följd av ett ökat resursutnyttjande, att motverkas av lägre prisökningar på i huvudsak importerade varor och tjänster. Den senare effekten är en konsekvens av den förstärkning av kronans växelkurs som väntas äga rum under de närmaste åren.

Konjunkturförsvagningen börjar synas även på arbetsmarknaden

Den svagare konjunkturutvecklingen avspeglar sig även i utvecklingen på arbetsmarknaden (se diagram 58). Sysselsättningen inom industrin började minska redan vid årsskiftet. Nu har även delar av tjänstebranscherna påverkats, vilket innebär att den starka sysselsättningsökningen som skett inom tjänstebranscherna har avstannat. Det är framför allt industrinära tjänstebranscher, såsom delar av partihandeln och företagstjänsterna, som nu också börjat påverkas av konjunkturavmattningen.

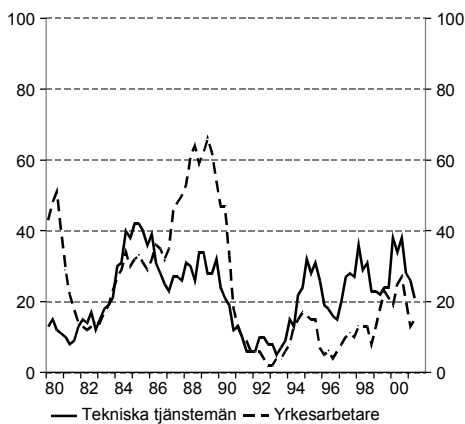
Perioden av avmattning väntas bli längre jämfört med bedömningen som gjordes i juniprognosen. Produktionen i ekonomin tar inte fart ordentligt förrän nästa år. Skälet är främst att utrikeshandeln nu väntas utvecklas svagare under

Diagram 58 Antal sysselsatta
Tusental, säsongrensat, kvartal



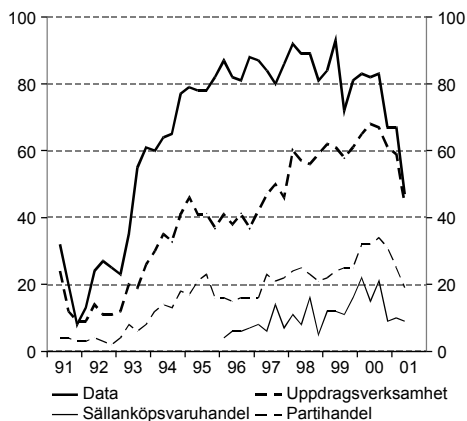
Källa: Statistiska centralbyrån.

Diagram 59 Bristtal i tillverkningsindustrin enligt Konjunkturbarometern
Andel företag



Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 60 Bristtal i tjänstenäringarna enligt Konjunkturbarometern
Andel företag



Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 61 Nyanmälda platser
Tusental, säsongrensade värden, månad



Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen.

en längre tid. Ett ökat antal varsel om uppsägning i kombination med den försämrade framtidstron i företagen som presenterats i Konjunkturbarometern för andra kvartalet indikerar en nedgång i sysselsättningen under resten av 2001. Med undantag för dagligvaruhandeln och byggverksamheten har missnöjet med försäljningssituationen och orderingången ökat inom de flesta undersökta branscherna och förväntningarna inför det tredje kvartalet har justerats ned. Den dämpade produktivitetutvecklingen inom företagen hittills i år innebär ett tryck att anpassa personalstyrkan till ett lägre efterfrågeläge än väntat.

Bristtalen har fortsatt att minska både inom industrin och tjänstebranscherna (se diagram 59 och 60), dvs. det är nu en lägre andel företag som anger att de har brist på arbetskraft. Det är endast inom byggverksamheten bristen på arbetskraft ökar och i tilltagande utsträckning håller tillbaka produktionen. Anställningsplanerna inom industrin är fortsatt negativa, dvs. företagen planerar personalneddragningar. Samtidigt har även tjänsteföretagen reviderat ned sina planer angående personalstyrkan. Det är nu en betydligt lägre andel av företagen inom datakonsult- och uppdragsverksamhet som tror att de kommer att nyrekrytera det närmaste kvartalet och inom handeln väntas sysselsättningen vara i stort sett oförändrad.

Som framgår av diagram 61 minskar antalet nyanmälda lediga platser på landets arbetsförmedlingar. Framför allt gäller detta industrin, där också merparten av antalet varsel om uppsägning skett. Under årets sju första månader har sammanlagt 30 000 personer varslats om uppsägning, vilket är en fördubbling jämfört med samma period i fjol. En ökning i antalet varsel innebär inte per automatik att arbetslösheten kommer att öka. Det är sällan så att samtliga varsel verkställs, därtill kommer att fabriksnedläggningar oftast sker successivt i kombination med förhandlingar om avgångsvederlag och utbildningsplaner. Däremot indikerar ökade varsel att sysselsättningsökningen avtar, bl.a. genom att den friställda personalen kan anställas av andra företag och i andra branscher. Det som avgör om de kommer att få nya jobb är den regionala fördelningen på produktionsnedläggningar och arbetskraftens rörlighet i kombination med sammansättningen av den rådande arbetskraftsefterfrågan.

Jämfört med i fjol har antalet personer i arbete hittills i år inte ökat i samma takt som antalet sysselsatta⁹. Sjukfrånvarons andel av den totala frånvaron har successivt ökat de senaste åren (se diagram 62), en trend som inte verkar avta. Sjukfrånvaron är det som bidragit mest till minskningen i medelarbetstiden i år, men även vanligen arbetad tid¹⁰ och övertid har minskat.

⁹ En sysselsatt person kan av olika skäl vara frånvarande från arbetet.

¹⁰ Den överenskomna arbetstiden mellan arbetstagar och arbetgivare.

Tabell 17 Sammanfattning av arbetsmarknadsprognosen

Nivå, 1000-tal respektive årlig förändring alternativt nivå i procent

	2000	2000	2001	2002	2003
Sysselsatta, 16–64 år (enligt AKU)	4 159	2,2	1,7	0,5	0,8
I arbetskraften	4 362	1,2	1,0	0,3	0,5
Öppet arbetslösa ¹	203	4,7	4,0	3,9	3,6
I arbetsmarknadspolitiska åtgärder ¹	113	2,6	2,3	2,1	2,1
Arbetade timmar(miljoner, enligt NR)	6 913	1,5	0,9	0,4	0,7
Reguljärt sysselsatta ² , 20–64 år	4 012	2,1	1,7	0,4	0,7
Befolkning, 20–64 år	5 199	0,4	0,5	0,4	0,2
Reguljär sysselsättningsgrad ²		77,2	78,2	78,2	78,6

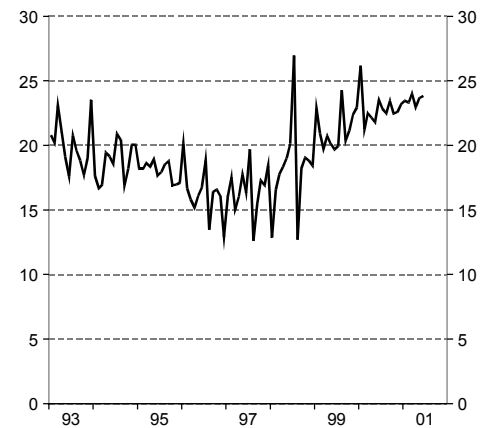
¹ Nivåer i procent av arbetskraften.² Exkluderar sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska program.

Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och Arbetsmarknadsstyrelsen.

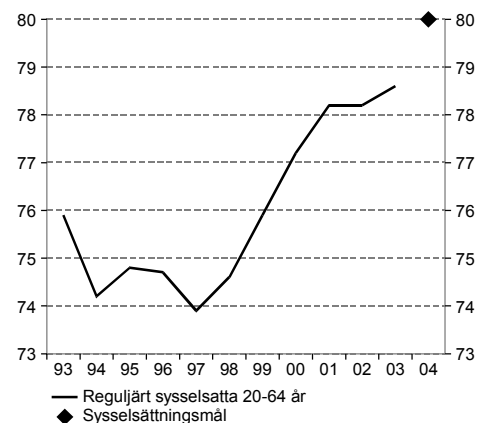
Uppbromsningen som sker efter de senaste årens starka sysselsättningsuppgång minskar risken för överhettning på arbetsmarknaden. I dagsläget är det främst den offentliga sektorn och byggverksamheten som brottas med rekryteringsproblem, vilket riskerar att driva upp lönerna i dessa sektorer. Redan nästa år tar den totala efterfrågan på arbetskraft fart igen och arbetskraftsresurserna tas alltmer i anspråk under 2003. Följden blir en mer ansträngd arbetsmarknadssituation. Sammantaget mellan 2000 och 2003 beräknas sysselsättningen öka med ca 124 000 personer. Därmed krävs det ytterligare en sysselsättningsökning på ca 83 000 personer 2004 för att regeringen ska nå sitt mål för den reguljära sysselsättningsgraden (se diagram 63).¹¹

Långsammare tillväxt av utbudet

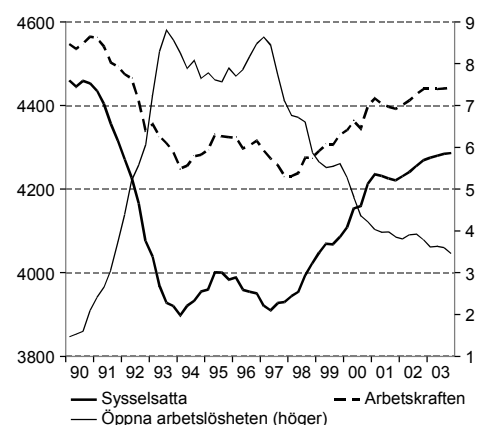
Arbetskraftens storlek bedöms växa betydligt långsammare 2002 och 2003 än under de senaste åren. En växande befolkning, en neddragning av arbetsmarknadspolitiska program och ett ökat arbetskraftsdeltagande hos studerande bidrar till att utbudet av arbetskraft ökar. Detta motverkas dock i hög grad av ett ökat totalt antal studerande, förtidspensionerade och långvarigt sjuka¹². Trots ett färre antal personer i grundläggande vuxenutbildning¹³ innebär det växande antalet 16–19 åringar i grundutbildning tillsammans med utbyggnaden av universitet och högskola att det totala antalet studerande ökar och därmed bidrar till att begränsa arbetskraftsutbudet. Arbetslösheten fortsätter att minska under prognosperioden till följd av sysselsättningstillväxten och den långsammare ökningen av arbetskraftsutbudet (se diagram 64). Trots den mer dämpade utvecklingen på arbetsmarknaden som nu förutspås bedöms arbetslösheten 2003 ha mins-

¹¹ Att 80 procent av alla 20–64 åringar ska vara reguljärt sysselsatta 2004.¹² Sjukskrivna mer än ett år räknas inte in i arbetskraften.¹³ Till följd av avvecklingen av det sk. Kunskslyftet.Diagram 62 Andel sjukfrånvaro av totala frånvaron
Procent

Källa: Statistiska centralbyrån.

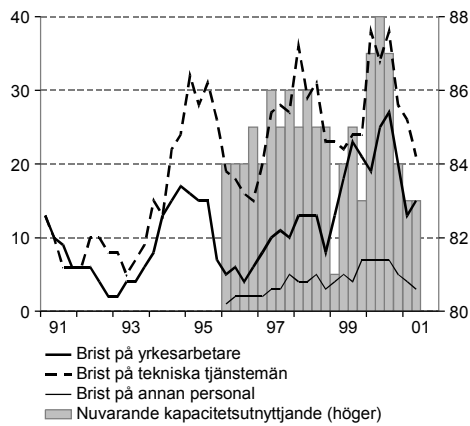
Diagram 63 Reguljär sysselsättningsgrad
I procent av befolkningen i åldern 20-64 år

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 64 Sysselsatta, i arbetskraften och arbetslösa
Tusental respektive procent

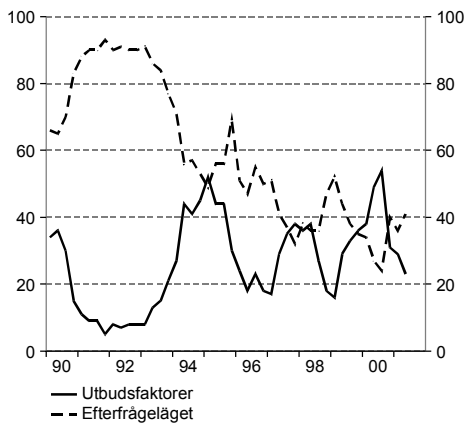
Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 65 Kapacitetsutnyttjande och bristtal; tillverkningsindustri
Andel ja-svar respektive procent



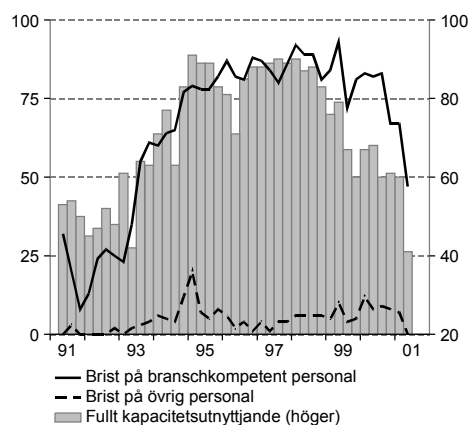
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 66 Trång sektion för företagens produktion inom tillverkningsindustrin
Andel företag



Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 67 Kapacitetsutnyttjande och bristtal; datakonsulter och dataservice
Andel ja-svar



Källa: Konjunkturinstitutet.

kat till en nivå som är något lägre än vad som bedöms vara långsiktigt hållbart.

Tabell 18 Beräknat tillskott till sysselsättningen från olika komponenter

Tusental personer, nivå respektive årligt beräknat tillskott

	2000	2000	2001	2002	2003
Sysselsatta	4 159	92	71	19	34
<i>Därav nettobidrag från:</i>					
Befolkning, 16–64 år	5 602	21	30	29	25
Arbetslösa	203	38	28	4	13
Arbetsmarknadspolitiska åtgärder ¹	48	22	8	2	0
Grundläggande utbildning ² 16–19 år	224	5	-2	-2	-3
Grundläggande utbildning ² 20–64 år	93	7	13	3	1
Högskola, universitet	168	-7	-10	-9	-7
Förtidspensionärer, värnpliktiga, hemarbetande m.m.	707	4	2	-8	5

¹ Åtgärder utanför arbetskraften enligt AKU.

² Grundskola, gymnasium, Komvux och folkhögskola.

Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och Arbetsmarknadsstyrelsen.

Avtagande resursutnyttjande i år

Resursutnyttjandet bedöms ha varit högre hittills i år än i fjol men avtar nu till följd av den svaga efterfrågeutvecklingen. Jämfört med juniprognosen väntas konjunkturförsvagningen nu bli mer utdragen och under en period framåt minskar sysselsättningen. Nästa år stiger åter resursutnyttjandet i takt med ökande produktion och sysselsättning. Den mer utdragna konjunkturförsvagningen innebär att risken för överhettning i ekonomin har minskat.

Konjunkturbarometern för andra kvartalet indikerar ett sjunkande resursutnyttjandet. Inom industrin minskade kapacitetsutnyttjandet andra halvåret i fjol och första kvartalet i år för att andra kvartalet vara oförändrat (se diagram 65). Samtidigt med nedgången i kapacitetsutnyttjandet övergick efterfrågeläget, istället för utbudssidan, till att upplevas som trång sektion för företagens expansion (se diagram 66). För att möta efterfrågebortfallet har företagen inom industrin minskat sysselsättningen sedan årsskiftet. Sammantaget bedöms resursutnyttjandet inom industrin vara lägre i år jämfört med i fjol.

Inom tjänstenäringarna kom konjunkturavmattningen något senare och kapacitetsutnyttjandet och bristen på personal avtog först i år. Störst var fallet i kapacitetsutnyttjandet inom datakonsultverksamheten, där det minskade från ungefär 60 procent första kvartalet i år till 40 procent andra kvartalet (se diagram 67). Andelen företag som uppger att de har brist på personal med branschvana har samtidigt minskat betydligt, även om det skett från mycket höga nivåer.

Efterfrågeläget upplevs nu som den klart begränsande faktorn för företagens expansion. Uppdragsverksamheten uppvisar en liknande utveckling som datakonsultverksamheterna, men avmattningen inträffade redan första kvartalet i år och var inte lika markant (se diagram 68). Även inom handeln minskar andelen företag som uppger att de har brist på personal. Framför allt är det inom parti- och vissa delar av sällanköpsvaruhandeln som avmattningen syns tydligast. Att konjunkturavmattningen kom senare i tjänstebranscherna stöds också av att sysselsättningen där fortsatte att öka snabbt inledningsvis i år, för att först nu mattas av. Sammantaget bedöms resursutnyttjandet inom tjänstebranscherna vara högre hittills i år jämfört med i fjol, men avtagande.

Byggindustrin uppvisar ännu inga tydliga tecken på avmattning till följd av efterfrågebortfall. Tvärtom upplever nu en högre andel företag arbetskraftsbrist som ett hinder för produktionsökningar.

Stigande sysselsättning och sjunkande arbetslöshet hittills i år betyder att tillgången på ledig arbetskraft har minskat, men samtidigt indikerar konjunkturbarometern att maskin- och arbetskraftsresurserna inom företagen inte utnyttjas fullt ut till följd av vikande efterfrågan. Detta är än tydligare i nationalräkenskaperna för första halvåret genom att produktivitetstillväxten minskade i så gott som alla branscher.

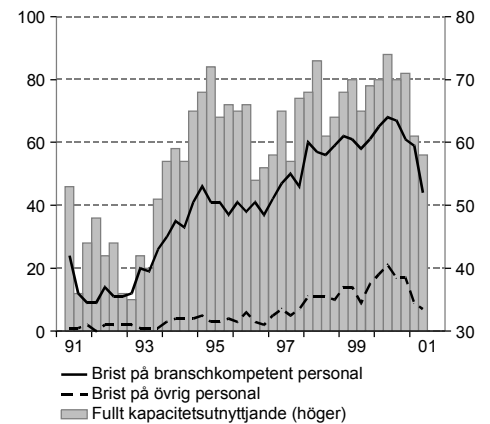
Resursutnyttjandet i ekonomin kan mätas och sammanfattas med hjälp av det s.k. produktionsgapet. Produktionsgapet avser att mäta skillnaden mellan faktisk produktion och den nivå på produktionen som är förenlig med stabil inflation, dvs. den potentiella produktionen. Produktionsgapet kan bland annat beräknas med hjälp av en variant av produktionsfunktionsansatsen.¹⁴ Potentiell BNP fastställs i denna metod med utgångspunkt från potentiell sysselsättning, faktisk kapitalstock och faktisk total faktorproduktivitet. Avvikelser mellan faktisk och potentiell BNP beror då således enbart på skillnader mellan faktisk och potentiell sysselsättning.

För att beräkna potentiell sysselsättning krävs en bedömning av potentiellt arbetskraftsutbud. Genom att använda ett utvidgat mått på arbetskraften, där även latent arbetssökande¹⁵ ingår, minskar det konjunkturrella inslaget i utvecklingen av arbetskraftsutbudet (se diagram 69). Genom att inkludera dessa personer i arbetskraftsutbudet elimineras de förskjutningar som sker mellan personer i arbetskraften och de latent arbetssökande. Det utvidgade arbetskraftsutbudet begränsas under prognosperioden av ett ökande antal studerande, till följd av utbyggnaden av antalet platser på univer-

¹⁴ Metoden finns beskriven i Konjunkturläget november 1999.

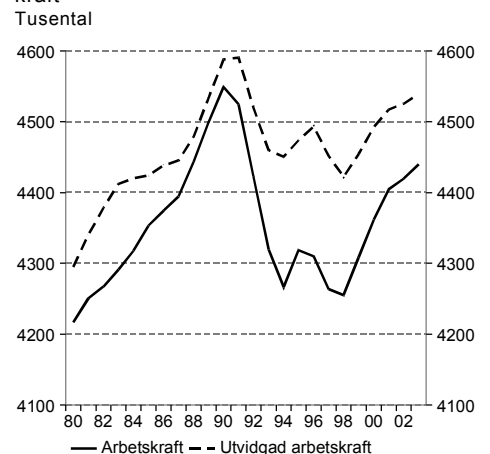
¹⁵ Latent arbetssökande är personer som uppger att de vill och kan arbeta men inte aktivt söker jobb.

Diagram 68 Kapacitetsutnyttjande och bristtal; uppdragsverksamhet
Andel ja-svar



Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 69 Arbetskraft och utvidgad arbetskraft



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

sitet och högskola. Därtill kommer att antalet långvarigt sjukskrivna och förtidspensionerade personer ökar, då andelen personer i åldersgruppen 55 till 64 år växer. En fallande medelarbetstid under prognosperioden begränsar dessutom tillväxtmöjligheterna i potentiellt arbetade timmar ytterligare. Dessa bedöms minska något i år för att växa med endast 0,1 respektive 0,2 procent 2002 och 2003.

Tabell 19 Potentiell sysselsättning

Nivå, 1000-tal respektive årlig procentuell förändring

	2000	2000	2001	2002	2003
Befolkning, 16–64 år	5 602	0,5	0,5	0,5	0,4
I arbetskraften	4 362	1,2	1,0	0,3	0,5
Latent arbetssökande	130	-10,6	-14,0	-5,8	-6,9
Utvidgad arbetskraft	4 492	0,8	0,6	0,2	0,3
Potentiell sysselsättning	4 218	0,9	0,6	0,2	0,3
Medelarbetstid		-0,8	-0,8	-0,2	-0,1
Potentiellt arbetade timmar	7 012	0,1	-0,2	0,1	0,2

¹ Nivå i procent av arbetskraften.

² Nivå i procent av den utvidgade arbetskraften.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 70 Arbetslöshet och utvidgad arbetslöshet

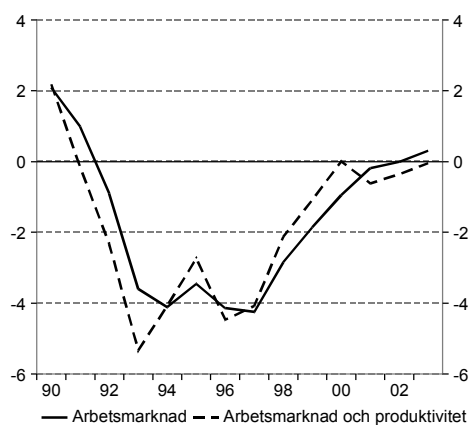
Procent av respektive arbetskraftsbegrepp



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 71 Produktionsgap enligt olika metoder

Procent av faktisk BNP



Källa: Konjunkturinstitutet.

Jämviktsarbetslösheten, dvs. den arbetslöshet i termer av det utvidgade måttet på arbetslöshet¹⁶ som är förenlig med stabila löneökningar och prisökningar, bedöms nu liksom i juni vara ungefär 6,1 procent. Andra kvartalet var den utvidgade arbetslösheten 6,4 procent, alltså marginellt högre än jämviktsarbetslösheten, vilket tyder på att produktionsgapet var svagt negativt. Ett argument för att jämviktsarbetslösheten är ungefär i nivå med den faktiska arbetslösheten är årets löneförhandlingar, vilka gav löneökningar som bedöms vara långsiktigt hållbara.

I takt med sysselsättningsuppgången sjunker den utvidgade arbetslösheten (se diagram 70) under den nivå som bedöms som långsiktigt hållbar och produktionsgapet sluts för att 2003 bli svagt positivt (se diagram 71). Jämfört med juni-prognosen sluts gapet något senare och resursutnyttjandet är lite mindre ansträngt mot slutet av prognosperioden. Med ett stramare arbetsmarknadsläge ökar ändå risken för matchningsproblem, vilket på sikt riskerar att leda till inflationsdrivande löneökningar.

Det ovan redovisade måttet på produktionsgapet speglar enbart stramheten på arbetsmarknaden. Det kan dessutom tänkas att resurserna inom företagen inte alltid nyttjas fullt ut, dvs. att det finns ett konjunkturmönster i produktivitetstillväxten. I diagram 71 redovisas ett mått på produktionsgapet (benämnt arbetsmarknad och produktivitet) där den potentiella totala faktorproduktiviteten beräknats genom att jämna ut variationerna i produktiviteten med ett s.k. Hod-

¹⁶ I den utvidgade arbetslösheten ingår de latent arbetssökande.

rick-Prescott-filter.¹⁷ Med detta mått slöts produktionsgapet i fjol för att åter vara negativt i år och successivt slutas först under 2003.

De två redovisade måtten på produktionsgapet ger olika resultat beträffande produktionsgapets storlek i fjol och i år. Bägge måtten indikerar dock att resursutnyttjandet ökar 2002 och 2003. Sammanfattningsvis görs bedömningen att det samlade resursutnyttjandet i ekonomin har avtagit den allra senaste tiden men att det åter stiger 2002 och 2003.

Tilltagande löneglidning

Då tillväxten överstiger den potentiella tillväxten 2002 och 2003 blir arbetsmarknaden mer ansträngd. Det råder redan nu omfattande brist på högskoleutbildad arbetskraft, speciellt inom vård och omsorg. Löneglidningen bedöms följaktligen öka under prognosperioden. Till följd av att de hittills beslutade avtalsmässiga löneökningarna är som störst i början av avtalsperioden är dock den totala löneökningstakten i ekonomin förhållandevis stabil de kommande åren. Även om de löneavtal som slutits omfattar en stor del av arbetsmarknaden finns det ett fåtal avtalsområden vars avtal löper ut i höst. Till de största hör avtalet som berör postanställda. Detta avtal löper ut den 30 september och till de avtalsyrkanden som lämnats hör bl.a. att löneutvecklingen ska vara likvärdig med andra delar av arbetsmarknaden.

Samtliga avtal inom det statliga området samt ett mindre antal avtal inom den privata sektorn löper ut 2002. Till de klart största avtalsområdena inom privat sektor hör avtalen inom transport, telekom samt IT-branschen. Inom transportsektorn råder det för närvarande stor brist på chaufförer, men denna bransch är starkt beroende av utvecklingen inom industrin och handeln. Den svagare efterfrågan bör därmed inverka återhållande på lönerna i de förhandlingar som inleds vid årsskiftet 2001/2002. Inte heller inom telekom och IT bör arbetsmarknadsläget innebära att löneförhandlingarna resulterar i stigande löneökningar.

Lönerna i hela ekonomin beräknas i genomsnitt stiga med 4,0 procent per år 2001 och 2002, för att därefter öka med 4,1 procent 2003. Reallönen beräknas stiga med 1,6 procent 2001, 2,4 procent 2002 och 2,1 procent 2003 (se diagram 72).

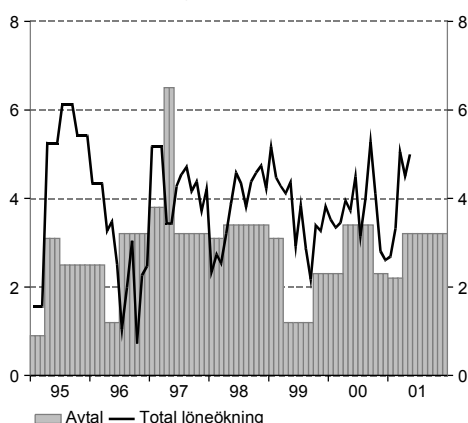
Diagram 72 Real och nominell löneutveckling
Procentuell förändring



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

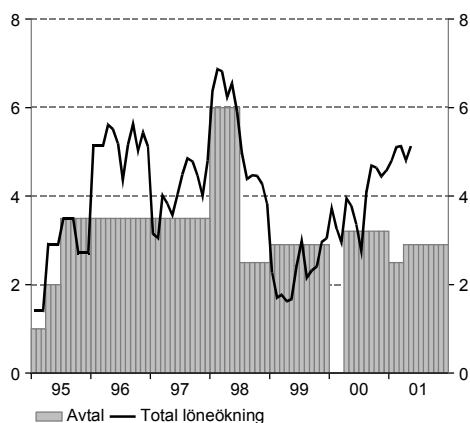
¹⁷ Inte heller denna ansats ger ett perfekt mått på utvecklingen av potentiell BNP. Huvudförklaringen är att det inte entydigt går att skilja på konjunktorellt respektive trendmässigt betingad produktivitet.

Diagram 73 Byggnadsarbetare, löneökning och avtal
Procentuell förändring



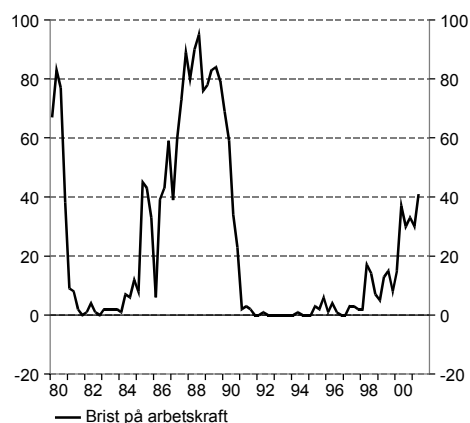
Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 74 Tjänstemän i handel, hotell och restaurang, löneökning och avtal
Procentuell förändring



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 75 Trång sektion för företagets produktion inom byggindustrin
Andel företag



Källa: Konjunkturinstitutet.

Tabell 20 Timlöneutveckling

Procentuell förändring

	2000	2001	2002	2003
Industri	4,1	3,8	4,0	4,0
därav avtal	2,4	2,7	2,6	2,3
Byggnad	4,6	4,7	4,4	4,4
därav avtal	2,6	2,9	2,6	2,1
Övrigt näringsliv	3,6	3,9	3,8	4,1
därav avtal	2,5	2,8	2,7	2,5
Stat	4,1	3,9	4,1	4,2
därav avtal	2,5	2,0	-	-
Kommuner och landsting	3,5	4,2	4,2	4,2
därav avtal	3,3	3,7	2,8	2,4
Hela ekonomin	3,8	4,0	4,0	4,1
därav avtal	2,7	2,9	2,6	2,4

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Löneutvecklingen inom olika sektorer 2001

De genomsnittliga lönerna för arbetare och tjänstemän inom privat sektor ökade med 3,3 procent i maj 2001 jämfört med maj 2000 enligt SCB:s konjunkturstatistik. Skillnaden mellan högsta och lägsta löneutfall för olika branscher är dock stor. Det är framför allt för byggnadsarbetare och tjänstemän inom handel, hotell och restaurang som löneökningarna har varit betydligt högre än för övriga grupper (se diagram 73 och 74).¹⁸

Det ansträngda arbetsmarknadsläget inom byggnadsindustrin åskådliggörs tydligt i löneutfallen för byggnadsarbetare. Ökningstakten för de tre senaste utfallsmånaderna (mars-maj) indikerar löneökningar på omkring 4,5 procent. Den tidigare utdragna lågkonjunkturen medförde att många yngre lämnade byggbranschen, samtidigt som antalet nyutexaminerade från gymnasiet byggprogram minskade. Detta tillsammans med efterfrågeläget har satt ordentlig press uppåt på lönerna. Enligt den senaste Konjunkturbarometern har bristen på arbetskraft inom byggnadsindustrin ökat (se diagram 75). Detta talar för en fortsatt stark löneutveckling (se tabell 20). Byggföretagens förväntningar om framtiden präglas därför av försiktighet, och för det närmaste året räknar man med endast en blygsam tillväxt.

Den rådande konjunkturavmattningen syns annars tydligt inom industrin där arbetskraftsefterfrågan har sjunkit. Detta har föranlett en revidering nedåt av löneprognosen för industrin 2001. Det är osäkert om en förändrad inflations-

¹⁸ Det ska dock poängteras att detta är preliminära utfall som kommer att revideras till följd av retroaktiva löneutbetalningar. Den lönestatistik som nu finns tillgänglig för i år är extra svårbedömd till följd av att flertalet avtal löpte ut i mars i år. Ytterligare löneökningar är således att vänta när de lokala avtalen är klara och utbetalda.

bild kommer att påverka löneökningarna. Enligt nyligen skattade löneekvationer på industriarbetare är genomslaget från förändrade inflationsförväntningar högre på de avtalade löneökningarna än på löneglidningen.¹⁹ I så fall kommer förändrade inflationsförväntningar inte nämnvärt påverka den nominella lönen under prognosperioden. Däremot påverkas reallönen för industriarbetarna på kort sikt av en förändrad inflation.

För den offentliga sektorn framstår löneutfallen som låga. Löneutvecklingen för statligt anställda var 1,1 procent mellan maj 2000 och maj 2001, medan motsvarande utfall för kommun- och landstingsanställda var 2,0 procent. Emellertid är stora retroaktiva löneutbetalningar att vänta, varvid nämnda utfall kommer att upprevideras. Därutöver bidrar strukturomvandlingar och rekryteringsvårigheter till att pressen uppåt på lönerna inom offentlig sektor är fortsatt stark. Detta tillsammans med de avtal som slutits inom den offentliga sektorn bedöms för innevarande år resultera i en löneökningstakt på 3,9 procent för statligt anställda och 4,2 procent för anställda inom kommuner och landsting.

Formerna för lönebildningen skiljer sig åt inom den offentliga sektorn. Som exempel kan nämnas att löneavtalet för Saco:s medlemmar i offentlig sektor helt saknar centralt angivna löneökningar. För de kommunanställda väger de centralt bestämda löneökningarna tyngre, medan trenden mot mer lokal lönebildning är tydlig för statligt anställda. Det centrala avtal som tecknats mellan Kommunalarbetsförbundet och Kommun- och Landstingsförbunden ger däremot löneökningar på 11 procent under avtalsperiodens 36 månader. Denna skillnad i lönebildning innebär att löneglidningen inom den statliga sektorn bedöms vara avsevärt högre än löneglidningen inom kommuner och landsting.

Löneutveckling inom olika sektorer 2002–2003

Den något förändrade bilden av resursutnyttjandet inom industrin innebär att löneglidningen inom industrin väntas bli lägre än i juniprognosen både 2002 och 2003 (se tabell 20). Bristen på byggnadsarbetare förväntas bli fortsatt hög, vilket resulterar i fortsatt höga löneökningstakter inom byggnadsindustrin. Även inom övrigt näringsliv beräknas löneglidningen bli hög 2003.

Löneutvecklingen inom den statliga sektorn bestäms till viss del av hur de kommande centrala avtalsförhandlingarna avlöper, men än viktigare är de lokala förhandlingarna. Strukturomvandlingar och brist på arbetskraft bedöms generera tilltagande löneökningar.

¹⁹ Friberg & Uddén Sonnegård (2001) "Förändrad lönebildning i en förändrad omvärld?", Penning- och valutapolitik 1/2001, Riksbanken.

För anställda inom kommuner och landsting bedöms den totala löneökningstakten bli 4,2 procent per år 2002 och 2003. Trots att avtalet som slutits mellan Kommunalarbetarförbundet och Kommun- och Landstingsförbunden ger en årlig löneökningstakt på 4,0 procent 2002 och 3,6 procent 2003, bedöms de centrala avtalen för sektorn i helhet enbart ge 2,8 procent respektive 2,4 procent i avtalsmässiga löneökningar 2002 och 2003. Detta kan till synes verka märkligt eftersom detta avtal omfattar hälften av alla anställda inom denna sektor. Förklaringen ligger dock i att en del av de övriga avtalen enbart har centralt fastställda höjningar för 2001. Som exempel kan nämnas avtalen för lärare och läkare, vilka berör ca 25 procent av de anställda. Detta har medfört att de avtalsmässiga höjningarna under 2002 och 2003 i dessa fall har satts till 0 i beräkningarna, eftersom avtalskomponenten i Konjunkturinstitutets löneberäkningar definieras som de nivåer som anges i samband med de förbundsvisa uppgörelserna.

Inflationen faller tillbaka

Riksbankens mål är en inflationstakt på 2 procent, med en tolerans för avvikelser på högst 1 procentenhet. I juli var KPI-inflationen 2,9 procent, beräknad som förändringen under de senaste 12 månaderna, vilket är nära den övre toleransgränsen. Prisuppgången har varit markant under våren och sommaren 2001. Utfallet för KPI-inflationen i juli kan jämföras med motsvarande siffra i januari på 1,7 procent. Den underliggande inflationen, enligt UND1X, uppgick också den till 2,9 procent i juli. De komponenter som inte ingår i det underliggande inflationsmåttet är räntekostnader samt direkta effekter av ändrade skatter och subventioner, eftersom dessa tenderar att ge endast temporära effekter på prisernas ökningstakt.

Tabell 21 Konsumentpriser

Procentuell förändring

	2000	2001	2002	2003
KPI, dec-dec	1,4	2,6	1,9	2,2
UND1X, dec-dec	1,3	3,1	1,8	1,7
UNDINHX, dec-dec	1,6	4,1	2,8	2,8
HIKP, dec-dec	1,3	3,0	1,6	1,7
KPI, årsgenomsnitt	1,3	2,6	1,8	2,1
UND1X, årsgenomsnitt	1,4	2,6	2,0	1,8
UNDINHX, årsgenomsnitt	1,0	3,6	2,9	2,9
HIKP, årsgenomsnitt	1,3	2,7	1,6	1,9

Källor: Statistiska centralbyrån och Konjunkturinstitutet.

Det är framför allt de inhemska priserna som stigit kraftigt hittills i år. I den högre inhemska inflationen finns dock tillfälliga inslag som i början av 2002 väntas falla ur 12 månaderstalen. Ett tydligt exempel är el- och telepriserna, som i år bidragit till en högre inflation.

KPI- och UND1X-inflationen bedöms vara som högst under innevarande år och beräknas sedan falla tillbaka för att uppgå till 2,2 respektive 1,7 procent i december 2003, räknade som förändringen under de senaste 12 månaderna. Under 2002–2003 väntas stigande priser, som en följd av ett ökat resursutnyttjande, att motverkas av lägre prisökningar på i huvudsak importerade varor och tjänster (se diagram 76). Den senare effekten är en konsekvens av den förstärkning av kronan som bedöms äga rum.

Skillnaden mellan KPI- och UND1X-inflationen under slutet av 2001 förklaras av att fastighetsskatten för småhus sänks retroaktivt från 1,2 till 1,0 procent. Därtill kommer att vinskatten sänks den 1 december. Under 2002 och 2003 uppstår skillnader främst till följd av ökade räntekostnader, vilka kommer att påverka KPI-inflationen men inte UND1X-inflationen (se diagram 77).

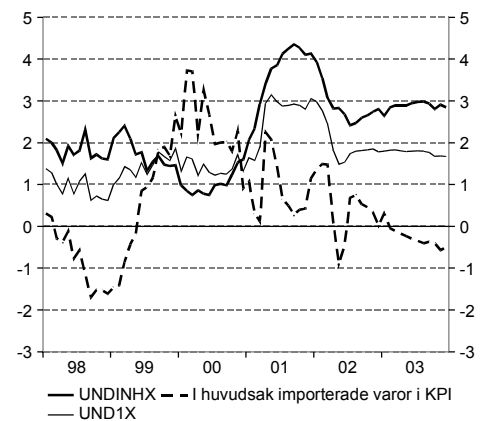
Temporärt hög inhemsk inflation

Ett mått på inhemskt genererade prisökningar ges av UNDINH, som beräknas som UND1X exklusive i huvudsak importerade varor. UNDINH-inflationen har ökat kraftigt under det senaste året. I juli förra året uppmättes den till 1,0 procent, medan motsvarande siffra för juli 2001 var 4,1 procent.

Ett ökat resursutnyttjande under de senaste åren, samt tidigare nedpressade vinstmarginaler, är i viss mån en förklaring till den breda uppgången i priserna innevarande år. Konjunkturvariationer påverkar troligtvis priserna i konsumentledet med viss eftersläpning. Om det därtill fanns en föreställning om en fortsatt stark konsumtionstillväxt inledningsvis i år kan det ha drivit upp priserna extra mycket. En successivt lägre produktivitetstillväxt, indirekta effekter av höga energipriser och en svag krona bedöms också ha påverkat kostnadstrycket och bidragit till en högre inhemsk inflation.

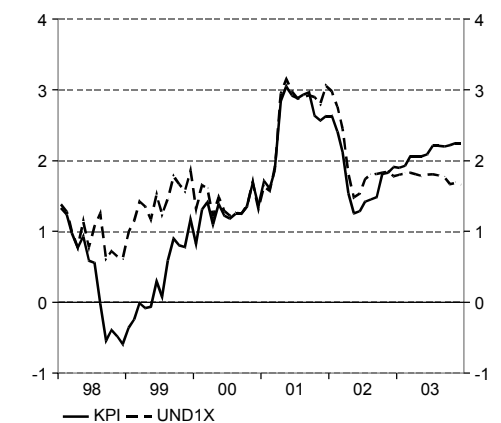
Det finns även tydliga inslag av tillfälliga prisökningar innevarande år. Exempel är uppgången i livsmedels- och telepriserna, som stannat av under sommaren. Priserna på den nordiska elbörsen har ökat markant under året, vilket också avspeglats i en högre inhemsk inflation. Elpriserna i KPI har ökat med 18 procent under den senaste 12-månadersperioden. En förklaring till prisstegringen, som ofta framförts av elproducenterna, är en lägre tillgång på vattenkraft. Efter tre nederbördsrika år med extremt hög

Diagram 76 Underliggande inflation
Årlig procentuell förändring



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

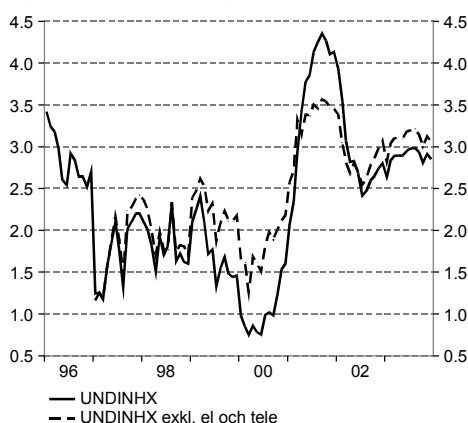
Diagram 77 KPI och UND1X
Årlig procentuell förändring



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 78 Inhemsk inflation, exklusive el- och telepriser

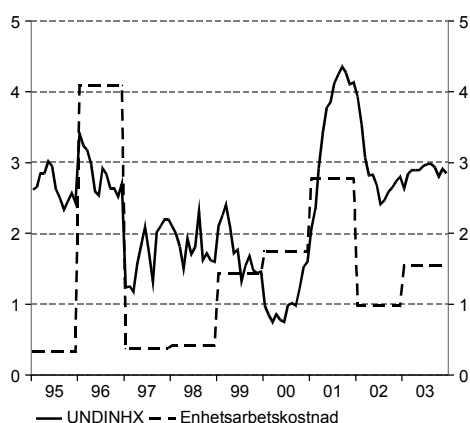
Årlig procentuell förändring



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 79 Inhemsk inflation och kostnads-tryck

Årlig procentuell förändring



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 80 Importpriser i producent- och konsumentled

Årlig procentuell förändring



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

vattenkraftproduktion kan 2001 beskrivas som ett år med mer normal nederbörd, vilket har pressat upp elpriserna. Elpriserna stiger ytterligare något under hösten, eftersom den kraftiga ökningen i råkraftpriset ännu inte bedöms ha slagit igenom fullt ut i konsumentledet. Elpriset stabiliseras sedan på en något högre nivå under 2002 och 2003. Exkluderas el- och telepriset från UNDINHX-inflationen var prisuppgången inledningsvis i år inte fullt så kraftig (se diagram 78).

Hyrorna, som väger ca 25 procent i UNDINHX, antas stiga med 1,6 procent under loppet av 2001 respektive 2002. En sänkning av fastighetsskatten för hyreshus väntas dämpa hyresökningarna något under 2002. Under loppet 2003 väntas hyrorna stiga med 2,0 procent.

Förutom hyror och livsmedelspriser utgör tjänster en stor del i UNDINHX. Tjänsteprisutvecklingen antas följa utvecklingen av enhetsarbetskostnaderna, som väntas falla tillbaka något 2002 för att sedan öka igen under 2003. UNDINHX-inflationen ökar dock snabbare än enhetsarbetskostnaderna, då vinstmarginalerna bedöms öka som en följd av det tilltagande resursutnyttjandet (se diagram 79).

Sammantaget förväntas den inhemska inflationen bli 4,1 procent i december innevarande år för att sedan falla tillbaka under 3 procent åren 2002 och 2003. Dels försvinner de temporära inslagen, dels har prisökningen i år inneburit att en del av de tidigare nedpressade vinstmarginalerna återhämtats. Därtill kommer att konjunkturförsvagningen påverkar priserna i konsumentledet med viss eftersläpning.

Lägre importerad Inflation

Importpriserna har ökat under innevarande år. Som tydliga exempel kan nämnas priser på olja, drivmedel samt priser på vissa jordbruks- och livsmedelsprodukter, men också för bearbetade varor har prisökningarna varit stora. Huvudförklaringen till utvecklingen är den svaga kronan som emellertid bedöms stärkas under prognosperioden, vilket ger upphov till fallande importpriser i producentledet under 2002 och 2003.

Priserna på de i huvudsak importerade varorna i konsumentledet exklusive drivmedel och eldningsolja har under 2001 ökat mer än under föregående år. Prisuppgången på livsmedel beror till stor del på växelkursutvecklingen men också på mul- och klövsjukan samt galna kosjukan.

Utvecklingen av importpriserna i producentledet bedöms ge upphov till fallande priser även i konsumentledet, dock med viss tidseftersläpning. Det svaga genomslaget av importprishöjningarna i konsumentledet föregående år tyder på att vinstmarginalerna kan ha varit nedpressade och att de

i samband med den väntade växelkursapprecieringen under prognosperioden i viss mån återställs (se diagram 80).

Inflationen beräknad som prisförändringen under de senaste 12 månaderna, för de i huvudsak importerade varorna, bedöms bli 1,1 procent i december 2001. Priserna väntas sedan vara oförändrade under 2002 för att falla med 0,5 procent under loppet av 2003.

Offentliga finanser

Skattesänkningar krymper överskotten i den offentliga sektorn

I år och nästa år förväntas de offentliga inkomsterna öka i betydligt långsammare takt än BNP. Fortsatta skattesänkningar i kombination med lägre tillväxt gör att skattekvoten sjunker med drygt 2 procentenheter. I år minskar skatteinkomsterna med ca 13 miljarder kronor till följd av kompensationen av ytterligare en fjärdedel av egenavgiften till pensionssystemet. Nästa år beräknas skatterna sänkas ytterligare med motsvarande 20 miljarder kronor. Under 2003 ökar inkomstkvoten åter något när det särskilda grundavdraget för pensionärer avvecklas som en del av pensionsreformen.

Utgiftskvoten har fallit markant sedan början av 1990-talet och planar nu ut på en nivå strax under 55 procent av BNP (se diagram 81). Den beräknade utgiftsutvecklingen innebär att statens utgiftstak överskrider 2002 och 2003 med ca 10 miljarder kronor vardera året. En högre prisökningstakt gör att framför allt inflationsskyddade transfereringsutgifter växer snabbare. Det kan tolkas som att staten har ett sparbetning motsvarande 0,5 respektive 0,4 procentenheter av BNP dessa år. Om regeringen gör samma bedömning kommer sannolikt åtgärder som har en återhållande effekt på utgiftsutvecklingen att föreslås i höstens budgetproposition. Är detta fallet kommer utgiftskvoten att sjunka ytterligare något och sparandet förstärks därmed.

Tabell 22 Den offentliga sektorns finanser

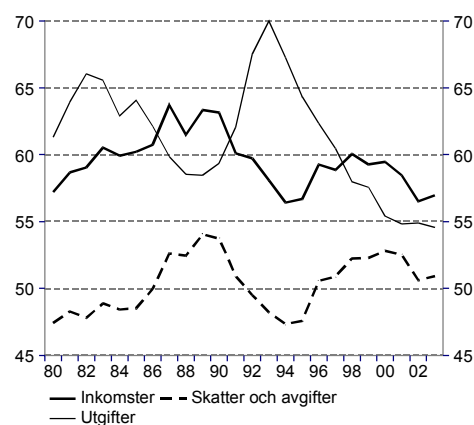
Miljarder kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	1999	2000	2001	2002	2003
Inkomster	1 182	1 239	1 257	1 268	1 338
Procent av BNP	59,3	59,5	58,5	56,5	57,0
därav skatter	1 043	1 100	1 129	1 135	1 197
procent av BNP	52,3	52,8	52,5	50,6	50,9
Utgifter	1 148	1 154	1 178	1 231	1 282
Procent av BNP	57,6	55,4	54,8	54,9	54,6
Finansiellt sparande	34	85	78	36	56
Procent av BNP	1,7	4,1	3,6	1,6	2,4
Miljarder kronor över målet	24	43	25	-9	9

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

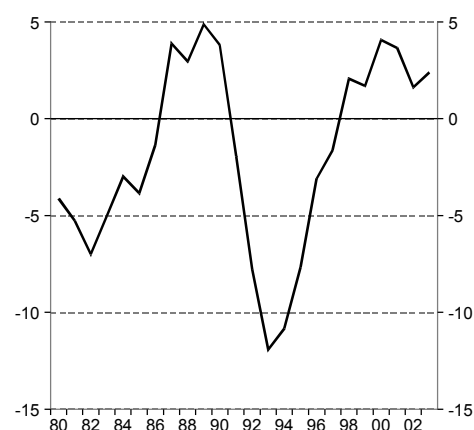
Det finansiella sparandet underskrider målet om 2 procent av BNP med ca 9 miljarder kronor nästa år men stärks sedan återigen 2003 (se tabell 22 och diagram 82). Om hänsyn tas till de utgiftsminskningar som krävs för att utgiftstaket ska klaras kommer sparandet troligen att överstiga 2 procent av BNP samtliga år. En neddragning av utgifterna är också

Diagram 81 Inkomster och utgifter i offentlig sektor
Procent av BNP

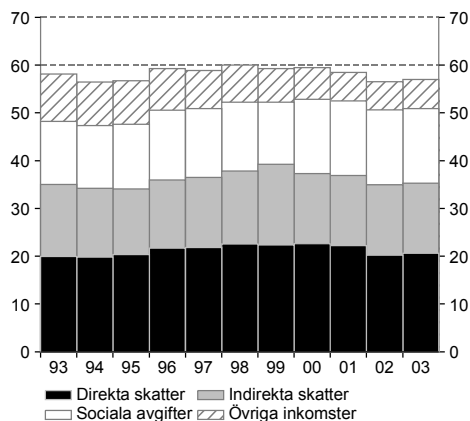


Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

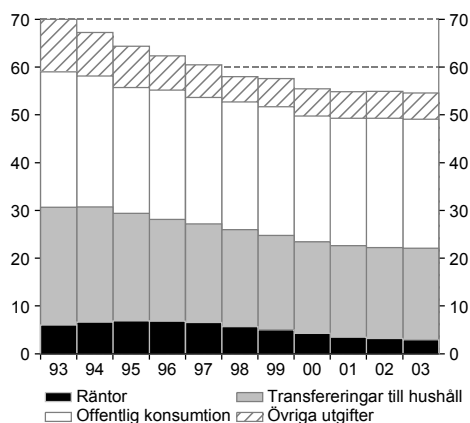
Diagram 82 Offentliga sektorns finansiella sparande
Procent av BNP



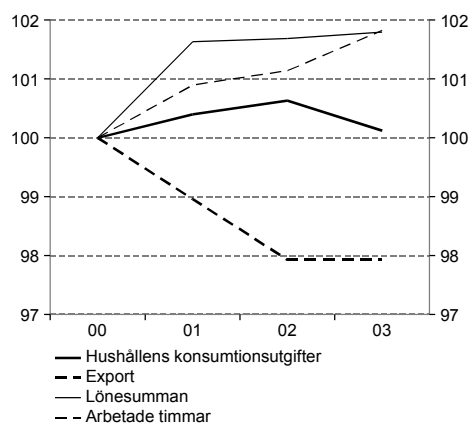
Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 83 Den offentliga sektorns inkomster
Procent av BNP

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 84 Den offentliga sektorns utgifter
Procent av BNP

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 85 Variabler av betydelse för de offentliga finansernas utveckling 2000–2003
Index 2000=100

Källa: Konjunkturinstitutet

nödvändig om en fullständig kompensation av egenavgiften ska kunna genomföras 2003 utan att sparandet blir lägre än 2 procent detta år.

Konjunkturedgångens struktur relativt gynnsam för de offentliga finanserna

Trots avmattningen i konjunkturen utvecklas de offentliga finanserna relativt starkt under prognosperioden. Överskottet i det finansiella sparandet i den offentliga sektorn minskar visserligen jämfört med 2000, men ligger trots det i linje med det mål om 2 procent av BNP över en konjunkturcykel som regeringen satt upp. Historiska skattningar av sambandet mellan real tillväxt och det offentliga sparandet visar vanligen på en elasticitet kring 0,75.²⁰ Det innebär att 1 procentenhets lägre tillväxt skulle minska det offentliga sparandet med 0,75 procentenheter av BNP på ett till två års sikt.

Eftersom dessa skattningar visar på effekten av en genomsnittlig BNP-förändring under den tidsperiod som skattningen bygger på, behöver den nuvarande konjunkturavmattningen inte nödvändigtvis få denna effekt på de offentliga finanserna. Ett antal regelförändringar under de senaste åren har sannolikt bidragit till att göra de offentliga finanserna mindre känsliga för konjunktursvängningar. En stramare budgetprocess med explicita mål för utgiftsutvecklingen och överskottens storlek samt ett balanskrav för kommunsektorn, bidrar förmodligen till att åtgärder vidtas snabbare än tidigare om obalanser hotar. Särskilt utgiftstakens konstruktion kan i den nuvarande situationen förväntas ha en budgetstabiliserande effekt, vilket diskuteras vidare i avsnittet nedan.

Hur de offentliga finanserna reagerar på en konjunkturavmattning är inte heller bara beroende av nedgångens storlek, utan också av dess sammansättning. Eftersom t.ex. export och konsumtion beskattas olika och påverkar arbetsmarknaden på olika sätt är sammansättningen av BNP-förändringen viktig. En nedgång i exporten får relativt begränsade effekter på de offentliga finanserna eftersom exporten är lågt beskattad. En nedgång i hushållens konsumtions efterfrågan får större effekter då bl.a. intäkterna från moms och andra indirekta skatter påverkas.

Sett ur detta perspektiv är den nuvarande konjunkturavmattningen relativt gynnsam för de offentliga finanserna. Det är i första hand exporten som drar ned tillväxten, medan hushållens konsumtionsefterfrågan och sysselsättningen hittills utvecklats relativt väl. I diagram 85 visas hur hushållens konsumtionsutgifter, exporten och lönesumman som

²⁰ Se t.ex. SOU 2001:62 bilaga 1, sidan 18.

andelar av BNP i löpande priser, samt antalet arbetade timmar utvecklas under perioden 2000 till 2003. Under samma period förväntas också antalet personer som är öppet arbetslösa eller sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder minska med närmare 55 000 personer.

Av tabell 24 framgår vidare att den ekonomiska utvecklingen inte bidrar till att försvaga de offentliga finanserna något prognosår. Den saldeförsvagning som trots allt sker beror i stället i första hand på skattesänkningarna samt på den förhållandevis starka utvecklingen av den offentliga konsumtionen.

Åtgärder behövs för att klara utgiftstaken

Ålderspensionssystemets utgifter samt statsbudgetens utgifter förutom statsskuldräntorna begränsas av ett av riksdagen fastlagt utgiftstak. För de närmaste åren har utgifterna i statsbudgeten lagts på en nivå som lämnar en mycket liten budgeteringsmarginal för oförutsedda händelser. Det faktum att en stor del av transfereringsutgifterna styrs av olika regelverk blir då problematiskt för utgiftstaken. Utgiftstaken är fastlagda nominellt och inga justeringar görs om utgifterna ökar till följd av en snabbare prisökningstakt, fler arbetslösa eller en högre sjukfrånvaro. De små kvarvarande budgeteringsmarginalerna innebär då att automatiska utgiftshöjningar i olika regelsystem måste mötas med beslut om utgiftsminskningar för att inte utgiftstaken ska hotas.

En konsekvens av detta är att de statliga utgifterna blir mindre känsliga för oväntade konjunktursvängningar. När regelstyrda utgiftsökningar i t.ex. arbetslöshetsförsäkringen måste mötas med motsvarande besparingar inom ett annat område förlorar de så kallade automatiska stabilisatorerna sin effekt på utgiftssidan. Om regeringen önskar bedriva en mer expansiv finanspolitik kan detta endast göras genom skattesänkningar.

Tabell 23 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor, procent av BNP

	2001	2002	2003
Summa takbegränsade utgifter	789	821	848
Utgiftstak för staten	789	809	839
Budgeteringsmarginal	0	-12	-9
Offentligt finansiellt sparande efter besparingar	78	48	65
<i>Procent av BNP</i>	3,6	2,1	2,8

Källa: Konjunkturinstitutet.

För innevarande år är hotet mot utgiftstaket mindre uttalat. Budgeteringsmarginalen är visserligen obefintlig, men det är

först nästa år som effekten av en svagare konjunkturutveckling och en högre inflationstakt slår igenom. En högre inflationstakt än väntat under 2001 innebär att bland annat pensionsutgifterna blir högre under 2002 och framåt. På samma sätt leder en högre arbetslöshet än tidigare beräknat till högre kostnader för arbetslöshetsersättning och arbetsmarknadspolitiska åtgärder. För 2002 och 2003 pekar beräkningarna på ett sparbetning om ca tio miljarder kronor vardera året.

Ett antal regelförändringar kan komma att föranleda tekniska justeringar av utgiftstaken 2002 och 2003. De förändringar av skattereglerna som regeringen aviserat innebär bland annat att kommunsektorns skatteunderlag påverkas. Detta ska normalt föranleda en kompensation via statsbidragen så att kommunsektorns samlade inkomster inte påverkas. Eftersom statsbidragen ligger under utgiftstaket påverkas då de takbegränsade utgifterna. Sådana justeringar har därför tidigare lett till en teknisk justering av utgiftstaket i motsvarande mån. I beräkningarna är utgiftstaket nedjusterat med 5 miljarder kronor 2002 och 2003 jämfört med vårpropositionen på grund av att ett ytterligare steg i kompensationen av egenavgiften antas genomföras nästa år (se tabell 23).

Det är också möjligt att utgiftstaken kommer att justeras ytterligare till följd av den reglering av ålderspensionsavgifter för förtidspensioner som sänker statens utgifter nästa år. Även det rederistöd som i vårpropositionen ändrades från att vara en anslagsutgift till ett skatteavdrag skulle kunna föranleda en justering av utgiftstaken. Den sammantagna effekten av dessa justeringar torde innebära att utgiftstaket kan komma att justeras ned ytterligare jämfört med utgiftstaket i tabell 23, vilket skulle kräva mer kraftfulla besparingsåtgärder.

Regeringen är enligt lag skyldig att vidta åtgärder om det finns en risk att utgiftstaken kommer att överskridas. Om regeringens bedömning av utgiftsutvecklingen ligger nära denna prognos är det därför sannolikt att åtgärder kommer att föreslås i höstens budgetproposition som gör att utgiftstaken klaras även 2002 och 2003. Dessa kan vara av mer bokföringsmässig natur, och då ha liten eller ingen effekt på statens utgifter så som nationalräkenskaperna mäter dem. Storleken på överskridandena, och det faktum att det ser problematiskt ut både 2002 och 2003, gör dock det troligt att även andra besparingar måste tillgripas. Det finansiella sparandet i den offentliga sektorn skulle då stärkas, och därmed skulle även det skattesänkingsutrymme som är tillgängligt i framtiden öka. Detta är en förutsättning för att en fullständig kompensation för egenavgiften ska kunna genomföras 2003. Utan ytterligare besparingar beräknas annars över-skottet utöver tvåprocentsmålet bli för litet för att finansiera denna åtgärd.

Kraftig finanspolitisk stimulans av efterfrågan

Konjunkturinstitutets mått för finanspolitikens inriktning bygger på att förändringen av det finansiella sparandet, justerat för olika typer av engångseffekter, delas upp i en del som beror på den ekonomiska utvecklingen och en resterande så kallad politikberoende del.

Det justerade sparandet minskar i år och nästa år, huvudsakligen beroende på skattesänkningar men även på en expansiv offentlig konsumtion. Det avspeglas som ett negativt värde på den politikberoende delen av förändringen i sparandet i tabell 24. Sparandet i den offentliga sektorn minskar med motsvarande 2,1 procentenheter av BNP i år och 1,5 procentenheter nästa år som en följd av finanspolitiska åtgärder. Detta kan dock vara en överskattning av finanspolitikens expansiva effekt om de ansträngda utgiftstaken leder till en mer återhållsam utgiftsutveckling.

Tabell 24 Finanspolitikens inriktning

Procent av BNP, löpande priser

	1999	2000	2001	2002	2003
Finansiellt sparande, nivå	1,7	4,1	3,6	1,6	2,4
Förändring, procentenheter	-0,4	2,4	-0,4	-2,0	0,8
Justerad förändring	0,6	2,6	-0,8	-1,6	0,8
därav:					
Ekonomiberoende	1,6	3,0	1,3	0,0	0,8
Politikberoende	-1,0	-0,4	-2,1	-1,5	0,0
Inkomster	0,8	-0,1	-1,7	-0,8	0,0
Utgifter ¹	-1,8	-0,3	-0,4	-0,8	0,1
BNP-tillväxt	4,1	3,5	1,6	2,7	2,7

¹Mäter effekten på saldot. Ett negativt tal innebär ökade utgifter vilket har en expansiv effekt.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Den ekonomiberoende delen kan tolkas som att om finanspolitiken varit oförändrad hade sparandet, trots avmattningen i tillväxten, ökat med 1,3 procentenheter i år. En förklaring är att viktiga skattebaser växer snabbare än BNP. Förvärvsinkomsterna utvecklas starkt genom att antalet sysselsatta fortsätter att öka. Även privat konsumtion ökar snabbare än BNP t.o.m. 2002. Tabellen visar att det kortsiktiga sambandet mellan den ekonomiberoende delen, dvs. finansiellt sparande rensat från politiska och tillfälliga faktorer, och BNP-tillväxten är svagt. Tumregler baserade på ett konstant förhållande mellan tillväxt och förändringar av offentliga finanser har ofta ett svagt förklaringsvärde enskilda år.

Årets avmattning i ekonomin ser således inte ut att vara ett hot mot de offentliga finanserna. Överskotten används till en expansiv finanspolitik som stimulerar efterfrågan. Då utgiftstaken hindrar ökad offentlig konsumtion återstår skattesänkningar som finanspolitiskt medel. I prognosen antas att de av regeringen aviserade förslagen på skattesänk-

ningar genomförs nästa år. Sparandet hamnar då temporärt under det långsiktiga sparmålet på 2 procent av BNP. Inga ytterligare skattesänkningar 2003 antas och i tabellen finns det följaktligen en indikation på en närmast neutral finanspolitik detta år. Återhämtningen i ekonomin förklarar ökningen i offentligt sparande detta år. Skulle skatterna sänkas 2003 får finanspolitiken en expansiv effekt på efterfrågan även detta år. Enligt nuvarande prognos är dock utrymmet för fortsatta ofinansierade skattesänkningar begränsat vid ett sparandemål på 2 procent för år 2003.

Hushållens skatter sänks även nästa år

Inkomstskatten har sänkts både i fjol och i år genom kompensation för en fjärdedel respektive ytterligare en fjärdedel av egenavgiften till pensionssystemet. Varje fjärdedel motsvarar 13 miljarder kronor, eller ca 0,6 procent av BNP. I prognosen antas att inkomstskatterna sänks även nästa år genom en ökning av kompensationen till tre fjärdedelar. Inför höstens budgetförhandlingar har regeringen uttryckt en ambition att sänka skatterna med ca 20 miljarder kronor nästa år. De förslag som har presenterats innefattar sänkningar av inkomstskatten, fastighetsskatten och förmögenhetsskatten. Vid tidpunkten för prognosberäkningarna är dessa förslag ännu föremål för förhandlingar med regeringens samarbetspartners. Prognosen baseras på att skattesänkningar motsvarande minskade inkomster om totalt 20 miljarder kronor 2002 och 22 miljarder kronor 2003 genomförs. Det högre beloppet 2003 beror på att regeländringar 2002 i viss mån påverkar skatteinkomsterna först året därefter. Fastighetsskattesatsen för småhus antas sänkas till 1,0 procent redan i år, vilket även påverkar prognosen för KPI-utvecklingen.

Ovanstående antaganden utgör ett undantag från Konjunkturinstitutets policy att prognosen endast ska baseras på beslutade regler för skatte- och transfereringssystemen samt i proposition föreslagna förändringar av dessa. Regeringens avsiktsförklaringar tillsammans med konjunkturutvecklingen innebär dock att sannolikheten för skattesänkningar bedöms som stor. Ett undantag ger därför en mer realistisk utgångspunkt för föreliggande prognos. Under 2003 antas däremot inga ytterligare skattesänkningar ske.

Skattesänkningarna påverkar inte bara hushållen. Kommunernas skatteintäkter ökar med drygt 5 miljarder kronor nästa år till följd av att avdragsrätten för egenavgifterna minskar, vilket höjer den beskattningsbara förvärvsinkomsten. Kommunernas sammanlagda inkomster påverkas dock inte eftersom statsbidragen antas minska med motsvarande belopp.

Stabila skattebaser tryggar skatteinkomsterna

De skattesänkningar som genomförts och antas ske 2002 innebär att skattekvoten sjunker (se diagram 83). Under 2003 ökar skattekvoten igen på grund av pensionerna blir beskattningsbara i högre grad – annars hade den minskat även detta år. Som en del av det nya pensionssystemet införs 2003 en garantipension för ålderspensionärer som har låg inkomstgrundad pension. Samtidigt försvinner det särskilda grundavdraget för pensionärer. Detta höjer kommunsektorns skatteinkomster med ca 12,5 miljarder kronor, vilket höjer utgifts- och skattekvoterna i den offentliga sektorn med motsvarande drygt en halv procent av BNP 2003. Regeländringen ökar i någon mån pensionärernas disponibla inkomster och försämrar därför den offentliga sektorns finansiella sparande. Kommunernas finanser påverkas inte eftersom statsbidragen sänks i motsvarande grad.

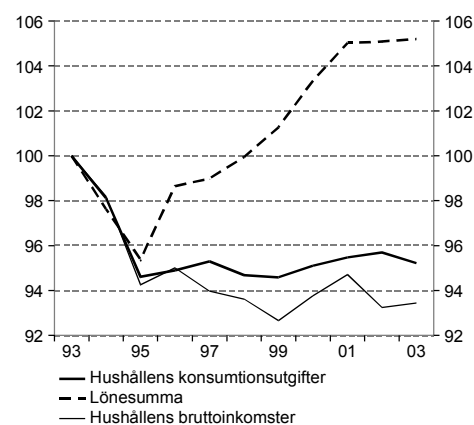
Lönesumman bestämmer i stor utsträckning hushållens direkta skatter, givet oförändrade regler. Den offentliga sektorns inkomster från sociala avgifter bestäms i än högre grad av lönesumman. Trots konjunkturavmattningen fortsätter sysselsättningen att öka och lönesumman får därmed en gynnsam utveckling (se diagram 86).

Skatten på realisationsvinster bidrog förra året med ca 1,5 procentenheter till skattekvoten. Det preliminära taxeringsutfallet för 2000 indikerar en ökning av hushållens realisationsvinster med ca 20 miljarder kronor jämfört med 1999. Detta ökar den offentliga sektorns skatteinkomster med ca 6 miljarder kronor i år, vilket motsvarar ca 0,3 procent av BNP. Osäkerheten i prognosen kvarstår dock eftersom realisationsvinsterna i det definitiva taxeringsutfallet, som kommer i slutet av november, har justerats väsentligt tidigare år. Börsernas svaga utveckling i år innebär troligen att realiserade vinster minskar från och med i år. Reavinstskattens bidrag till skattekvoten bedöms minska till ca 1 procentenhet 2003 (se diagram 87).

De direkta skatterna från företagen är ovanligt höga i år. Det beror till viss del på återbetalningar från försäkringsbolaget SPP (nuvarande Alecta) som beräknas inbringa drygt 8 miljarder kronor i skatter. Denna engångshändelse och avmattningen i näringslivet i allmänhet talar för att företagens skatter kommer att minska framöver. Förutom svårigheten att bedöma hur en konjunkturavmattning påverkar vinstnivån i företagen påverkas prognosen av att företagen har en möjlighet att periodisera vinster mellan åren. Det är exempelvis möjligt att skattenivån hålls uppe genom att företagen återför tidigare avsatta reserver.

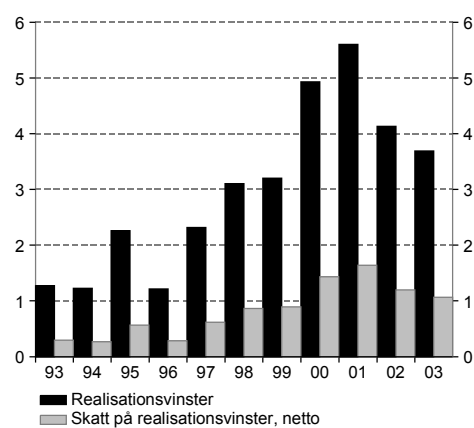
Förutom ovan diskuterade skattesänkningar beräknas en i proposition föreslagen sänkning av skatten på vin den 1 december i år med 5 kr per liter minska de indirekta skatterna med ca 500 miljoner kronor per år. Som andel av BNP

Diagram 86 Utveckling av viktiga skattebasers andelar av BNP
Index 1993 = 100



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 87 Hushållens reavinster och skatter
Procent av BNP



Anm. Reavinsterna redovisas på det år de debiteras för skatt, dvs. året efter de realiserats.

Källa: Konjunkturinstitutet.

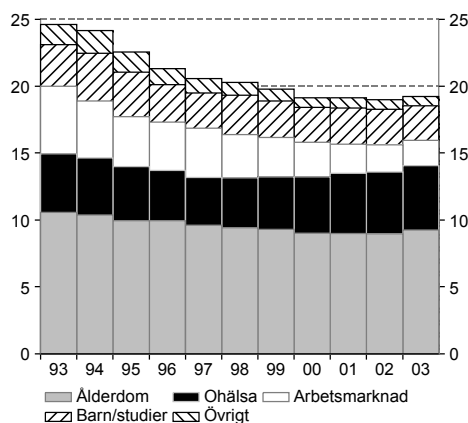
är både de indirekta skatterna och de sociala avgifterna relativt konstanta mellan 2001 och 2003 (se diagram 83).

Transfereringarna till hushållen ökar

Offentliga sektorns transfereringar till hushållen som andel av BNP väntas återigen öka 2003 efter att ha fallit sedan lågkonjunkturen 1993. Uppgången förklaras delvis av regeländringar i pensionssystemet, där pensionärerna kompenseras för att det särskilda grundavdraget tas bort genom att pensionerna höjs. Prognosen har också reviderats upp till följd av en snabbare inflationsutveckling, vilket ger ett högre basbelopp 2002 och 2003. En ny befolkningsprognos från SCB bidrar till att utgifterna för bl.a. barnbidrag och föräldraförsäkringen blir högre än i tidigare prognoser.

Utbetalningar av förtidspensioner bedöms öka markant under prognosperioden. Ökningen beror delvis på att det särskilda grundavdraget tas bort, men också till stor del på att antalet personer som är sjukskrivna längre än två år ökar, varvid antalet förtidspensionärer förväntas öka framöver. År 2003 kommer begreppet förtidspension att försvinna. För personer som är yngre än 30 år kommer en s.k. aktivitetsersättning att införas, medan de mellan 30 och 64 år kommer att få sjukersättning. Denna reform förväntas inte få någon effekt på utgiftsutvecklingen.

Diagram 88 Transfereringar till hushållen
Procent av BNP



Källa: Konjunkturinstitutet.

Tabell 25 Offentliga transfereringar till hushållen

Miljarder kronor respektive procent av BNP, löpande priser

	1999	2000	2001	2002	2003
Transfereringar till hushållen	394	398	411	426	452
<i>Procent av BNP</i>	<i>19,8</i>	<i>19,1</i>	<i>19,1</i>	<i>19,0</i>	<i>19,3</i>
Ålderdom	185	188	193	201	218
Arbetsmarknad	58	54	47	46	44
Ohälsa	79	88	97	103	113
Barn/studier	55	55	59	59	60
Övrigt	18	15	16	16	16

Anm. Ålderdom = ålderspensioner, avtalade pensioner samt bostadstöd till pensionärer. Arbetsmarknad = ersättning för arbetslöshet och arbetsmarknadsutbildning samt lönegaranti. Ohälsa = sjuk- och arbetskadeförsäkringarna, förtidspension och assistansersättning. Barn/studier = barnbidrag, föräldraförsäkring, underhållsstöd samt studiebidrag.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Från och med den 1 januari 2002 räknas ATP-delen av ålderspensionerna upp med inkomstindex i stället för som tidigare med basbeloppet. Det betyder att ålderspensionärerna inte längre bara kompenseras för inflationen, utan att de därutöver också får en högre pension om utvecklingen av den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten varit god. Är inkomstutvecklingen mindre god begränsas pensions-

uppräknigen så att den inte fullt ut kompenserar för inflationen. Inkomstindex är baserat på den genomsnittliga inkomstutvecklingen under de föregående tre åren. Under 2002 och 2003 förväntas den så kallade följsamhetsuppräknigen, som baseras på inkomstindex utveckling, att ge upphov till en sammanlagd pensionsuppräkning om ca 5 procent. Detta är något högre än en ren inflationskompensation, då basbeloppet under samma period förväntas öka med ca 4,1 procent. Det nya regelsystemet innebär följaktligen att pensionerna ökar ca 0,9 procentenheter mer 2002–2003 än vad som hade varit fallet med det tidigare regelverket.

Tabell 26 Inkomstindex

Procentuell förändring

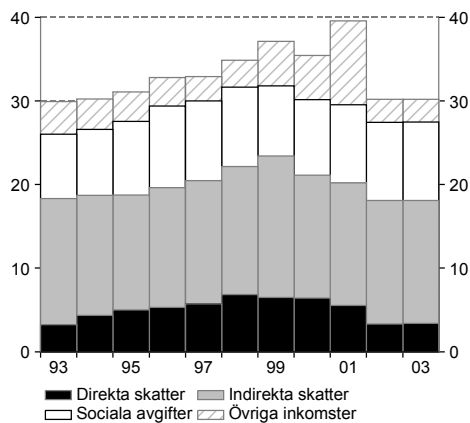
	1999	2000	2001	2002	2003
Inkomstutveckling	-2,6	4,3	4,2	4,1	4,0
KPI juni föregående år	0,4	1,0	2,7	1,1	1,9
Prisbasbelopp	36 400	36 600	36 900	37 900	38 400
Inkomstindex	100	101,7	103,2	106,2	109,6
Följsamhetsindex	---	---	---	3,3	1,6

Källa: Konjunkturinstitutet

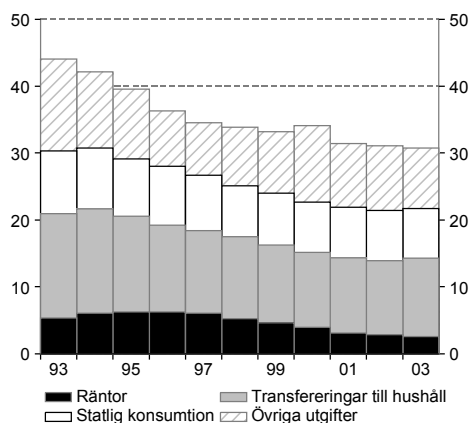
Kostnadsökningen i sjukförsäkringen bedöms avta under prognosperioden. De korta sjukskrivningsperioderna minskar i år samtidigt som överflyttningen av de långa sjukskrivningarna till förtidspension minskar kostnaderna. Föräldraförsäkringen påverkas av att pappornas andel av uttagen föräldrapenning fortsätter att stiga, samt av att ytterligare en månad med föräldrapenning införs från och med 2002.

Statens finanser uppvisar återigen underskott

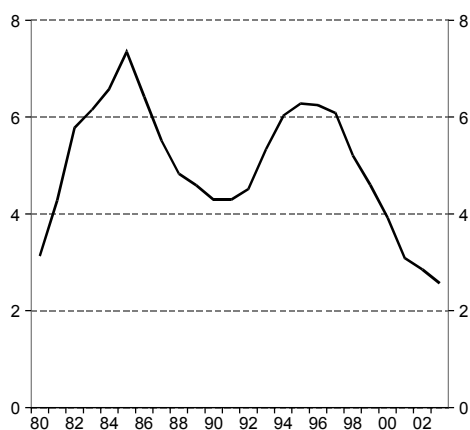
Statens finansiella sparande har de senaste åren tillfälligt gynnats av de överföringar från AP-fonden som genomförts som en del av det nya pensionssystemet. Utan dessa överföringar hade statens finansiella sparande varit negativt 1999 och endast uppvisat relativt små överskott 2000 och 2001. Ålderspensionssystemet å andra sidan har ett stabilt underliggande finansiellt sparande som överstiger regeringens sparmål om 2 procent av BNP.

Diagram 89 Statens inkomster
Procent av BNP

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 90 Statens utgifter
Procent av BNP

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 91 Statens ränteutgifter
Procent av BNP

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Tabell 27 Statens och ålderspensionssystemets finansiella sparande rensat för tillfälliga överföringar

Miljarder kronor, löpande priser

	1999	2000	2001	2002	2003
Redovisat finansiellt sparande					
Staten	78	27	176	-20	-13
Ålderspensionssystemet	-41	55	-103	51	67
Överföringar netto från pensionssystemet till staten	96	13	155	0	0
Underliggande finansiellt sparande					
Staten	-18	14	21	-20	-13
Ålderspensionssystemet	55	68	52	51	67
däruv: AP-fonden	55	12	33	30	44
PPM		56	19	21	23

Källa: Konjunkturinstitutet.

Nästa år kommer statens finanser att försämrats och sparandet blir återigen negativt. Under 2000 och 2001 förstärks statens skatteinkomster genom ovanligt höga skatteinkomster från bl.a. reavinster och företagsskatter. En svagare konjunkturutveckling och fallande börskurser bedöms leda till att dessa inkomster minskar, samtidigt som hushållens inkomstskatter antas sänkas även nästa år (se diagram 89). Samtidigt ökar utgifterna för statliga transfereringar och statlig konsumtion förhållandevis mycket. Statens ränteutgifter minskar kraftigt i år som en följd av att statsskulden amorteras (se diagram 90 och 91). Den svaga kronkursen har bidragit till att prognosen för ränteutgifterna reviderats upp jämfört med juniprognosen. Sammantaget blir statens underskott ca 20 miljarder kronor 2002 och något mindre följande år. De takbegränsade utgifterna bedöms bli ca 10 miljarder kronor högre än utgiftstaken 2002 och 2003. Det är inte osannolikt att regeringen vidtar åtgärder för att begränsa statens utgifter, vilket i så fall förbättrar statens finansiella sparande.

Tabell 28 Statens finansiella sparande

Miljarder kronor, löpande priser

	1999	2000	2001	2002	2003
Inkomster	740	738	850	677	709
Procent av BNP	37,1	35,4	39,6	30,2	30,2
Skatter och avgifter	634	628	636	616	645
Övrigt	105	110	214	61	64
Utgifter	662	711	675	697	722
Procent av BNP	33,2	34,1	31,4	31,1	30,7
Transfereringar till hushåll	233	233	242	248	275
Konsumtionsutgifter	155	157	162	168	175
Ränteutgifter	92	82	66	64	60
Övrigt	182	239	205	217	212
Finansiellt sparande	78	27	176	-20	-13
Procent av BNP	3,9	1,3	8,2	-0,9	-0,6

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Även överskotten i statsbudgeten minskar

Konjunkturinstitutets prognos för statens budgetsaldo, och därmed statens lånebehov, beräknas genom att statens finansiella sparande enligt nationalräkenskaperna justeras med ett antal tilläggsposter. I år blir budgetsaldot betydligt lägre än det finansiella sparandet. Det beror på att endast 46 av de 155 miljarder kronor som överförs från AP-fonden redovisas som en inkomst i budgeten. De två närmaste åren kommer såväl det finansiella sparandet som budgetsaldot att försämraras, men på grund av positiva justeringsposter som periodiseringar, förfall av bostadsobligationer samt ospecificerade utförsäljningar utvecklas budgetsaldot bättre än det finansiella sparandet.

Genom förfall av bostadsobligationer kommer statsbudgeten att förstärkas med 9 respektive 14 miljarder kronor 2002 och 2003. En annan betydande post som inte finns med i det finansiella sparandet, men som påverkar budgetsaldot, är försäljningsintäkter. Prognosen för i år bygger på att inga ytterligare försäljningar av statliga företag kommer att genomföras under hösten. Årets intäkter uppgår då till 1,6 miljarder. För 2002 och 2003 antas att försäljningsintäkterna kommer att uppgå till 15 miljarder kronor vardera året.

Tabell 29 Sparande och budgetsaldo i staten

Miljarder kronor respektive procent av BNP, löpande priser

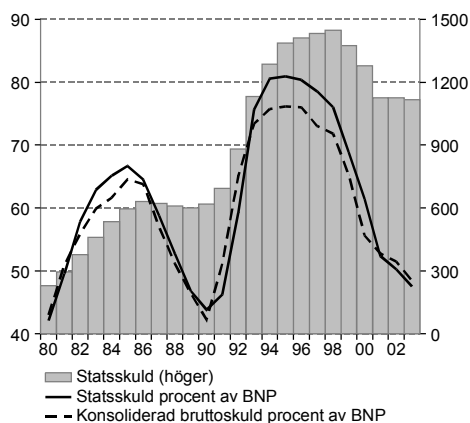
	1999	2000	2001	2002	2003
Finansiellt sparande	78	27	176	-20	-13
<i>Procent av BNP</i>	3,9	1,3	8,2	-0,9	-0,6
Justeringsposter					
Försäljning av aktieföretag	1	75	1,6	15	15
Överföring från AP-fonden			-109	9	14
Utlåning	-15	-16	-15	-14	-14
Kurs- och valutaförluster	-4	-9	-12	-7	-4
Periodiseringar, övrigt	12	25	15	12	9
Budgetsaldo	82	102	57	-5	7
Inleverans från Riksbanken			20		
Överföring från AP-fonden			69		
Övrig värdeförändring		-7	8	3	3
Statsskuld	1 374	1 279	1 125	1 127	1 117
<i>Procent av BNP</i>	68,9	61,4	52,4	50,2	47,5
Konsoliderad bruttoskuld	1 301	1 159	1 134	1 155	1 138
<i>Procent av BNP</i>	65,2	55,6	52,7	51,5	48,4

Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och Riksgäldskontoret.

Statsskulden minskar snabbt i år

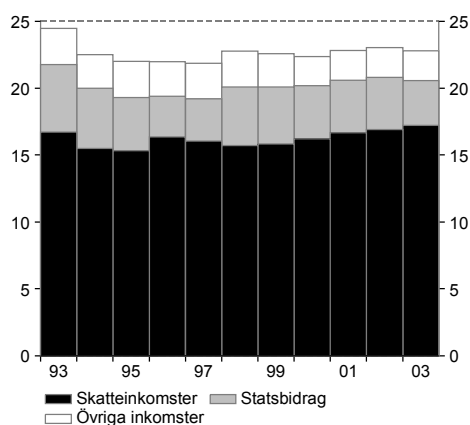
Två extraordinära överföringar gör att statsskulden minskar särskilt snabbt i år. Överföringen av statsobligationer från AP-fonden bidrar med huvuddelen eller 69 miljarder kronor. En extra utdelning från Riksbanken på 20 miljarder

Diagram 92 Offentlig skuldsättning
Miljarder kronor respektive procent av BNP



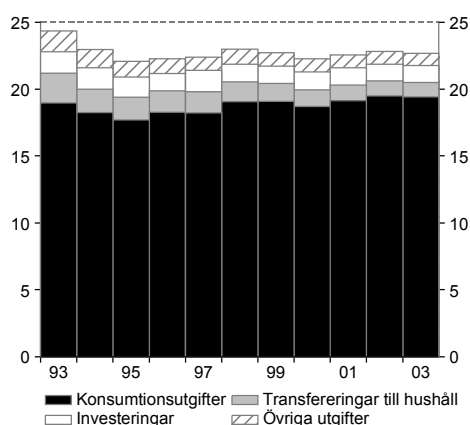
Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 93 Kommunsektorns inkomster
Procent av BNP



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Diagram 94 Kommunsektorns utgifter
Procent av BNP



Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

kronor minskar också statsskulden med motsvarande belopp utan att det påverkar budgetsaldot.

Nästa år beräknas statsskulden bli i stort sett oförändrad då ett mindre lånebehov motverkas av att valutaskulden förväntas minska i värde uttryckt i svenska kronor när kronkursen stärks. Under 2003 bedöms statsskulden återigen minska något. Statsskulden som andel av BNP kommer att minska kontinuerligt under prognosperioden och förväntas understiga 50 procent av BNP under 2003 (se diagram 92).

Kommunernas finanser visar överskott

Kommunsektorn uppvisar fortsatt positivt finansiellt sparande under prognosperioden men överskottens storlek minskar under prognosåren. Det positiva finansiella sparandet återfinns i primärkommunerna, medan landstingskommunerna fortfarande är i underskott. Det är osäkert i vilken utsträckning det finansiella sparandet påverkas av det balanskrav som gäller för varje enskild kommun och landsting. Prognosen baseras på att balanskravet har en återhållande effekt på konsumtionsutvecklingen framförallt i landstingskommunerna.

Den kommunala konsumtionen i löpande priser tenderar att öka till följd av två regeländringar som minskar kommunernas möjligheter att avgiftsfinansiera sin verksamhet. Förslaget om en maxtaxa inom barnomsorg och förskola samt de nyligen föreslagna reglerna om en högsta avgift och ett förbehållsbelopp inom äldre- och handikappsomsorgen ökar utgifterna för konsumtionen, eftersom kommunernas försäljningsintäkter minskar. Försäljningen i kommunerna är de avgifter som medborgarna betalar för de tjänster som kommunerna tillhandahåller. Högre försäljningsintäkter innebär att utgifterna för konsumtionen sjunker för kommunerna, medan lägre avgifter innebär ökade utgifter.

Propositionen om en högsta avgift och ett förbehållsbelopp inom äldre- och handikappsomsorgen innebär att det införs dels en högsta avgift för insatser inom ramen för hemtjänst i ordinärt och särskilt boende, dagverksamhet och kommunal hälso- och sjukvård samt bostad i sådant särskilt boende som inte omfattas av hyreslagen, dels en lägsta summa som den enskilda ska ha rätt att behålla av sina egna medel innan avgifter får tas ut för ovanstående tjänster.

Tabell 30 De kommunala finanserna

Miljarder kronor, löpande priser

	1999	2000	2001	2002	2003
Inkomster	450	466	491	517	535
Utgifter	453	464	485	512	533
Finansiellt sparande	-3	2	6	5	2
därav i primärkommunerna	-1	5	7	6	4
i landstingskommunerna	-3	-3	-2	-1	-1

Anm. Både inkomster och utgifter minskade med ca 10 miljarder kronor 2000 till följd av att Svenska kyrkan detta år flyttas från kommunsektorn till hushållsektorn.

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Den successivt högre kompensationen för egenavgifterna till pensionssystemet liksom avskaffandet av det särskilda grundavdraget för pensionärer bidrar till att det kommunala skatteunderlaget växer samtidigt som inkomsterna från statsbidragen minskar i motsvarande grad (se diagram 93). Detta betyder att sammansättningen i kommunernas inkomster förändras i en riktning som kommunerna själva önskar. En större grad av finansiering via egna skatteinkomster kan dock medföra att kommunernas finanser blir mer utsatta för konjunktursvängningar. I kombination med balanskravet, som förbjuder kommunen att budgetera för underskott, kan detta innebära att kommunerna ökar sitt genomsnittliga sparande för att inte riskera röda siffror om inkomstutvecklingen blir sämre.

Prognosjämförelse

I detta avsnitt jämförs den nuvarande prognosen med den som publicerades i Konjunkturläget juni 2001. Denna typ av jämförelse är sedan mars 1997 ett permanent inslag i Konjunkturläget. Konjunkturinstitutets praxis är att utgå från beslutade skatte- och transfereringsregler, vilket när regelverken ändras utgör en del av förklaringen till avvikelser. I likhet med juniprognosen görs ett avsteg från denna praxis, då det antas att de förslag om skattesänkningar nästa år, som regeringen nyligen presenterade kommer att genomföras.

Tabell 31 Konjunkturinstitutets nuvarande prognos för 2001, 2002 och 2003 jämfört med juniprognosen

Procentuell förändring när annat inte anges

	2001		2002		2003	
	Aug.-01	Diff.	Aug.-01	Diff.	Aug.-01	Diff.
USA	1,6	-0,2	2,5	0,0	3,1	0,0
Japan	-0,2	-0,9	0,3	-0,7	1,5	-0,5
Euroområdet	1,9	-0,5	2,4	-0,3	2,7	-0,1
Tyskland	1,2	-0,6	2,0	-0,5	2,5	-0,1
Frankrike	2,1	-0,5	2,3	-0,3	2,5	-0,1
Storbritannien	2,1	-0,1	2,3	-0,1	2,8	0,2
OECD	1,5	-0,4	2,4	-0,2	2,9	-0,1

Anm. Differensen avser skillnaden mellan prognosen i juni 2001 och nu i augusti 2001. Ett positivt värde anger en upprevidering.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Uppbromsningen av tillväxten i världsekonomin har blivit starkare än väntat. Detta visar sig särskilt i den japanska ekonomin. Det är främst den försämrade exportefterfrågan, som beror på den allmänna avmattningen i världskonjunkturen, men också inhemsk efterfrågan som har stagnerat. BNP-tillväxten i Japan revideras därför ned för såväl innevarande år som för 2002 och 2003.

Prognosen för BNP-tillväxten i USA kvarstår i princip sedan juniprognosen, även om tillväxttakten i år bedöms bli något svagare än vad den bedömdes bli i juniprognosen.

Den internationella avmattningen har fått större genomslag i euroområdet än väntat, varför prognosen på tillväxten nu har reviderats ned.

Tabell 32 Konjunkturinstitutets nuvarande prognos för 2001, 2002 och 2003 jämfört med juniprognosen

Procentuell förändring när annat inte anges

	2001		2002		2003	
	Aug.-01	Diff.	Aug.-01	Diff.	Aug.-01	Diff.
TCW-index ¹	134,1	2,9	128,6	2,0	123,2	1,1
Reporänta ¹ , procent	3,75	-0,25	3,75	-0,50	4,50	0,0
Statsobligationer, 5 år ¹	4,7	0,0	4,9	-0,1	5,2	0,0
BNP	1,6	-0,4	2,7	-0,4	2,7	0,2
Hushållens konsumtion	1,6	-0,4	3,1	0,5	2,5	0,2
Offentlig konsumtion	1,2	0,1	1,0	-0,2	0,7	-0,1
Fasta bruttoinvesteringar	4,9	-0,3	5,2	-1,2	3,3	-0,3
Lagerinvesteringar	-0,3	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Export	-0,7	-4,8	4,9	-1,3	6,7	0,1
Import	-0,5	-4,9	5,5	-0,4	5,9	-0,3
Sysselsättning, antal	1,7	-0,2	0,5	-0,3	0,8	0,1
Öppen arbetslöshet ²	4,0	-0,1	3,9	0,1	3,6	0,1
Kontantlön per timme	4,0	0,0	4,0	0,0	4,1	-0,1
KPI, årsgenomsnitt	2,6	0,1	1,8	-0,1	2,1	0,2
UND1X, årsgenomsnitt	2,6	0,2	2,0	0,3	1,8	0,2
Real disponibel inkomst	3,5	-0,7	4,5	0,6	2,5	0,7
Industriproduktion	1,0	-1,1	3,5	-0,3	4,0	-0,2
Bytesbalans ³	1,9	-0,3	1,2	-0,5	1,7	-0,6
Statens budgetsaldo ⁴	57,2	-15,1	-5,3	-18,2	7,3	-32,5
Offentligt finansiellt sparande ³	3,6	-0,1	1,6	-1,0	2,4	-1,3

¹ December respektive år.

² I procent av arbetskraften.

³ I procent av BNP.

⁴ Miljarder kronor.

Anm. Differensen avser skillnaden mellan prognosen i juni 2001 och nu i augusti 2001. Ett positivt värde anger en upprevidering.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Även den svenska ekonomin visar tecken på avmattning på grund av vikande världskonjunktur, vilket framgick av det preliminära utfallet från nationalräkenskaperna för andra kvartalet vad gäller utvecklingen i utrikeshandeln. Prognosen nedrevideras därför för innevarande år och nästa.

Hushållens konsumtion är nedreviderad i år till följd av svagare utfall för andra kvartalet än väntat. En lägre real disponibel inkomst och en sämre utveckling på börsen bidrar också till revideringen. Nästa år bedöms dock hushållen öka sin konsumtion i en snabbare takt i och med att såväl finans- som penningpolitiken antas bli mer expansiv jämfört med juniprognosen.

De fasta bruttoinvesteringarna har reviderats ned för innevarande år och för nästa. Revideringarna för innevarande år beror på att post- och telekommunikationsbranschens investeringar i 3G bedöms bli av mindre omfattning än i

juniprognosen. Nedrevideringen nästa år är mer generell och främst en anpassning till produktionsutvecklingen.

Kronkursen har försvagats under sommaren, men den förväntas dock appreciera något snabbare och bara vara marginellt svagare mot slutet av prognosperioden jämfört med juniprognosen.

Prognosen för de långa räntorna i USA är oförändrade sedan junirapporten. I EMU och Sverige revideras prognosen för långräntorna ned något under 2001 och 2002. Revideringarna beror dels på sjunkande långräntor under sommaren, men också på att styrräntorna väntas bli något lägre.

Den svenska reporäntan revideras ned, eftersom konjunkturbilden och inflationstrycket nu framstår som något svagare. Trots att reporäntans utveckling väntas få ett annat förlopp än i juniprognosen, bedöms den hamna på samma nivå mot slutet av prognosperioden.

Prognoserna för KPI- och UND1X-inflationen är uppreviderade i år till följd av en oväntat hög inhemsk inflation. UND1X-inflationen revideras dock upp i större utsträckning än KPI-inflationen, vilket beror på att den antagna sänkningen av fastighetsskatten i år får en dämpande effekt på KPI, men inte på den underliggande UND1X-inflationen.

Inflationsprognoserna för 2002 och 2003 är marginellt uppjusterade i förhållande till de i juni, eftersom en svagare krona och en lägre räntenivå i början av prognosperioden antas driva upp priserna med en viss tidseftersläpning.

I förhållande till junirapporten är prognosen för sysselsättningsutvecklingen för innevarande år nedreviderad på grund av ett lägre efterfrågetryck. Ett svagare utfall för arbetskraftsutbudet och därmed lägre arbetslöshet än väntat gör en revidering nödvändig även för dessa komponenter.

Den oväntat negativa utvecklingen av medelarbetstiden tillsammans med en lägre sysselsättningstillväxt har lett till att prognosen för arbetade timmar har reviderats ned.

Arbetskraftsutbudet och sysselsättningen bedöms stiga svagare nästa år och får till följd att arbetslösheten bedöms sjunka i långsammare takt än i juniprognosen. Sysselsättningen bedöms växa snabbare 2003 till följd av ett högre efterfrågetryck.

Prognosen för löneglidningen inom industrin har reviderats ned något 2001–2003 på grund av sämre konjunkturläge samt lägre resursutnyttjande.

Prognosen för de offentliga finanserna har reviderats som en följd av att regeringens nyligen aviserade skattesänkningar blev mer omfattande än de skattesänkningar som Konjunkturinstitutet antog i juniprognosen. Revideringar har även skett på kostnadssidan, eftersom en högre prisökningstakt innebär att inflationsskyddade transfereringar ökar statens utgifter snabbare. Sammantaget innebär dessa revideringar att det offentliga finansiella sparandet blir lägre än i juniprognosen.